

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚAMINTELOR

Citire

MANUAL PENTRU CLASA A IV- a

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI INVĂȚĂMINTULUI

TANȚA MUNTEANU

Citire

MANUAL PENTRU CLASA A IV-A

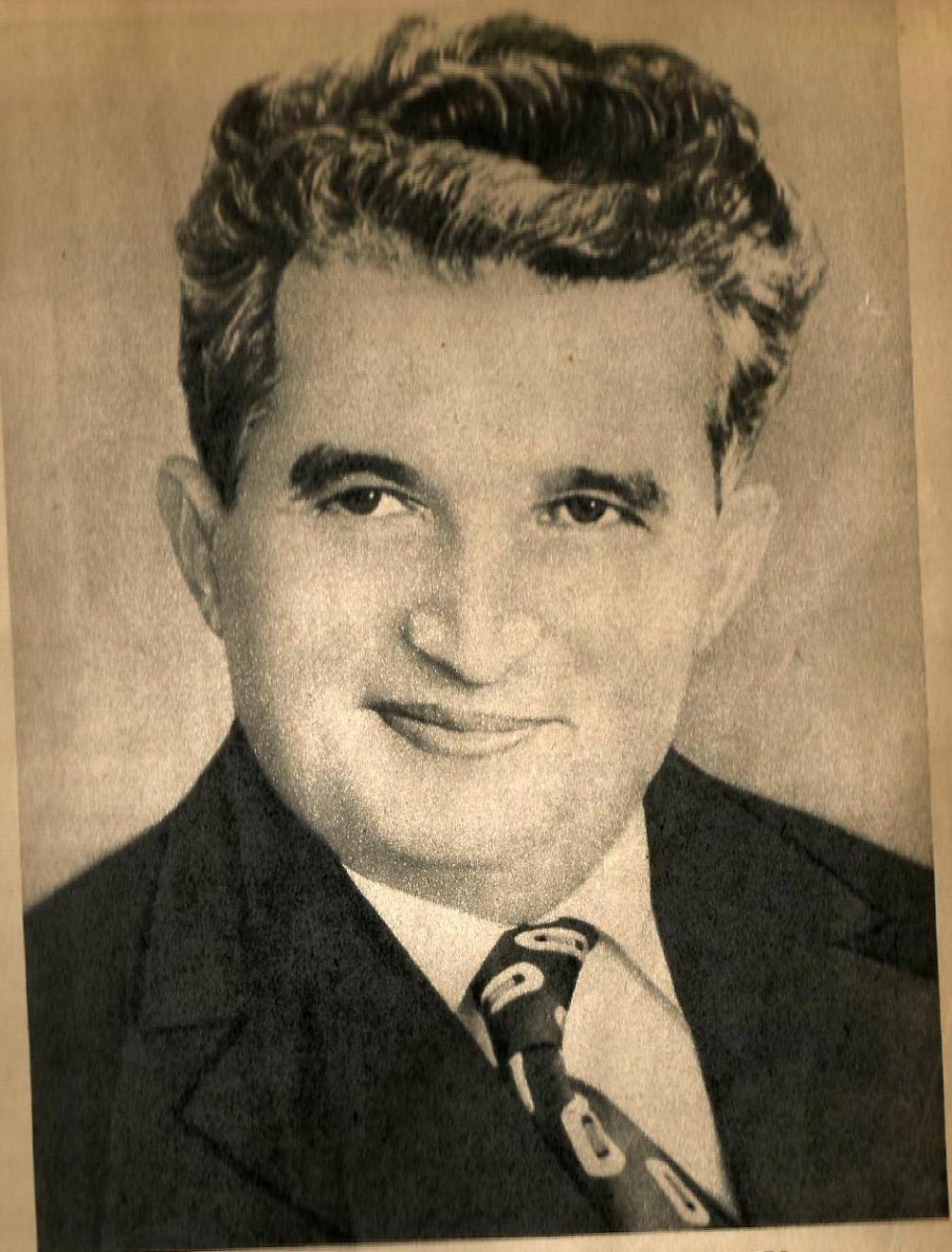
EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ — BUCUREȘTI

Referenți: Mateescu Ileana
Molan Vasile
Toma Maria
Weber Maria

N o tă

*Toate exercițiile din manual se vor efectua numai
pe maculatoare și pe caietele de teme.*

Redactor: Rodica-Elena Popa
Tehnoredactor: Vergilia Rusu
Coperta: Elena Boariu
Illustrația: Mircea Dumitrescu

TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU
secretar general al Partidului Comunist Român,
președintele Republicii Socialiste România

**Innul de Stat
al
Republicii Socialiste România**

Muzica de *Ciprian Porumbescu*

— Text adaptat —

Maestoso ♩ = 80

Trei cu - lori cu-nosc pe lu - me, A - min - tind de-un brav po -
por, Ce-i vi - teaz, cu vechi re - nu - me, în lup -
cresc.
tă tri = um - fă = tor, Ce-i vi - teaz, cu vechi re -
nu = me, în lup = fă tri = um - fă = tor.

Trei culori cunosc pe lume,
Amintind de-un brav popor,
Ce-i viteaz, cu vechi renume,
În luptă triumfător.

Multe secole luptară
Străbunii noștri eroi,
Să trăim stăpini în țară,
Ziditori ai lumii noi.

Roșu, galben și albastru
Este-al nostru tricolor,
Se înalță ca un astru
Gloriosul meu popor.

Sîntem un popor în lume
Strîns unit și muncitor,
Liber, cu un nou renume
Și un țel cutezător.

Azi partidul ne unește
Și pe plaiul românesc
Socialismul se clădește
Prin elan muncitoresc.

Pentru-a patriei onoare,
Vrăjmașii-n luptă-i zdrobim.
Cu alte neamuri sub soare,
Demn, în pace, să trăim.

Iar tu, Românie mîndră,
Tot mereu să dăinuiești
Și în comunista eră
Ca o stea să strălucești.

«Hai să ne unim popoare
În luptă cu mic, cu mare,
Să trăim liberi sub soare
Fără arme nucleare !

Să strigăm cu toții lară,
Cei ce vor război să piară,
Să fie flori pe cîmpie
Și-o lume de omenie !

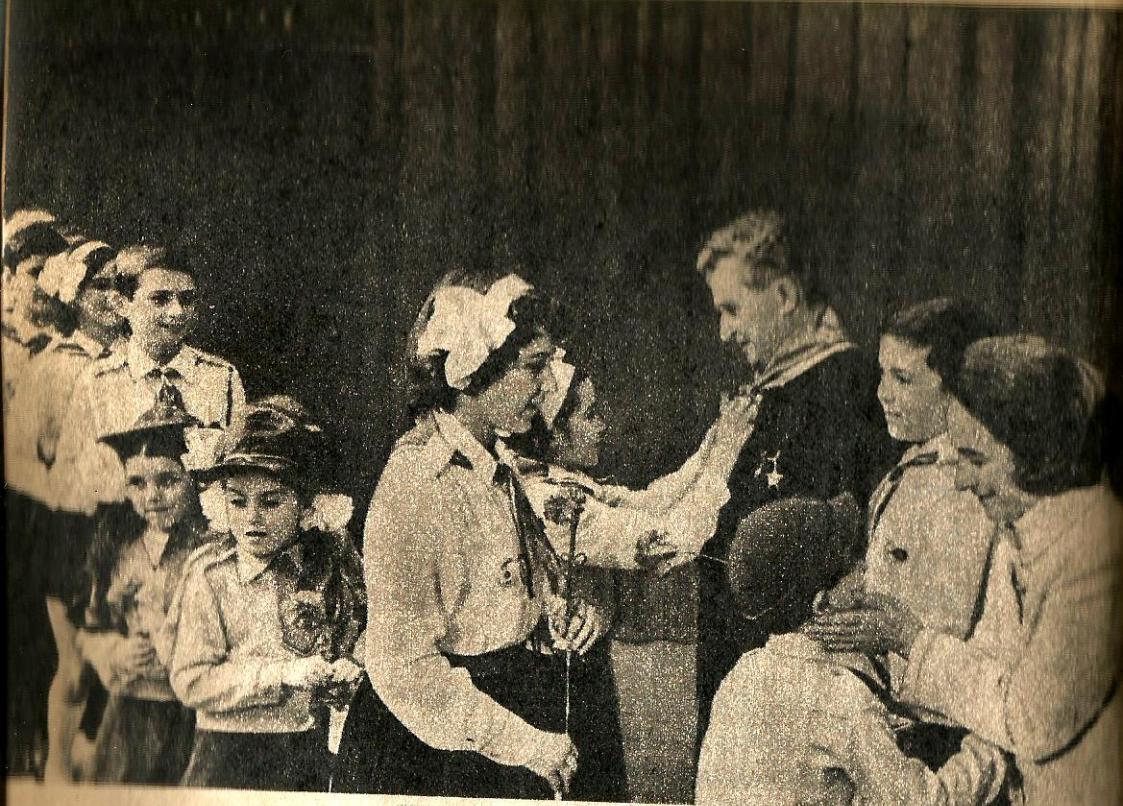
larba rea din holde piară,
Din lume ura dispară,
Toți cei cu inimă bună -
Est și Vest - mînă în mînă.

Din Pirinei la Carpați
Să trăim uniți, ca frați
În muncă, pace deplină.
S'avem o viață senină.

Să facem din tun tractoare,
Din atom lumini, izvoare,
Din rachete nucleare
Pluguri de arat ogoare.

Noi sîntem Puterea Mare.
Hai la luptă, deci, popoare !
Pentru pace și dreptate,
Pentru viață-n libertate !»

(Din cuvîntarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la
grandioasa adunare populară de la 5 decembrie 1981, consa-
crată dezarmării și păcii)

Salut pionieresc

de Victor Tăbure

În ochii limpezi ca o zare-albastră,
Ducind strălucitorul țării cer,
Vă adresăm azi dumneavaastră,
Fierbinte, un salut de pionier.

Primiți *ofrandă* inimii curate
Ce-n pieptul nostru mic, nestăvilit,
Doar pentru România noastră bate
și pentru-al ei Conducător iubit !

Egrinie

Exercițiu

Iatăcare

Temă

Partidului î-am fi oștenii măine
și impletind ai faptelor contur,
Vom scrie carteia gloriei române
Cu *purpură*, cu aur, cu *azur*.

Iar dacă din stejar, stejar răsare,
Eroi se nasc din vajnicii eroi,
Îi simtem comunismului *vlăstare*,
Nădejdea viitorului e-n noi.

Noi ne legăm sub cerul libertății
Să creștem din străbune rădăcini,
Ca o pădure de stejari a vieții,
Cu toate ramurile în lumini.

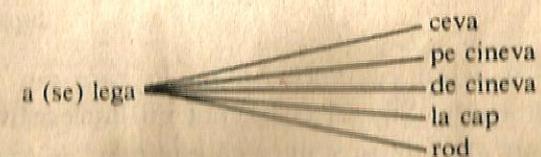
ofrandă = dar oferit unei persoane în semn de recunoștință, de respect;

purpură = culoare roșie-închisă;

azur = nuanță de albastru-deschis, cum este cerul senin;

vlăstar = urmaș.

Construiți propoziții în care verbul *a (se) lega* să apară cu diverse sensuri:

Ce angajament își iau pionierii ?

Explicați versurile :

«*Vom scrie carteia gloriei române*
Cu purpură, cu aur, cu azur»

Buchetul de flori

după Ana Blandiana

Îmi amintesc și acum cu emoție clipa în care am văzut pentru prima oară o hartă a țării. Știu că la început nu înțelegeam cum tot pământul țării — despre care mi se spunea că este mare — poate să încapă desenat pe hirtia aceea care acoperea mai puțin decât un perete.

Apoi, cînd ni s-a explicat că șesurile sunt verzi și dealurile galbene, că munții sunt bruni și apele albastre, că orașul nostru este un punct roșu și hotarele sunt liniile acelea punctate de jur împrejur, am descoperit geografia ca pe un joc minunat, cel mai frumos dintre toate. Și pentru ca jocul să fie și mai frumos, și mai *captivant*, învățătoarea ne-a spus să privim harta cu atenție și să observăm că țara noastră are forma unui buchet de flori. Un buchet de flori așezat într-o vasă: Marea Neagră.

Ne-a spus să ne imaginăm că Dunărea, trecind prin Bărăgan, este ca o panglică azurie, care stringe buchetul la un loc, după ce împletise în ea alte panglici: Oltul, Siretul, Prutul; că Dobrogea cea verde reprezintă tulpinile florilor muiate în apa mării, iar cimpurile sunt înconjură țara cu verde-viu sint frunzele florilor așezate pe margine, în timp ce la mijloc, galbenul, roșcatul, albastrul reprezintă fiecare cîte o floare. Florile sint, fiecare din ele, deosebite. Sunt flori aspre din Carpați; sunt altele, flori de oraș, salbe de flori proaspăte, răsădite și crescute din sensibilitatea noastră de azi; sunt flori de cîmp și de lacuri, flori de viață de vie și flori de grâu. Cu toate însă sunt nemuritoare și așezate de multe, multe veacuri împreună, ca să ne fie nouă patrie. Ne-a mai spus că nici o altă țară de pe harta lumii nu seamănă atît de mult cu un buchet de flori și că trebuie să fim mindri de frumusețea nemărginită a pămîntului nostru.

De cîte ori îmi amintesc aceste vorbe — și mi se întimplă foarte des în călătoriile mele — mă întreb ce floare am mai cules din buchetul nepieritor. Poate să fie imaginea unui apus de soare printre munții încărcăți de zăpadă, cînd crestele primesc străluciri de *diamanti*; poate să fie imaginea gălăgioasă a unui oraș tînăr, cu uzine și vehicule nenumărate, cu oameni mulți și grăbiți, cu vitrine lumenioase și turnuri înalte; poate să fie un șes întins, în miez de vară, cu grînele aurii, așteptînd somnoroase secerișul și mișcîndu-și mustăjile lungi în somn; poate să fie priveliștea albastră a Voronețului sau cea fumurie a Castelului de la Bran. Oriunde m-aș duce, orice ar vedea, îmi vine în minte comparația învățătoarei mele și buchetul care stă de veacuri nesfîrșite în vaza transparentă a mării, oferindu-ne tuturora mireasma și frumusețea.

Să privim buchetul și numai cînd ultima floare și ultima frunză le vom cunoaște bine, vom putea spune că ne știm destul de bine țara, că o știm pe de rost, ca pe o poezie.

Cuvinte:

captivant = atrăgător;

diamanți = piatră prețioasă transparentă, cu luciu puternic.

întrebări:

1. Cum prezintă scriitoarea frumusețile țării?
2. Cu ce mai puteți asemăna țara și frumusețile ei?

Fagul

de Simion Mehedinji

Cum răsărise acolo ... nu se știe. Dar și mai mare minune fusese creșterea lui în prund, departe de adăpostul pădurii. Dacă norocul nu l-ar fi slujit să răsară lîngă un mărăcine, de bună seamă că ar fi fost strivit din ziua cînd cele dintîi două frunzulete s-au deschis spre lumină cerului, ca doi ochișori verzi.

Se înțelege că nu-i ușor lucru să te naști între mărăcini. Păduceul cel plin de țepi era cît pe ce să-l înăbușe. Dar, fără să vrea, ghimpii săi îl apăraseră împotriva dinților de dracăi caprelor, care rod tot, pînă și coaja de pe copaci. Însă mărăcinele li se împotrívise voinicește.

Astfel ocrotit de vecinul cel posac, într-o primăvară, fagul înălță peste virful mărăcinilor un mugur lunguiet și roșcat.

Înții, nimeni nu l-a luat în seamă, iar mugurașul, dezmerdrat de căldura soarelui, începu să se umflă de bucurie și, în curînd, de sub

înălțări iernatici, se arăta că frunze răsucite, de un verde mai închiis decît al frunzelor de mărăcine. Noroc că păduceul înfrunzită, cum e felul lor, mai de timpuriu. Altfel, caprele ar fi pus ochii înăstarul fagului...

Așa că toamna, cînd codrul a prins să-i lepăda frunza, virful fagului se ridicase cu o palmă deasupra tufei dimprejur. Iar peste patru ani, ciobanii care coborau cu oile să le adape la pîrlu au băgat în seamă că spre răsăritul văii se înălțase un fag sprinten, cînd treptă spre cer.

Ajut î-a fost greu: pînă s-a zbătut deasupra nevoilor. Îndată, trunchiul a început să se impăternici, a trimite ramuri în lături, cum este în felul fagului, iubitor de lumină și lărgime.

Dar încercarea aceasta n-a fost lipsită de primejdii și chiar de jenificii.

Păduceul rămăsese acum un pitic, nu-l mai putea apăra. Iar ramurile, care se întindeau în lături peste capul mărăcinelui, au fost prinse de limba ascuțită a boilor și rupte fără milă. Așa că fagul, că și toate făpturile apăsate de necazuri, s-a închis în sine. În loc să crească în felul tovarășilor săi din codru, ale căror trunchiuri se ridică chiar de la pămînt drept ca făclile, a crescut noduros și plin de gioiuri.

Însă și răul e cîteodată spre bine. De-ar fi fost oblu, ochii lemnenelor să ar fi oprit numai deasupra lui. Leturi, răstogi, căpriori, șerezi, tălpi de sanie... ce nu face omul dintr-un tag slodun! Pe cînd dintr-un ciortac, ce să alegi?

Așa că, după trecere de mulți-mulți ani, deasupra tulpinii buinește, au început să se ridice în vîzduh ramuri drepte și mari către tuturor fagilor bătrâni, pe al căror virf se odihnesc șoimii și vulnerii cerului.

Dar cine se luptă de mic cu nevoie crește vinjos. Vinjos crescuse și fagul din prund, răminind pururi biruitor asupra tuturor vi-jelilor. și astfel, după ani și ani, al căror șir nu-l mai știa nimeni, el sta pentru toți codrîi și toată suflarea adăpostită în satele acelor vâi ca o mărturie neclintită a vremurilor de mult trecute.

Păduri întregi de fagi, de brazi, de carpeni și mesteceni căzuseră pe cerhânille munților, spre a face loc satelor și odăilor. Se perindaseră în țară multe stăpiniri, multe războiye, fusaseră lupte; oștiri

fără număr poposiseră sub umbra ramurilor lui, și toate-toate trecuseră ca unda nestatornică a apelor. Numai fagul cel vechi de zile înălță atoatestăpînitor în singurătatea prundului. Păzitorii de capineam de neam, se pomeniseră zicind: la fag. Cei care se coborau din munte la târg se opreau «la fag», pînă se adunau cărdușii, ca și meargă împreună; iar cei care soseau de la șes întîrziau tot «la fag» spre a paște vitele peste noapte, ca să intre în sat cu ele indestulate. De veacuri, bătrînul ii primea pe toți, ii adăpostea de arșiță ori de ploie, îngăduitor și tăcut, ca omul care își aduce aminte de demult, a văzu multe și multe a petrecut.

Cuvinte:

- prund* = pietriș mărunt amestecat cu nisip;
- păducel* = copacel spinos, cu frunze crestate și flori albe aşezate în buchețele;
- oblu* = în grai popular înseamnă drept; aici, crescut drept;
- lemnar* = muncitor, meseriaș care prelucrează lemnul, dulgher sau tîmplar;
- let* = despiciatură lungă și îngustă de lemn, folosită în tîmplărie;
- răslog* = lemn îngust folosit la facerea gardurilor;
- căprior* = bîrnă folosită la scheletul acoperișului unei case;
- obadă* = bucată de lemn încovoiat care, unită cu alte bucăți asemănătoare, alcătuiește partea circulară a unei roți;
- slodun* = zdravăń, solid, drept;
- cioriac* = trunchi mic, ciuntit;
- butucos* = gros, grosolan, necioplit;
- corhănie* = coastă de deal rîpoasă, greu de străbătut;
- căruș* = căruță.

Temă:

Imaginați-vă o scenă de luptă din istoria românilor petrecută în vecinătatea fagului. Scrieți o compunere cu acest subiect.

Dacă toate acestea fi-vor învățate

de Nicolae Labis

Fiii voștri singuri hotărăsc în viață
Care-i meseria ce o vor urma,

Fiii voștri însă trebuie să-nvețe
Din copilărie încă, de lă voi,
Primele indemnuri, primele povești —
Dorul de lumină, scirba de noroi.

Cit sănt fragezi înă, mame, învățăți-i
Să iubească floarea pură din livezi,
Să iubească-ninsa mare și Carpații,
Ce și înalță-n ceruri fruntea de zăpezi.
.....

Oamenii, din suflet, veșnic, să iubească,
Frați să-i socotească, simpli și-nțelepti;
Învățăți-i, mame, crincen să urască
Pe acei ce-s dușmani oamenilor drepti.

Să iubească versul, să iubească struna,
Ce-i curat în lume, ce e nou și viu;
Cît sănt mici să-nvețe a urî minciuna.
Astea nu se-nvață cînd e prea tîrziu.

Să iubească țara, pentru ea să sară
La nevoie-n apă, la nevoie-n foc.
Învățăți-i, mame, dragostea de țară,
Ea cuprinde toate-acestea la un loc.
.....

Dacă toate-acestea fi-vor învățate,
Restul o să vină de la sine-apoi
Și-au să se-mplinească visurile toate
Ce le-ați pus într-înșii, mame scumpe, voi.

Lămuriri expresiile:

«Dorul de lumină, scîrba de noroi»
«Floarea pură din livezi».

Intrebare:

Ce înseamnă să-ți iubești patria?

Exerciții:

Unele cuvinte din poezie se repetă. De exemplu: „Primele indemnuri, primele povețe”. Subliniați în text alte cuvinte care se repetă. De ce le repetă poetul?

Teme:

1. Memorăți strofele care v-au plăcut mai mult.
2. Creați alte „indemnuri” pornind de la cuvintele „să iubească”, „să urască”.

Un nume cu care ne mîndrim — George Enescu

(1881—1955)

Livada cu fel de fel de glasuri

(lectură)

Înălăturătul casei albe și cu cordac țărănesc de lemn începe
lîadă. O lîadă însorită, cu copaci tineri și zvelți, cu iarba moale și
miresme proaspete, dar mai ales cu multe, multe glasuri măiestre,
cîntunse într-însa.

Poate că oamenii mari nu prea le iau în seamă, poate că unii
nu le ascultă. Însă el, Jurjac, deși nu are nici patru ani impline-
niți, știe să deslușească acele tainice și minunate glasuri pitulite
prin frunzele, vîzduhul și pămîntul livezii părintești și le iubește
deopotrivă.

El plăc nespus și cîntecele feluritelor păsări, și vuietul molcom al
vîntului prin crengi, și zvonul dulce și depărtat al tălăngilor. Totdeauna le ascultă în tăcere, nemîșcat, de parcări fi vrăjit. Si ceea ce e mai
îmburător e că poate să le audă din nou, oricînd vrea, chiar atunci
cînd e în pătuc, seara, în odaia sa. Atunci cîntecele livezii răsună la fel
de el, dar înăuntrul său, ca și cum el, Jurjac, le-ar fi închis într-un
șper fermecat, de unde le poate scoate de cîte ori dorește, aşa cum
l-a auzit mai înainte.

Un mare dar să nu uiți nici o melodie pe care o auzi și să iubești
muzica nespus de mult, să o descoperi pretutindeni... Nimeni nu
bănuia că micul George va deveni mai tîrziu cel mai de seamă com-
pozitor, violonist, pianist și dirijor al țării noastre și unul dintre cei
mai vestiți muzicieni din lume.

De cînd ține el minte, Jurjac dorește să cînte. Ar da orice să
aibă o vioară adevarată, a lui, din care să poată isca dulci sunete
răscolutoare, aşa cum știe s-o facă Lae Chioru, lăutarul din satul lor
de la Liveni. Si iată că părinții lui Jurjac, cînd copilul implinește pa-
tru ani, îi dăruiesc una. Este o vioară mică, lustruită frumos, cu trei
strune arămii intinse peste un căluș de lemn. Are și un arcuș întoc-
mai pe potriva ei. Băiatul se bucură și încearcă s-o facă să cînte. Iși
potrivește îndată vioara ușoară sub bărbie, îi trece arcușul binișor
peste strune, însă vioara cea mică nu știe nici un cîntec. Scoate doar
un zbirniț metalic și fără vrajă. Jurjac mai încearcă o dată. Zadarnic,

Glasul viorii miciute este scîrșitor și firav. Cu ochii în lacrimi, copilul o întinde atunci tatălui său:

— Cintă tu, tătă!

Dar tata rîde și i-o dă îndărât:

— Ia-o, George, e a ta! E jucăria ta. Nu-i o vioară adeverată, e drept, însă cînd ai să mai crești, o să-ți cumpăr alta.

“Așadar nu e o vioară, ci o jucărie!...” Răscolut de amărăciune, copilul tace. Cu mâini tremurătoare, ia jucăria-vioară și o aruncă drept în soc. Deși are doar patru ani, el nu vrea să se joace de-a muzica! Nu, el vrea să învețe să cînte cu adeverat. Doar el la patru ani știe să citească și să scrie! Si e atât de îndrăgostit de muzică!

Și peste o săptămînă, tatăl îi cumpără o vioară adeverată, deși tot micuță.

„Sa a intrat vioara în viața lui George Enescu.

Primul lui dascăl la vioară a fost iăutărul din sat, care, după lecții, nu mai avu ce să-l învețe pe copil: îi «furase» tot meșterul Jurjac «sprindea» orice melodie «după ureche» și o cîntă apoi întrabil. Cîrind, el învăță notele de la un prieten al părinților săi, chiar începu să și compună. La cinci ani și jumătate compusese să să «operă»: «Pămîntul românesc». Avea dorință fierbinte, de mie, să devină *compozitor*.

Orice de mare era talentul său innăscut pentru muzică, acesta îi cerea totuși nenumărate sacrificii: studiu nesfîrșit, uneori înuit, de ceasuri întregi... muncă, muncă și iar muncă.

Avea doar șapte ani cînd, într-o zi de toamnă, Jurjac părăsi și lăsădă sa dragă, plecînd să studieze muzica la Viena și apoi Paris.

Enescu urmă Conservatorul la Paris, remarcîndu-se ca un băiețel violonist și pianist. Visul său era să fie compozitor. Dorea să învețe să cînte în muzică frumusețea naturii și a sufletului românesc. Dorea mai ales să facă cunoscut tuturor numele țării sale miciute, gingășia și forța cîntecului românesc, de care era profund convins.

Avea doar 16 ani cînd, însuflareit de aceste năzuințe, tînărul George Enescu a scris «Poema română». În această operă muzicală a împărtășit laolaltă dorul său fierbinte de patrie cu amintirile dragi din copilăriei sale, glasul livezii, al fluierei de păstor, al satelor în mijloc de sărbătoare, glasul furtunii care trece prin frunzișul grădinilor, apoi al dimineții însorite de vară...

George Enescu a mai compus și alte lucrări muzicale deosebit de valoroase, care au dus mai departe, pe culmi, gloria lui și a patriei noastre.

1. Căutați în dicționar cuvintele: *sipet*, *operă*, *compozitor*, *poemă*.

2. Ce sunete tainice îl impresionau pe compozitor încă din copilărie? Cum putem numi, cu un singur cuvînt, primul izvor al inspirației sale?

3. În ce fel a știut George Enescu să-și slujească patria?

Strămoșii

după *Alexandru Vlahuță și Vasile Pârvan*

Încep zările să se închidă. Păduri nesfîrșite se înalță
în pămînt și cer și parcă amenință cu tăcerea și întunericul lor.

Sîr după sîr se-nfundă scăpitoarele coifuri în umbra văilor
în tortocheate și înguste. Cercetașii furnică în toate părțile și
sînt puse pe înălțimi, ca nu cumva, prin locurile acestea violențe,
oastea să fie lovită pe neașteptate.

Deodată un strigăt de trîmbiță dă știre de sus să se gătească
în luptă... Un freamăt de arme — și rîndurile se strîng apropiindu-se
scuturile și învăluindu-se ca-ntr-o platoșă uriașă: nu mai sunt oameni,
e un zid de fier care înaintează. Pe Timiș în sus, în *meterezele* lor de la
Tapae, dacii stau la pîndă cu arcurile întinse. Pe aici e drumul cel mai
scurt spre inima țării, spre mîndra Sarmizegetusa, cuiul lui Decebal.
Aici valea se largeste puțin; în dreapta Timișului, sub strășina unui
munte, se-nalță, ca o prispă, minunata aşezare pe care și-au alese
dacii pentru întăriturile lor. Din jos, în marginea pădurii, încep deodată
crengile să se miște, ca-nflorate de o suflare de vînt, și cele dinini
coifuri ies în luminiș.

Un șuier ea de vîjelie și-o răpăială de grindină cutremură valea,
lîră mișcătoare de săgeți zbirnicie deasupra pămîntului, între
deouă puteri. Dar pînza se surtează. Zidul ce secapă de izbi-
gejilor se-mpinge tot mai aproape, tot mai ingrozitor în clo-
dacelor. Se prăbușesc mulți din oastea romană. Dar șiruri
înălță și vin din ce în ce mai mulți, din ce în ce mai îndrăgu-
ti aproape, nu-i mai desparte decît o lungime de suliță. Da-
runecă arcurile și se apără cu lăncile, întăriturile troșnesc din
înălțile și, prin spărturile lor, se-ndeașă năvala morții; brațele
înaintează-ntr-o luptă oarbă, deznađăduită. și peste această
îngrozitoare, deasupra acestui invălmășag de strigăte și de
înălțile, cerul se intunecă deodată și o ploaie năprasnică vine să
valea de singe... Se povestește că în lupta aceasta, Traian, vă-
zut că nu mai au ostașii lui cu ce să-si lege rănilor, își rupse cămașa
pe el și-o împărți răniților.

Și totuși nu-i biruință. Împăratul privește trist, după bătălie,
în munții dușmani, la marea cetate ce n-o poate încă cu-
nde.

Ei anului unu fi urmează anul doi, și, de va fi nevoie, anul o
al luptei...

- străji* = străjeri, paznici, santinele;
- meterez* = întăritură militară formată dintr-un val de pămînt susținut de material lemnos;
- Tapae* = localitate în sud-vestul Daciei, unde au avut loc bătălii mari între daci și romani.

Construji propoziții cu următoarele cuvinte: *mîndru, sudul,*
îngîmfat, trufăz.

1. Cum înaintează armata romană?
2. Cum se apără dacii?
3. Care e sfîrșitul luptei?

1. Povestii luptă dacilor cu romani folosind expresiile frumoase din lectură.
2. Scoateți cîteva verbe din fragmentul în care se descrie bătălia. Formați cu ele alte propoziții.

după Eusebiu C.

De mult rămăsese în urmă Bratislava, cu Dunărea oglindă plantele dumbrăvilor și culoarea de purpură a răsăritului. Se vedeau duminică acoperită de un cer uriaș, de cristal. De departe, se deslușeau uneori crestele Munților Tatra. Pornisem la drum spre a vedea puști minunate din țara frumoasă a Cehoslovaciei.

Deodată, cum am ieșit dintr-un sat, am văzut în fața noastră intr-o grădiniță patrată, un monument de marmură. Ne-am opus și ne-am descoperit cînd ni s-a spus că acolo se află unul din eroii români, soldații români căzuți în Cehoslovacia, pentru cauza *civicației*. În cîteva clipe mi-am adus aminte de vechii și simplii prieteni cu care am împărțit pîinea acră de-a lungul celor cinci zile de concentrare și război. Parcă-l vedeam pe Neculai Dadaci, viitorul companie noastră, pe Boculei Vasile, cel înalt și cuminte și o fată, pe Aniculăiesii Ion, poetul unității, cel ce știa, după vorba lui mie de cîntecătoate de el făcute.

Și de mulți alții mi-am amintit, prieteni vechi, oameni simpatici cu inimile de aur, stîlcîți de *branduri* sau rămași prin cimitire, gropi comune peste care au trecut rînduri de vifore, au venit primăverile ca niște alaiuri de fete cu năframe, s-au copt grîie și secări și au coborât toamnele mohorîte cu vînturi mari, tînguitoare.

În ieșiturile pămîntului, parcă vedeam umerii și pumnii prietenilor mei, protestînd, în numele omeniei și tinereții, împotriva războiului. În grădiniță patrată, îci-colo răsăriseră brîndușele seminînd cu ochii lui Boculei Vasile, și lumina soarelui le mînglia bîncă și cald, cum se mîngîie totdeauna ochii oamenilor. Pe monument se așezase o pasăre și da triluri prelungi, arătînd nesecata bucurie de trăi. Cu greu am reușit să mă smulg din fața cimitirului unde vor dormind poate prietenii mei.

În timp ce ne găteam de plecare, s-a apropiat un grup de copii urmați de învățătorul lor. S-au oprit în fața cimitirului, s-au descurcat. Apoi învățătorul le-a pus o întrebare. Am înțeles repede că era vorba de o lecție de istorie:

— Cine a eliberat Slovacia și cînd? a întrebat învățătorul. Glasurile copiilor sunau ca niște clopoței sub bolta senină a cerului. Au răspuns toți că meleagurile lor au fost dezrobite de români. Învățătorul zîmbea mulțumit de răspuns. Am zîmbit și noi. Nod-

din grumaz, strînit de aducerile aminte, nu l-am mai simțit. Acest un simțămînt de mindrie față de contribuția noastră de la războiul dreptății, din Munții Tatra. Cum au aflat că suntem români, învățătorul și copiii s-au apropiat de noi cu neînțîmpătrite. și pasărea de pe monument cîntă, ea o chemare nebînățită în tinereții. Mi-am dat seama că prietenii, frații și nepoții săi căzuți în Cehoslovacia pentru cauza progresului, au refăcut, în cartea ceea mai frumoasă, istoria, și-n locul pe care ei și nimic nu-l poate umbri și distrage, inima omenească. Înțearea soldaților noștri e păstrată cu sfîntenie, după cum ne-a lăsat examenul din fața monumentului.

Brîndușele răsar, strălucesc și se usucă; păsările care cîntă pe monumente îmbătrînesc și pier, dar ceea ce nu are moarte e fapta. Acestea din generație în generație. Soldații noștri adormiți în Tatra sub orga tunurilor și mitralierelor, sunt pururi vii în memoria purului prieten.

Planul lecturii

- Drumul scriitorului prin Cehoslovacia;
- Monumentul ostașilor români;
- Amintirea foștilor tovarăși de luptă;
- Lecția de istorie de la monument;
- Prietenia poporului român cu poporul cehoslovac.

<i>luminiș</i>	= plantă de primăvară cu flori divers colorate, formă de plinie;
<i>civilizație</i>	= nivel de dezvoltare a societății dintr-o anumită riodă;
<i>brand</i>	= aruncător de mine; aici, proiectil;
<i>orgă</i>	= instrument muzical alcătuit dintr-un sistem de buri de diferite mărimi, prin care circulă aerul care sunt acționate cu ajutorul clapelor și al perlei, după anumite reguli.

Întrebări:

1. Cum explicați titlul povestirii?
2. Ce propoziții din text arată că faptele mari nu au moarte continuă să trăiască înfruntând timpul?

Teme:

Scrieti o compunere despre eroismul ostașilor căzuți în luptă pentru apărarea patriei, care să se încheie astfel:

«Generalul recunoscu, pe o targă, un soldat care spunea încet:
 — Ce-ai pătit, măi, Stănică?
 — N-am pătit nimic, domnule general. E bine; am căzut pentru patrie».

Drapelul

(lectură)

de Mihail Sadoveanu

Eram la Iași. Într-o zi și-așteptam în Piața Unirii pe uncheșul lui Vîchentie. Mă așezai la o masă în fața unei berării. Era cald; îngămine alți orășeni la masă. Mă întrebam de ce se imbulzește lumea jumă, cind aud zvonul unei muzici militare și încep să trece trupe, în pas cadențat.

Era o zi de festivitate militară. A trecut un drapel, apoi altul. Toți ei erau de față ne-am ridicat și am salutat.

La o masă vecină se afla un domn cărunt, cam posomorit la înălțare, care a salutat de pe scaun. Astăndeva plăcut unul dintre vecinii mei de masă, un bărbat gras, deși tânăr, foarte vorbăreț și parte vesel.

— După cum se vede, a spus tînărul gras de la masa mea, toți oamenii au sentimentul patriotic.

Vecinul cărunt tăcea. Astă a ajită pușintel pe omul meu.

— Sint cîteodată împrejurări, grăi el răspicat, cînd e nevoie să aleagă grîul de neghină. Cei cu dragoste de neam și de țară sunt deosebite; iar cei care n-au această bueurie să fie numărați și în semnați, spre rușinea și batjocura lor. Eu, întotdeauna, urmă el a glas mișcat, am simțit lacrimi în ochi la trecerea drapelului național. Culturile lui pentru mine au însemnatate sfîntă.

Spunînd aceste vorbe, tovarășul meu de masă se întoarse către domnul ursuz și așteptă un răspuns.

Domnul cărunt ridică ochii și privi cu curiozitate pe tovarășul meu cel gras.

— Nu înțeleg ce dorești dumneata, răspunse el cu liniste.

— Ai să înțelegi îndată, domnule, cînd te voi ruga să bineveniștești a-mi răspunde de ce n-ai salutat drapelul patriei. De ce nu l-a salutat ca noi, ridicîndu-te în picioare?

— Aș putea, domnule, să-ți dau îndată lămurire, răspunse ursuzul. În mai întîi să-ți atrag atenția că, ascultînd vorbele frumoase pe care le-ai rostit, n-am rămas mulțumit; căci vorbele frumoase nu sunt decât vorbe frumoase, iar faptele bune prețuiesc cu mult mai mult. Tara, iubite domnule, nu se servește cu declarații de dragoste, ei nu muncă cinstită și, la nevoie, cu jertfă. Munca cinstită, viața curată, iubirea de semenii, împlinirea datorilor pe care le avem — adică faptele — acestea înseamnă patriotism, nu vorbele deșarte. Sint mai în vîrstă decât dumneata și știu mai multe. Ajută-mă mai bine să mă ridic în cîrje — mi-am pierdut un picior în focul de la Mărășești. Am venit la această serbare militară, ca să văd, la cimitirul eroilor, mormîntul copilului meu care a căzut lîngă mine luptând. Toate acestea pe care le afli, domnule, înseamnă ceva mai mult, nădăjduiesc, decât vorbele înflorite pe care le-am ascultat cu răbdare.

Tovarășul meu înaintă și se descoperi, recomandîndu-se. În chama Dumitrescu-Velcești.

Ursuzul se opri între cîrjele lui.

— Domnule, grăi el, îmi vei îngădui să-ți pun și eu cîteva întrebări?

— Mă rog, întrebați-mă, se grăbi domnul Dumitrescu.

— Războiul nu l-a făcut, căci ești tînăr, nu-i așa?

Nu l-am făcut, mărturisí domnul Dumitrescu.

Tăi insurat? Ai copii?

Nu.

Ai zidit o casă?

Încă nu.

Ai scăpat pe cineva de la încă oră din pojar? Ai întemeiat o biserică?

Nu.

Aiunci să știi că, numai cînd vei împlini măcar trei din acestea, ai dreptul să ridic cuvîntul și să dai lecții altora cînd vorbești de drapelul patriei.

1. Ce întrebări au întrebările veteranului în legătură cu cele trei realizări pe care un om trebuie să le aibă în viață?

2. Din întrebările puse de bătrîn reies cîteva însușiri ale unui bun patriot. Adăugați și altele.

3. Citiți poezii intitulate *Tricolorul* de George Coșbuc și de Victor Eftimiu.

Florile de fier ale Reșiței

de Ion Arieș

Cine îndrăznește să pășească la ceasuri mici de noapte pe teritoriul furnalelor reșițene este uimit de *proporțiile* fantastice pe care uzina le primește sub vraja nopții. Loviturile în metal cîștișă o rezonanță uimitoare. Toate semnalele luminoase au un *cifru* al unei știri, toate mișările mașinilor sau ale oamenilor însăși prenăsească o notă de taină în *ambianța* peisajului nocturn.

Sub furnalul numărul unu erau doar cîțiva oameni. Lucrează goi pînă la mijloc și pielea lor lucește sub reflexele luminilor din hală. Au mari pălării de sub care răsar ochi tinerești și curioși în trecerea mea. «Aranjează» vatra canalului de scurgere a fontei. Lucrează în preajma unei temperaturi care mie îmi pîrjolesc obrazul chiar și doar la o fugă rapidă pe lîngă un vas special la baza căruia fierul cald, unit cu gazul metan, huruește cu o forță uriașă.

furnalul doi animația crește. Sînt o mișcare tot mai insuportabilă, a echipelor de topitori furnaliști, un avînt care se adună în jurul celor din jur. Le văd imbrăcămintea aspră, proaspătă ordine scurte și, după cîteva minute de efort *unanim*, iată țesutura unei coloane de fum, urmată de o *jerbă* de flăcări. În sfîrșit, *jetul incandescent* de fontă căldărie prin șanțul din spate gura deschisă a uriașei căldării ce îl aşteaptă pe valoarea pe linia ferată.

Jetul este o minune a tehnicii la care s-a ajuns azi în privința fontei. Încărcarea furnalului, inchiderea lui, procesul de topire a fontei, greoi și dificil, sunt automatizate și mecanizate. Furnaliștii sunt conștienți că munca lor este grea. Fonta devine produs al oțelăriei. Ea înseamnă veriga principală în obținerea oțel de calitate. De cincisprezece ani la furnal, de douăzeci și un an, iată virste impresionante pentru niște oameni care își sprijină ore pe zi în tovărașia unei temperaturi uriașe.

Ceea ce mă surprinde aici este unitatea oamenilor. Topitori și topitori tineri, o singură familie unită. Stau de vorbă cu cățărători. Un uriaș cu pieptul gol, de prin părțile Ilfovului, îmi spune umori.

Aici la noi, la oțelărie, se vede munca în tone. Atâtă ai sănătăția să vede.

Sau un țăran de pe meleagurile Bihorului ajuns azi, după 18 ani în serviciul oțelăriei.

Am venit la Reșița ca să-mi capăt o pînă.

Și de ce-ai rămas?

Păi, dacă nu-mi iubeam meseria, nu rămîneam.

Și ce ziceau în sat oamenii?

Nu sta, mă, Vasile, că te bolnăvești.

Și...

... uită-te la mine... Un rîs cît toată fața și zgudui trupul sărat.

Și dacă ar trebui să pleci în altă parte, ai pleca?

Nu mă trage inima să mă duc în altă parte. Omul care și-limbă des calul nu ajunge departe.

Noaptea trecea lent spre ziuă. O noapte albă în compania jertelor de flăcări și de metal topit, de unde oțelul reșițean va călători încă spre lăminăre și, apoi, mai departe, spre halele uzinelor construcționale. În drumul său, primește o calitate în plus, a gîndirii oamenilor.

Cuvinte:

<i>proportie</i>	= aici, dimensiune, mărime;
<i>rezonanță</i>	= creștere mare a sunetului;
<i>cifru</i>	= aici, semn care nu poate fi înțeles decât de tre cei care îl cunosc sensul;
<i>ambianță</i>	= mediu, atmosferă în care trăiește cineva;
<i>fondă</i>	= material cu proprietăți de metal;
<i>unanim</i>	= care aparține tuturor, fără excepție, gen;
<i>jerbă</i>	= buchet mare de flori așezate cu față în direcție;
<i>jet</i>	= șuvi luminos de gaz sau lichid cu temperatură ridicată care tănește cu presiune;
<i>incandescent</i>	= a clocoi;
<i>a colcăi</i>	= încărcătura unui cuptor metalurgic;
<i>șarjă</i>	= instalajie de prelucrare a unui material (ai oțelului);
<i>laminor</i>	
<i>hală de uzină</i>	= clădire acoperită, avind o suprafață

Intrebări:

1. Cum arată uzina noaptea?
2. Cum este munca la furnal?
3. De ce furnaliștii sunt mindri de meseria lor?

Exerciții:

Alcătuți propoziții folosind cuvintele: *animatie*, *insufle*, *avînt*, *greu*, *dificil*, *lucru*, *muncă*.

Teme:

1. Comentați înțelesul proverbului: «Cine schimbă des nu ajunge departe».
2. Descrieți uzina și oamenii ei așa cum ati cunoscut-o din literatură sau în alte imprejurări (vizite, reviste, televizor).
3. Alcătuți o compunere cu titlul „Ce ne povestește fonta”, în care să urmăriți drumul fontei după ieșirea din șarjă.

«Meseria este brătară de aur».

Asculță și uită-te bine: nu sănă copaci, sănă oameni!

după Ioan Grigorescu

În Fața Cheii, în cotitura Buzăului, și-a făcut tron din curbura
pădurilor și privește codril de pe întreg continentul cel mai bătrân
și cel mai faimos brad din România.

De bradul acesta avea grijă un om de prin Tabla Buții: Andrei
Brăduț, zis Brăduț. Spunea că l-a primit cu legămint de la bătrînul
brad, la rîndul lui, îl primise de la bunici, căci și părinții acestora
se sub umbra lui și-au petrecut viața.

Prinul mesager care amintește de moș Andrei Brăduț este o
scrisoare de brad pe care stă scris: «Loc pentru fumat. Păziți păduri
de foie. Brigadier silvic Andrei Pirlianu, zis Brăduț». Sub inițiala
scrisoarei se află o bâncuță. Înaintea bâncuței, la loc curătat de
brad și iarbă, se deschide o gropă cătă să viri în ea trei pumni de
țigări. Pe fundul căreia se topesc de ploii cîteva resturi de țigări.
Moș Brăduț are virful limbii muiaț în usturătură vorbelor de
lumini și gura poleită cu legende. Legenda codrilor dintr-o pasul Bra-
duț și cotitura Buzăului o știu de la el...

Pădurea trebuie păzită ca ochii din cap, fiule. Ea ne ține viața și
pădurile munții ar fi puști și sărăcini. Codrul ăstaia își are istoria

Ier. Când pe aici era numai piatră și pustietate, s-a aciuat pe la Dracului o babă românească, femeie aprigă, meșteră în legea tuturor boilor omenești cu leori seoase de ea din ierburi și fișnică. De pretutindeni au pornit spre coliba babei Runea toți rinzii și fiecare își primea din miliole ei alinarea. Dar cînd era de plată, baba nu cerea altceva decît arăta spre vâile *sterpe* și cretele pleșuve ale munților și zicea: «Mergi de sădește acolo dincolo un puiet de brad, ori de fag, ori de stejar și aia să fie plată». Fiecare om, un copac. Codrii s-au născut, s-au înținat acoperit pămîntul trecînd peste munți și dealuri întru *prăderea săretului* și a sălbăticinilor. Iaca așa s-au născut pădurile pe. Și-ar trebui să nu uită: fiecare copac, un om!

— Si multe mai spunea moș Brăduț.

— Să învățăm oamenii să iubească pădurea. Și să fie păscă, și să-o îngrijească așa cum își îngrijesc casele și copiii lor, să înmulțească, și să se uite la lemn ca la aur, și să-i doară inimă taie, căci fiecare pom e un om.

— Și altceva?

— Păi... Să țină minte: Copacii cînd sunt mulți, mai multe fore și mai mari vînturi sprijinesc... Că pădurea vrea să *odrăsească*, și, uneori, prostia nu-i dă pace... E bine să facem legi pentru păduri, și e bine să facem legi pentru oameni. Că nu-i greu să tai un pom, dar tare-i greu să cioplești om... Iar omu-i precum copacii cînd de mic se strîmbă, anevoie se mai îndreaptă...

L-am lăsat pe moș Brăduț în codrii lui. Așteaptă pe undeva lîngă cel mai falnic brad din Europa. Îl găsiți în Fața Cheii sau potecile din jur, pe unde fiecare pom e un om.

Cuvinte:

<i>mesager</i>	= sol, reprezentant;
<i>a sălășui</i>	= a locui, a se adăposti;
<i>legendă</i>	= povestire în care se explică apariția fantasticei a umor plante, animale, lucruri;
<i>licoare</i>	= aici, băutură cu efect de medicament;
<i>sterp</i>	= neroditor;
<i>prădarea</i>	= înmulțirea păsărilor;
<i>păsăretului</i>	= a se naște, a se ivi, a crește.

«Codru-i frate cu românul».

1. Care este legenda codrilor de la cotitura Buzăului? Ce alte legende mai cunoașteți?
2. De ce pădurea este considerată „plăminul verde” al țării?
3. Cum contribuie pionierii la ocrătirea naturii?
4. Înlocuiți cuvintele următoare cu altele din text cu înțeles contrar!

lesne —
îndreaptă —

1. Folosiți expresiile următoare în alte propoziții: „Pădurea vrea să odrăsească”; „Iar omu-i precum copacul; cînd de mic se strîmbă, anevoie se mai îndreaptă”.

1. Delimitați fragmentele orientîndu-vă după următorul plan:

- Bradul de la Fața Cheii;
- Mesagerii brigadierului silvic Andrei Pirianu;
- Legenda codrilor de la cotitura Buzăului;
- Sfaturile lui moș Brăduț.

2. Verbiți despre importanța pădurilor pornind de la sfatul lui moș Brăduț: „Oamenii... să se uite la lemn ca la aur”.

Cuiele (lectură)

după Pop Simon

Omul avea un fecior rău cum e fierea. Lenea curgea de pe el, în timp ce cu ușorul trai era prieten de cruce. Doar de blestemăjii și reale era bun. Tătine-său nu-l bătu, cum făceau alți părinți. Bătu că un cui în ușă de fiecare boacănă a neisprăvitului; cuiul și fapta să ocară.

Timpul curse, ușa se umplu; deveni zid de cuie. N-aveai unde pune un deget și fiul omului se infurie, vorbind către tatăl său:

- Nicăieri ca la noi. De ce ai bătut cuie în ușă?
- Tu le-ai bătut, zice tatăl.
- Eu?
- Da. N-ai făcut tu rele, duium, cutare și cutare, nu mai jă minte cite, multe, fără număr?
- Făcut, recunoscu fiul.
- De fiecare faptă rea am înspăt cete un cui. Privește, ăsta ești, vorbi tatăl, posomorindu-se rău.

Nu-i supărare, culele se pot scoate; eu voi fi acela, promise

Poate făcind tot atitea fapte bune, spuse tatăl și își văzu găurile griji.

Înțelesă își luă rolul în serios, se făcu alt om, de nerecunoscut, fapta de laudă și actul de mărinimie deveniră obișnuință. Nu și să nu ia cleștele spre a scoate un cui-două din ușă fărădele-

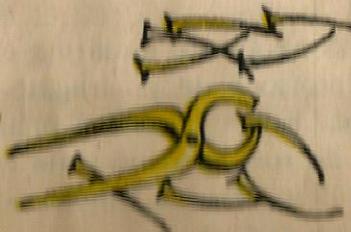
Timpul curse, ușa se goli și fiul alergă într-un suflet la tatăl care albise pe cap, trăgea să moară. Spuse către el, strălucind bucurie:

Văzut-ai tată? Nu mai e nici un cui. Le-am scos pe toate! Dar găurile?

1. Povestii o faptă bună făcută de voi care a atras bucuria părinților.

2. Citiți povestirea *Micul copist* din carteia *Cuore* de Edmondo de Amicis.

*Copiii — cinstea părinților,
iar părinții — lauda copiilor.*

Cheia
(lectură — fragment)

de Mihail Sadoveanu

Sunt treizeci și doi de ani de când m-am întâlnit întâi cu marele meu învățător Ion Creangă. Eram un ținc bălănel, cu capul mare și privirea sfioasă. Și învățam la domnul Trandafir, într-o odaie care mi se părea atunci grozav de mare, pe care mai tîrziu, eu anii în urmă, am regăsit-o mică și întunecoasă. Acolo, în bănci lungi, cresătate cu cușitașele, stăteau îngărmădite toate odraslele gospodarilor din Vatra Pașcanilor.

Cartea pe care mă năcăjeam, urmărind cu degetul și cu privirea buchii mari, întortochiate și cîrligate ca niște gîngăni, era abecedarul lui Creangă. Era o carte fără imagini, încleită și miste-rioasă. Învățasem pe de rost aproape toate cuvintele normale, și în fața mea era tot plină de nepătruns. Când deodată, într-o zi, ca-ntr-o scăpare de lumină, i-am găsit cheia...

Era inceput de primăvară, prin martie, și pe ferestrele deschise ieșea lumină nouă, ca o fulguire de aur. Domnul Trandafir ne sărută și ne spunea că avea un vesel cu ochii lui negri.

Băieți, zise deodată domnul Trandafir, astăzi trebuie să vă sărută și noi ca gizele, la soare...

Intr-un freamăt de bucurie, ne imbulzirăm spre ușă și ieșirăm în grădină, unde se vedea, revârsat pe vale, șesul cel mare al râului, subînăuntru, subt aburi subțiri...

Pe cînd copiii se rînduiau cumînți în cerdac, eu rămăseai cu ochii în cerul nalt și strălucit, unde vedeam pentru întîia oară în viață mea plutind un unghi de paseri negre. În liniștea care urma, le auzeam strigătul alb și straniu.

Vin cocoarele, zise domnul Trandafir. Și eu repetai, în rînduri, cuvîntul acela nou... Băieți, urmă apoi învățătorul, să vă sărută și ca o zi de sărbătoare șă avem să legăm și noi puțintel cartea de la domnul. Am să vă cetească o poveste scrisă anume pentru voi și care se numește *Capra cu trei lezi*...

În mine pătrunse o infiorare caldă, ca totdeauna cînd se prezentă o poveste, să vă sărută și domnul Trandafir să ne cetească ceva.

Și ascultai cu ochii pe jumătate închiși povestea cu ieduții, cu lupul și cu biata capră văduvă. În depărtare, spre Siret, se văzuau lumini.

Povestea asta, vorbi într-un tîrziu domnul Trandafir, e scrisă de Ion Creangă, cel care a făcut și cartea pe care trudesc copiii noștri... Eu îl cunosc pe Ion Creangă, urmă el cu oarecare vîrstă. L-am văzut vara trecută, la o adunare de învățători. Și știi voi că el are un dar de povestește așa de frumos, parcă să spune mama povești, în seri de iarnă, la gura sobii...

Mă întorseră cătră lecțiile mele chinuite, la paginile înnegrite și străpînate cu unghia. Nu știa ce lumină a trecut din soarele primăvara în ochii mei. Nu știa ce înțelegere bruscă, izvorâtă din adîncuri măruntei mele flinți, a legat deodată, ca un fulger, semnele și simbolurile hieroglificale. Cu o clipă mai nainte eram ca în fața unor hieroglife, și în urmă, cu bătăi de inimă, înțelegeam că am găsit cheia care deschide taina cetății.

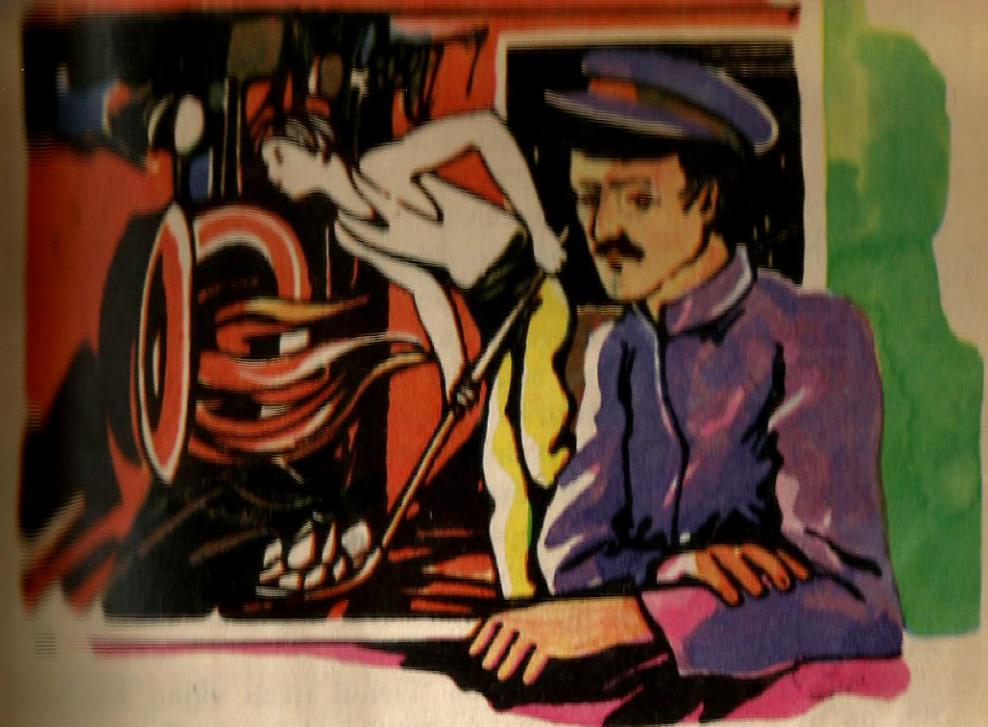
amintirea mea cu *Capra cu trei fez*. Mergind fericit spre casă, mă oprim din loc în loc și priveam piraiele primăverii, care curgeau cîntind și scînteind pe marginea drumului. Pe urmă deschidesc abecedarul și-mi verificam descoperirea...

N-am îndrăznit multă vreme să spun nimănui nimic nici de spre epoca de întuneric, nici despre cheia de aur pe care o găsise într-o zi cu soare. Cum am ajuns acasă, m-am gheboșat asupra cărțulicei mele și-am izbutit să scot din ceață *Ursul păcdălit de vulpe*, *Acul și barosul*, povestirile pentru copii ale lui Creangă, de la sfîrșitul vechiului și uitatului său abecedar.

De-atunci, dragostea cătră marele meu învățător a rămas neștirbită.

Teme:

1. Căutați în dicționar cuvintele *buche* și *hieroglifă*, precum și alte cuvinte pe care nu le cunoașteți încă.
2. Povestiți cum s-a născut dragostea pentru poveștile lui Ion Creangă în inima micului școlar. Care a fost „cheia” care a deschis micului școlar taina citirii?

Prețul plinii

de Grigore Beuran

Sapte și douăzeci, zise *fochistul*, privindu-și ceasul. Oare mai țin mult aici? De-am ajunge odată...

O să ajungem, n-avea grijă. La nouă o să fim la Cluj, iar la treizeci la depou, răsunse mecanicul. O să te saturi de somn, să pie de oboseală, dar mă țin... De câte ori vine somnul, scot puț afară și vîntul îmi aruncă zăpadă în față, mă răcorește, îmi aduce somnul. Fă și tu la fel. Omul nu trebuie să se lase biruit de somnul. Gladește-te la cei de pe front!

Fochistul, proptit în coada lopeții, cu ochii atințiti în vîlvătaia lui, simțea oboseala în oase, în mușchi și mai ales în pleoape.

Ce vreme ticăloasă! spuse mecanicul. Numai să nu înzapești linia, că atunci n-ajungem nici măcar la Cluj.

Îl privi apoi pe fochist. Era un bălat tânăr, n-avea încă douăzeci de ani. Îl chema Petre și mecanicul ținea mult la el. Petre era

ager la minte și harnic. Se purtașe bine în cursa aceasta și mecanicul era mulțumit de el. Și Petre era mindru. Era prima cursă a viață lui în care nu închise ochii treizeci și șase de ore în șir. Mecanicul îl privi și i se făcu milă de el: «Nu mai poate! L-a biruit pe scala!»

— Nu plecăm? întrebă fochistul.

— Nu, mai stăm aproape o oră. Stai jos și încearcă să dormi puțin. Am să te trezesc la plecare.

Fochistul alimentă mașina cu cărbuni, apoi se înveli în șubă și, oftind ușurat, se trînti pe banchetă. Adormi. Mecanicul zîmbi și găduitor și-i ascultă sforăiturile.

Deschise ușa și sări în noapte. Privi în lungul trenului, dar năzări tipenie de om. Răniții dormeau, medicii dormeau, șeful trenului dormea. Ningea lin. În depărtare se auzi șuieratul unei locomotive. Clipeau lămpile de semnalizare de la macazuri.

— Aha, vine! zise mecanicul și urcă scăra locomotivei plin de zăpadă și gheață.

Zări apoi felinarul *impiegatului*. Trenul trecu vuind năprasnic. Era un tren militar. Cînd vuieturul trenului se îndepărta, se apropiă impiegatul, și înaintă documentele spunîndu-i:

— Drum bun! Pînă la Cluj ai liber!

Porni. Trenul plecă lin. Din cînd în cînd, la curbe, mișora vîntuzea, strunea locomotiva. Se lupta cu somnul, cu oboseala, cu pleoapele. Zări în depărtare Clujul. Scoase un oftat de ușurare, apoi își privi pe fochist. Sforăia. Mecanicul zîmbi, ca un tată înțeleșător.

Trenul intră în gară și trase la *rampă*. Aici așteptau mașinile pentru răniți, medici, surori. Îl trezi pe fochist.

— Petre! Sus! Sîntem la Cluj! În depou, băiete! O să dormim patru zeci și opt de ore!

La depou, spre surprinderea lor, era prezentă toată conducerea.

— Noroc, salută mecanicul.

— Noroc, Ioane! răspunse șeful de tură. Bine-ai venit! Pe mine te așteptam. Trebuie să pleci acum la Cîmpia Turzii.

— Eu? De treizeci și șase de ore n-am închis ochii. Vă daju seama?

— Trebuie, Ioane, altfel nu îți-am cere. N-avem pe cine trimite. Locomotiva care aducea trenul cu făină din Banat s-a defectat la Cîmpia Turzii. Trenul trebuie să fie la Cluj pînă la orele patru diminea-

toare, altfel, milne orașul rămîne fără pline. Camioanele să fie la rampă, șoferii nu dorm, așteaptă și brutarii, cu cuploarele

Mecanicul privi în pămînt, apoi se uită cu coada ochiului la

Dacă trebuie, zise fochistul, atunci trebuie. N-o să lăsăm și fără pline. Omul trebuie să fie tare, că de aceea e om, spuse el de mindrie, fără să-și dea seama că repetă cuvintele mecanicului.

Păi, să mergem atunci. Trebuie să mergem, zise și mecanicul.

În timp ce mîncau mămăligă rece, ouă și ceapă, telefonul sefului de tură ridică receptorul. Mecanicul și fochistul ascultă raspunsurile șefului lor și înțeleseră că el vorbește cu Jude-P.C.R.

S-a făcut, tovarășe secretar, acum au picat din cursă. În minute pornesc. Nici o grijă! Oameni de nădejde! Un comunista un utețast. Da, da! făina va fi la timp la Cluj. Am să le transmitem bună. Noroc, tovarășe secretar.

Mecanicul și fochistul înghițiră ultimele firimituri și, ascultind șeful de tură, se învioră. Și cînd locomotiva trecu pe lîngă fața de închînată, unde schimbul doi lucra din plin, pe lîngă casă, grăsuțul eu luminile stinse, în care oamenii dormeau liniștiți, casă pierise. Focul din cuptorul locomotivei dogorea puternic. În lîngă străluceau poate din cauza flăcărilor, poate de altceva. În privirea lor tăria omului conștient că trebuie să învingă orice obstacol.

fochist = muncitor care îngrijește focul la cazane;

impiegat = funcționar la serviciul de mișcare a trenurilor;

rampă = teren amenajat în stații pentru încărcarea și descărcarea vagoanelor.

«Nu ești bun de nimic,
dacă ești bun numai pentru mine.»

Întrebări:

1. Care sunt principalele momente ale povestirii?
2. Ce trăsături caracterizează cele două personaje? (Gândul la faptele lor, tineți seama și de con vorbi rea dintre ele, de părerea tovarășilor de muncă.)

Exerciții:

Înlocuiți cuvintele subliniate cu altele avind același înțeles.

Era în *privirea lor* că omul conștient că trebuie să învingă orice greutate.

Teme:

1. Explicați de ce le străluceau fețele celor două personaje la plecarea în cursă.
2. Povestiți în scris o întimplare din viața colectivului vostru de elevi. Dați-i titlul „Omul trebuie să învingă orice greutate”.

Plăvanii (lectură)

de I.C. Vissarion

În ianuarie. Tot cerul par că s-a pornit pe plîns. De sus cad picături prin ceață umedă și deasă. Frunzele pomilor și iarba se urcă cu apă și noroiul.

Oamenii, îmbrăcați în zeghii petice, cu căciulile roase pe cap, cu picături de apă atîrnate pe mustățile ce spinzură și ele înainte pe drum, călcind ferit. Noroiul e mare și subțire ca lapte și lăptă.

Pe drumul ce vine de la moșia boierească, se vede un cîrd de boieri venind încet-încet. Sunt oameni ce au lucrat pămîntul boieresc și acum își aduc pe la case partea lor de porumb dîjmuit. Cei buni merg mai lesne. Alții împing din răsputeri,

Boieresc și Mihai, cel de pe urmă... Boii lui sunt mici, aproape niște pui, și merg încet, suflind aburi groși pe nări. Mihai, cu niște

spinei sparte, merge pe lîngă ei, prin noroiul în care se scufă.
Boii nu mai pot însă înaintea doi-trei pași și se opresc. El deamnă incetășor, vorbindu-le:

— Haide, taieă Plăvănică... Haide, Viorean!... Le mai dă nuiua pe spinare, dar cu milă. De pe căciula lui curg șiroale peste sprincene și peste obrajii lui galbeni și slabii. E plin de

— Hii, băieții taichii! Hii!...

În noroiul din vîlcea boii se opintese, dar... roțile căruia ascunseseră pînă la jumătate. Mihai se uită și se miră singur: «- S-a scufundat! N-o mai pornesc de-aici!»

Părul pe boi e ud cu totul. Ei suflă greu. Cîrdul de care să în sat. Mihai a rămas singur.

— Hii, Plăvan!

Plăvan, lovit cu nuiua, se lasă de spate, pușnește cu pușni opintese în ceafa jûgului cu toată greutatea, cade în genunchi, carul rămîne tot pe loc.

— Hii, Plăvan, hii, Viorean! Hii!... și el izbește amindoi boii gem, cad în genunchi, dar carul tot nu se mișcă.

Ia căciula din cap; o pune sus, pe umăr, o potrivește bine și pinge și el carul: obrajii galbeni i se înroșesc, ochii i se înverzesc, cap, dar carul tot pe loc stă. Din fruntea lui uscatăiese sudor.

— Hiiii!... și împinge; ochii i se înroșesc, boii cad, gem, nu pot.

Ploaia se scurge și se amestecă cu umezeala ochilor lor și bliinzi.

Se întunecă. Mihai stă și se scarpină în ceafă. Cerul e vinăț, ceața se rostogolește la trei, patru staturi de om. Din spinarea unor a boilor, vărgată de lovitură, aburi se ridicau în sus, ca de la un zan cu apă cloicotită.

— Adică de ce să-i mai bat? se gîndește el. Oare viața lor e bună decât a mea?

Se uită în ochii lor. Le văzu picăturile limpezi ce le spinzură de genele ochilor, le privi mut și le șterse apoi cu mîneca minunului lui.

— Nu mai plîngeți, frații mei, nu mai plîngeți că nu vă bat!

Și iar le șterse ochii de picăturile de ploaie sau de lacrimi, li se teză pe spinare și apoi merse la cărăță, puse în firne cîte zece porumbi și le puse dinainte.

— Ia și încep să le vorbească.

Lacrimile și sărăcia ne unesc. Mă duc să cauți alți boi, să vieți! Mineați! Voi l-ați arat, voi cădeați pe brazde pentru el să-l impărtășim! și cînd l-am sfîrșit, om muri cu toții!... Il privește duios... Suflete mute, poate îl înțelegeau vorbele pentru loviturile pe care le dăduse pînă atunci.

— Săptă să ia boii porumbi din tîrnă, dar ei suflau greu și erau.

Bieții plăvani!... Mincați, frațiori, că vi-l dau cu toată

pieră în sat, să ceară ajutor doi boi de la cineva, ca să-l săpi pe el din nămol.

1. Explicați, cu ajutorul dicționarului, cuvintele neînțelese din text.

2. Subliniați cuvintele care exprimă dragostea lui Mihai pentru animalele sale cu care muncește.

3. Mai citiți: *Cîinele grănicerului* de Grigore Alexandrescu, *Bielul Tric* de Ioan Alexandru Brătescu-Voinești și *Leul și cățelușa* de Lev Tolstoi.

Datini de Anul Nou

Plugușorul

(fragment)

Flutură mîndre cravate
Pe piepturi înflăcărate,
Care astăzi au venit,
Președintelui iubit
Să-i ureze «La mulți ani!»
La mulți ani cu sănătate
Că ne crește-n libertate
Sub un cer de pace blind
Fără bombe și uierind;
Mult iubit conducător,
Azi venind la plugușor

Ne-angajăm ferm și depin
Ca în anii care vin
Să răspundem pe măsură
Prin muncă și-nvâjătură
Drumului ce ni-i deschis
Către culmile de vis.
S'avem gîndul temerar,
Spirit — revoluționar!
Să sim stegarii omeniei,
Partidului, României!

Sorcova

vesela,
zârniciori
făt,
de trandafir,

Tare ca piatra,
Iute ca săgeata,
Tare ca fierul,
Iute ca șteful,
La anul și la mulți ani!

- 1. Ce urare este adresată conducătorului iubit al partidului și statului nostru cu ocazia Anului Nou?
- 2. Ce angajamente își iau copiii, purtători ai cravatelor roșii cu tricolor, pentru anii viitori?
- 3. Ce î se urează omului în colindul „Sorcova”?
Explicați cu propriile voastre cuvinte.

Tara

de Nicolae Labis

Zăpada jucușă s-a așternut pe țară.
Și-adună baba Iarna troienile în clăi.
În seri cu lună rece trec sănii, parcă zboară,
Cu scărjiit de șine și zvon de zurgălăi.

Iar zările întinse îți sorb privirea parcă;
Se-adună depărtarea. Și nemîșcat rămin
În bătătura țării, ca-ntr-o ogradă largă
În care împreună cu-ai mei rămîn stăpin.

Îmi rostuiesc avereia: furnale-n Hunedoara,
Cărbune la Petrila, pe Prahova țipei,
Mii de pătule-n care porumbul și secara
Și grinele se-ndeașă în sacii mari și grei,

iar prin păduri, cu coarne pe spate despletite,
Am cerbil mei și țapii cel negri și fintat ;
Am urșii ce-și sug laba în hrubele tihnite,
Visind un vis sălbatic, de iarnă în Carpați.

Semn de belșug, zăpada cîmpiiile încarcă,
Și-i totul de-o lumină solemnă inundat.
Se-aud chemări de muncă și-i liniște, și parcă
Întinderile-s albe ca susfletu-mi curat.

a rostul = a pune în ordine;
pătuł = construcție de lemn ridicată pe stîlpi, în care se păstrează știuleții de porumb;
fintat = cu pată albă în frunte;
hrubă = birlog, adăpost, bordei săpat sub pămînt.

1. Cum își exprimă poetul dragostea de țară ?
2. De ce spune poetul :

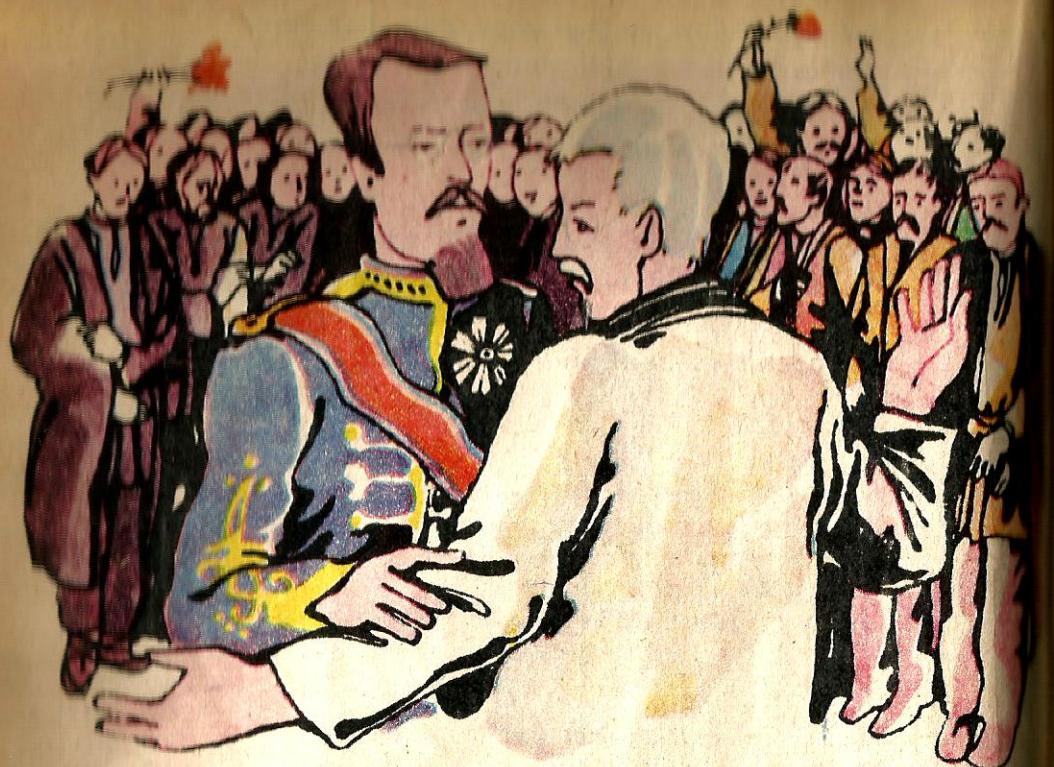
*„În bătătura țării, ca-ntr-o ogradă largă
În care împreună cu-ai mei mă simt stăpin“*

Alcătuți propoziții cu înțelesurile diferite ale verbului „a sorbi“:

- a bea repede, cu lăcomie;
- a asculta cu interes cuvintele cuiva;
- a inspira adînc mireasma, parfumul, aerul.

1. Alcătuți o compunere despre iarnă cu ajutorul expresiilor poetice din text.
2. Subliniați cuvintele care numesc bogățiile țării rostuite de poet.

„Munca este izvorul oricărui avuții.“

Moș Ion Roată și vodă Cuza

de Ion Creangă

Între țărani fruntași care au luat parte, împreună cu boierii, la adunările ce hotărău Unirea, era și moș Ion Roată, om cinsuțios, cum sănătatea lui era sănătoasă, cum sănătatea români de pretutindeni. Nu mai afișa, că moș Ion Roată, după cîte văzuse și după cîte pățise în viață sa, nu prea punea temei pe vorbele boierești și avea gînd la limbă, adică spunea omului verde în ochi, fie cine-a fi, cînd scormonea ceva la inimă [...]

Într-o zi, cum vorbea frumos un boier dintre cei tineri și moș Ion Roată sare cu gura:

— Aveți bunătate să vorbiți mai moldovenește, cucoane, ne dumirim și noi; căci eu, unul, drept să vă spun, nu pricep nimic păcatele mele!

Un oarecare boier întîmpină atunci pe moș Ion Roată, zicându-i cu glas poruncitor și răutăcios:

— Dar ce nevoie mare este să înțelegi tu, mojicule? [...] Auzi săracie! Tu... cu optzeci de mii de fălcăi de moșie, și el un ghiorlan cu petice de pămînt, și uite ce gură face alătura ca mine!... Moș Ion Roată, simțindu-se lovit pînă în suflet, răspunde unei cu glas plingător:

— Dar bine, cucoane, dacă nu v-a fost cu plăcere să pricepem sănătatea ceva din cele ce spuneți dumneavastră, de ce ne-ați mai spus aici să vă bateți joc de noi? Ei, cucoane, cucoane! Puternic și megies imi ești, ca răzăs ce mă găsesc, și știu bine că n-are să-mi moale, cînd m-oî intoarce acasă, unde mă așteaptă nevoile. Dar nu vă fie cu supărare, ia, palmele aceste țărănești ale noastre sunt de pălămidă și pline de bătături, cum le vedeți, vă țin pe dumneavastră de-atîta amar de vreme și vă fac de huzuriți de

La aceste vorbe, [...] colonelul Alexandru Cuza a dat mâna țărănește cu moș Ion Roată.

În sfîrșit, [...] s-a încreștit „Unirea“, și apoi deputații s-au întors fiecare la vîtrele lor.

Peste cîțiva ani după aceasta, trecînd Cuza-Vodă spre București, se întîlniră la Agiu, unde l-a întîmpinat o mulțime de lume, ca pe un rege... Și, cînd colo, un țăran bătrîn cade în genunchi dinaintea domnitorului, sărutîndu-i mâna, cu lacrimile în ochi.

— He, he! moș Ion Roată, prietenul și tovarășul meu cel sănătos! Ridică-te, moș Ioane, și spune-mi, fără sfială, ce durere ai! Tu sănătușeai cineva vreun neajuns?

Moș Ion Roată, văzînd că, după atîția ani de zile, nu l-a uitat colonelul Alexandru Cuza și că l-a primit cu atîția bunătate, [...] înțelegea să se jăluie cum urmează:

— Luminarea voastră! De cînd cu păcatul cel cu adunarea de la 1848 nu mai avut zi bună cu megieșul meu cel puternic, stăpînul unei moșii foarte mari, pe care-l cunoaște Măria ta... Dar de cum am venit să te întîlnească, goană și prigoană pe capul meu, din partea boierului, sănătos!

— Iată și-nții, a pus înadins pe feciorii boierești să-mi caute prietenul și să mă aducă la sapă de lemn... Și astăzi împușcă-i pe porcii; și pe vacile și boile; poimilene, cășorii; în altă zi ie-i oile dinapoi cu măduză și du-le la curte. Îți poti închipui, Măria ta, ce urgie să te întîlnească pe capul meu!

Văzînd eu de la o vreme că nu mai încreză cu jafurile, mi-am înțeles să mă întîlnească și m-am dus la boierul să mă jeliuiesc. Și boierul,

În loc de un evînt bun, m-a scăpat drept în obraz, de față cu gile sale, [...] Încet am crezut că a căzut cerul pe mine de rușine! Cu rînduiala asta, Măria ta, în cîțiva ani de zile m-au calicit cu de vîrșire și mi-a ridicat și cînstea, care pentru mine a fost cel mai scump lucru!

Cuza-Vodă a stat neclintit și s-a uitat țintă la moș Ion Roată, cit a vorbit el. Și cînd a isprăvit vorba, vodă i-a pus două fișuri napoleoni în mînă, zicîndu-i cu bunătate:

— Tîne, moș Ioane, acest mic dar de la mine și întîmpină nevoia...

Lui moș Ion Roată i se umplură din nou ochii de lacrimi sărutînd mîna lui vodă, ca semn de mulțumire, zise ofînd:

— Dar cu rușinea ce mi-a făcut, cum rămîne, Măria ta?

— Cu rușinea, iaca așa rămîne, moș Ioane, zice Cuza-Vodă, sărutîndu-l și pe un obraz și pe altul, în fața mulțimii adunate acolo. Du-te și spune sătenilor dumitale, moș Ioane, că pe unde te-a scăpat boierul, te-a sărutat domnitorul țării și îi-a șters rușinea.

Cuvinte:

falce = veche măsură de suprafață (aproape un hectar și jumătate);
ghiorlan = bădărân, țopîrlan;
megieș = vecin;
răzeș = țăran liber, care avea o bucată de pămînt moștenită din tată în fiu;
păldamidă = plantă cu frunze spinioase, păroase și cu flori roșii;
fișic = sul de monede metalice infășurate în hîrtie;
napoléon = monedă franceză de aur care a circulat și în România.

Întrebări:

1. De ce îl persecuta boierul pe moș Ion Roată ?
2. Cum l-a adus în sapă de lemn ?

Teme:

1. Explicați de ce domnitorul Ioan Cuza l-a numit pe moș Ion Roată „prietenul și tovarășul meu cel vechi”?
2. Scrieți impresiile voastre despre omenia domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Amintiți-vă și alte povestiri (de exemplu, *Ocaua lui Cuza*).

«O țară nu poate fi puternică și independentă fără a avea o dicare din mizerie și sărăcie a cetățenilor»

ALEXANDRU IOAN CUZA

Peste 50 de ani

(lectură — fragment)

de Ion Luca Caragiale

Sînt aproape cincizeci de ani de cînd am fost de față la o strălucitoarele selemnitate.

Era găzduit în Ploiești Cuza-Vodă. Primul domn al țărilor noastre, înconjurat de toți notabilii orașului și de mulțimea poporului, să asiste la deschiderea anului școlar.

Într-o baracă vîstă, unde se țineau (...) cursurile de clasa întâia și două primare, plină de copii, care de care mai sărăcuți, îmbrățișându-se sărbătoare — stam toți în picioare, tremurînd de neastîmpărată emoție.

Diodată se aud afară, de departe, urale zguduitoare; încet-încet, în apropiere... În sfîrșit... vine... vine... A venit... Drepți!

nostru dascăl, înimosul Basil Drăgoșescu, pornește un întreit ură de pările din încheieturile bâtrinelor ei bîrne vastă baracă.

Vodă s-a oprit în prag; se uită la noi dintr-un capăt la altul și-ru lui de bânci și, cu glas mare, ne strigă:

— Să trăiti, băieți!

Iar noi, încă de trei ori ură!

Vodă s-așază lîngă catedră pe un jet mare, și toată lumea, fiecare după potriva lui, de jur împrejur.

Dascălul nostru, adînc emoționat, cu spatele la tablă și cu față către domnul, zice d-abia stăpîndu-și tremurătura bârbii:

— Măria ta, Dumnezeu știe numai ce se petrece acumă în sufletul unui biet dascăl ca mine, venit aici din părțile românești de dincolo. Rog pe Dumnezeu să te ție sănătos și voinic pentru fericirea poporului românesc. Mintea, brațele, singele nostru și al acestor copii sunt de-acumă închinat neamului român, patriei române, domnului român, Măriei tale!

La aceste vorbe, toată lumea s-a ridicat în picioare, și vodă asemenea; nimeni nu mai putea sta jos — prea se ridicaseră sufletele.

După ce și-a scos focul de la inimă, dascălul a luat o bucată de tibișir, s-a-ntors către noi, și a zis:

— Copii! după secole de-nruntare, astăzi ne zîmbește și nouă, românilor, bunul Dumnezeu. De astăzi încolo, ne-am căpătat iar onoarea de popor liber, de popor latin...

Și cum scria el frumos, ca de tipar, a scris pe tabla neagră: „*Vivat România! Vivat Națiunea Română! Vivat Alexandru Ioan Înții, Domnul Românilor!*”

Și bravul nostru dascăl n-a mai putut stăpini emoția și s-a pornit pe plîns; a plîns toată lumea, și părinții, și copiii; iar vodă, ținîndu-se că putea și ștergindu-se la ochi cu batista, a bătut pe umeri pe dascăl și i-a zis:

— Să trăiești! Cu români ca tine n-am teamă!

Ne-a mîngîiat apoi pe noi, ne-a-ndemnat să ascultăm de dascălul nostru și a plecat cu suita, cu poporul și cu toți după el. Seara, luminătate. A doua zi, l-am dus iar toată lumea pe jos împrejurul și în urma trăsuri, mergînd la pas, pînă la Bărcănești, la cîțiva kilometri afară din oraș. Acolo s-a oprit trăsura domnului, iar el, ridicîndu-se-n picioare, a strigat:

— Vă mulțumesc de buna voastră primire. Acum, duceți-vă acasă, că nu puteți merge cu mine pînă la București; și eu am treabă multe acolo; trebuie să dâm bice eailor. Să mergem fiecare la datea noastră și de-acu, toti, pe treabă! Rămîneți sănătoși! să ne vedem sănătoși!

Am strigat ură! pînă cînd într-un nor de praf s-au pierdut de parte trăsura domnească cu ale *suitei*.

Așa entuziasm n-am văzut altul de-atunci și cred că numai odată s-ar mai putea vedea; dar acea odată, sănătoșită ca s-o mai sper apuca... Îmi pare destul de rău de asta, dar nu atât de rău ca dacă n-aș crede că alții, mai tîrziu ori mai curind, tot o vor apuca.

Teme:

1. Căutați în dicționar următoarele cuvinte: *solemnitate, notabile, vast, jet, tibișir, vivat, suită*.
2. Alcătuți rezumatul povestirii.

Giurgiu — Călugărenii

(lectură)

de Alexandru Vlahuță

Sosim în fața orașului Giurgiu. Dunărea liniștită, largă, are aspectul unui lac frumos, poleit de razele soarelui.

Pă-aici și-a întins pod peste Dunăre, acum trei sute de ani, bâtrâlnul și nebiruitul Sinan-Pașa. El venea cu oaste multă și cu vîlvă mare, hotărît să sfarme — odată pentru totdeauna — cuibul acesta de viteji, care de-atâta timp stăteau străji neadormite la porțile Europei apusene și nu lăsau puterea *Semilunei* să-și întindă mai departe valurile-i *cotropitoare*. Pentru fericirea poporului nostru, pe vremea aceea, Domn în Țara Românească era Mihai Viteazul, una din cele mai eroice figuri din istoria omenirii. Văzind el ce poate de oaste vine asupră-i și cugetind că o luptă în cîmp deschis nu e cu Putință, se retrase la cîteva ceasuri departe de Giurgiu, pe valea Neajlovului, la locul numit Vadul Călugărenilor. Aici, drumul spre București trecea printre două dealuri acoperite de păduri. Valea

era îngustă și înăștănoasă. La intrare era un pod lung și băltoacele Neajlovului. Mihai trecu podul și se așeză în strîmtoarea aceasta, ca într-o cetate. Puțini erau la număr ostașii lui, dar înimoși, încercați în luptă, cu multă iubire de țară și hotărîți cu toții să da scump viața. Împărțiți în cete, așteptau pe vrăjmaș și-si plănuiau loviturile. A patra zi, pe la *nămezi*, pîndarii de pe *măguri* zăriră dinspre Giurgiu un nor mare de praf, întunecînd văzduhul. Spre seară oastea marelui *Vizir*, de zece ori mai numeroasă decât a lui Mihai, era împînzită la gura *vadului*, dincolo de pod. Din fundăturile codrului, românii își măsurau vrăjmașul cu care aveau să dea piept a doua zi. Noaptea și-o petrecu sfătuind împrejurul focului. Cînd se lumină de ziua, toți erau în picioare, nerăbdători, gata de luptă.

Mihai se plimbă printre ei. Privirea și vorba lui dau sufletelor incredere și brațelor tărie.

— „Cu inimă, copii, și nu pierdeți nici o mișcare! Gîndiți-vă că de vitejia voastră atîrnă azi *destinele* țării, mîndria și viitorul neamului nostru!...“

Cumplită a fost lupta și mult sînge s-a mai vîrsat pînă să se hotărască biruința acelei zile. De trei ori s-au izbit, din ce în ce mai îndîrjite și mai furioase, cele două armate. Mihai, în fruntea călăreștilor, smulgînd o secure din mîna unui soldat, dă pinteni calului și în mulțimea însărcinată retează dintr-o lovitură capul lui Caraiman-Pașa și învălmășește cu ai săi șirurile rupte și zăpăcite de iuțeala izbirii. Sinan, fierbînd de minie, își ridică grosul armatei și trece podul. Mihai se face că se retrage și-i lasă să înainteze puțin în strîmtoare, unde mulțimea, nepuțindu-și desfășura rîndurile, nu mai era așa primejdioasă. Turcii încep să se creadă biruitori, cînd deodată se trezesc izbiți în față de oastea învăpăiată a lui Mihai. Puterea, și mai ales iuțeala atacului neașteptat, îi oprește în loc; loviturile, care curg ca grindina, le iau văzul. Românii înaintează spărgînd sir după sir, împrăștiind spaima și neorînduiala în oastea păgină care începe să dea îndărăt și să se învălmășească. Cei din urmă, văzîndu-se împinși spre pod, o iau la fugă. Sinan se repede să-i întoarcă. El răcnește, blestemă și bate în mișei cu ghioaga-i de fier. Dar strigătul morții răsună mai tare. Mulțimea, nebună de groază, își caută scăparea în fugă. Fricosiții îtrăsc pe eroi. La pod se îngheșuiesc să treacă deodată cai, oameni și tunuri. Se face o larmă

Nună văimășag de nu mai știi în cîtro să se miște. Sinan, îmbrăneșit, căde de pe pod și-și rupe dinții. Un supus îl ia în spate și-l seapă. Soldații și Pașa fug laolaltă, lăsând și arme, și steaguri în mîinile românilor, care-i gonesc, lovindu-i de zor, pînă cînd noaptea ia sub cerotirea intunericului ei sfârîmătûrile ce mai rămăseseră din marea oaste a lui Sinan.

Mihai se întoarce încărcat de trofee. Stelele scîpesc peste bălțile de singe. Bătrînul, cruntul vizir, bocește în cortu-i rupîndu-și hainele de pe el. Și pe cînd spahii lui tremură tupilați prin bălării, din tabăra românilor se înalță în liniștea nopții cîntec de biruință.

<i>Semiluna</i>	= simbol al Imperiului Otoman;
<i>cotropitor</i>	= care ocupă sau pune stăpinire cu forță;
<i>nâmezi</i>	= corect, <i>nâmiază</i> și <i>amiază</i> , adică în plină zi;
<i>mâgurăd</i>	= deal mare, singuratic;
<i>vizir</i>	= mare comandanț de oaste la turci;
<i>vad</i>	= loc adîncit în pămînt pe unde curge o apă; albia unui rîu;
<i>destin</i>	= soartă, viitor;
<i>trofeu</i>	= aici, pradă de război;
<i>spahiu</i>	= soldat din cavaleria turcească.

Cuvinte

Întrebări

Teme

1. De ce Sinan-Pașa era hotărît să distrugă Țara Românească?
2. Cum s-a hotărît Mihai Viteazul să se împotrivească oștirii numeroase a lui Sinan-Pașa? Care a fost rezultatul luptei?

1. Scrieți, în caiete, ce însușiri ale domnitorului român și ale ostașilor săi se desprind din povestirea citită.
2. Lămurîți expresia „a-și da scump viață”. Folosiți-o și voi în cîteva propoziții.

«La Călugăreni, românii scriseră cu sabie și singe pagina cea mai strălucită din istoria lor».

NICOLAE BĂLCESCU

Camaradul meu Coretti

(lectură)

de Edmondo de Amicis

Mama mă trimise cu fiul cel mare al portarului să mă plimbe pe bulevard orașului. Pe la jumătatea drumului, cînd treceam pe lîngă un car cu lemn, ce sta în fața unei prăvălii, auzii pe cineva strigîndu-mă: era Coretti, camaradul meu, acela cu flaneluță cafenie și cu căciuliță de blană de pisică. Sărăcuțul, era asudat și obosit de tot, căci ducea în spinare o sarcină de lemn. Un om ce se afla pe car îi dădea lemnele rînd pe rînd. El lè căra în prăvălia tatălui său.

— Ce faci, Coretti? îl întrebai eu.

— Nu vezi? îmi răspunse el, îmi repet lecția.

Eu rîsei. El însă vorbea serios și, ținînd lemnale cu amîndouă mîinile, începu să rostească umblînd: „Verbul se schimbă după persoană, număr și după timp...“

Aceasta era lecția noastră de gramatică pentru a doua zi.

— Ce să fac? îmi zise el. Mă folosesc de timp. Aide! nu vă puțin în prăvălie?

Intra! era o odaie mare, plină cu lemne și mănușchiuri de surcele; un cîntar era aşezat deoparte.

— Crede-mă că am muncit zdravăn azi, adaugă Coretti. Sînt silit să învăț pe apucate. Îmi scriam propozițiile, cînd intră cineva ca să cumpere lemne. M-am aşezat iar la scris; iată că vine carul. Nici nu-mi mai simt picioarele, și vezi ce umflate îmi sunt mîinile?

Vorbind astfel, mătura frunzele uscate și aşchiile care stăteau risipite pe podea.

— Ia spune-mi, Coretti, unde îți înveți tu lecțiile? îl întrebai.

— Vino de vezi. Mă duse într-o odăiță din spatele prăvăliei, eu o măsuță într-un colț, pe care erau aşezate cărți, caiete și lucrarea începută.

— Uite, zise el, rămăsesem la răspunsul al doilea: „Cu piele se fac încălțăminte, cingători, *chingi*...“ Am să adaug geamantane, *sipeturi*. Luă condeiul și scrise mai departe cu frumoasa lui caligrafie sacă de călătorie, ranițe pentru soldați.

— Aoleo! Cafeaua dă în foc! strigă el și alergă la vatră. E cafeaua mamei. Așteaptă-mă puțin să i-o duc! Ba, vino și tu, mamei îi ar părea bine să te vadă. E în pat de șapte zile, biata mama!

Deschise o ușă și intrărâm într-o odaie tot așa de mică. Mama lui Coretti era culcată într-un pat mare.

— Ti-am adus cafeaua, mamă! zise Coretti dîndu-i ceașca. Băiatul ăsta e un camarad de-al meu.

— Bine, domnișorule! zise buna femeie.

— Îți mai trebuie ceva, mamă? întrebă el, luîndu-i ceașca goală. Ai luat două linguri de sirop? Cînd s-o isprăvi dau fuga la *spiterie*. Lemnele sunt descărcate. Pe la patru, o să pun carneala la oe, așa cum m-ai învățat dumneata.

— Îți mulțumesc! Dragul mamei, la toate se gîndește!
Ne întoarserăm în bucătărie.

— O să fac diseară ce mi-o mai rămîne din lecții. Bine de tine să ai atâtă timp ca să înveți și îți mai rămîne și de plimbare!

Intrînd în prăvălie, aşeză lemnele pe capră și începu să le taie în două cu ferăstrăul, zicînd:

— Iată gimnastica!... Aș vrea cînd s-o întoarce tata să găsească lemnele tăiate; ce mulțumit ar fi! Dar ce m-ar bucura mai mult,

ar fi să-o văd pe mama sănătoasă. Iacă și carul cu butuci! La muncă, bălete! Acum nu mai pot sta de vorbă cu tine. Să ne vedem sănătoși, pe mîine!

Mă strînse de mînă și se apucă să care butuci, cu față rumenă ca un trandafir.

— Ferice de tine! strigă el încă o dată.

— Nu, Coretti, nu! Tu ești mai fericit; tu, că înveți să muncești mai mult decît mine; tu, fiindcă ai dat ajutor părinților tăi; tu, dragul meu camarad, pentru că ești mai bun de mii de ori decît mine.

Cuvinte:

chingă = fișie de piele cu care se strînge șaua calului;

sipet = cufăr mare din piele sau lemn, cu înflorituri;

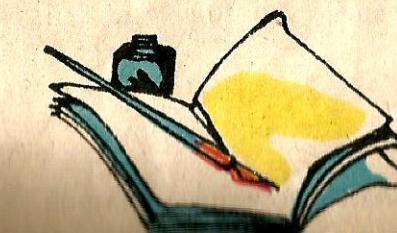
spiterie = farmacie.

Teme:

1. Motivați cuvintele lui Coretti: „Mă folosesc de timp“.

2. Scrieți o compunere cu titlul „Cum folosesc timpul liber“.

3. Alcătuți un album cu imagini din revista „Cutezătorii“ despre activități deosebite ale pionierilor țării.

O temă grea

după Mircea Sântimbreanu

Amurg timpuriu de iarnă. Lumina după-amiezii s-a-mpiclit. S-a intunecat și-n odaie. Bucăți din ce în ce mai dese de-ntuneric se prind în pervazul ferestrei. Doar jarul vetryi dă un rotocol de văpăie moale, roșiatică, ce cuprinde lavița pe care, cu genunchii la gură, stau doi băietani: Ion și Culiciță. Pe masă sănt deschise caietele de compunere. În susul paginii, un cuvînt pe care penița l-a migălit gros și rotund: Temă. Iar dedesubt: „Povestîți o faptă deosebită din această iarnă“. Dar tocurile zac de-a latul foii, ca niște arme părăsite.

Cei doi oftează.

- Faptă deosebită... deosebită... hm.
- Grea temă!
- Faptă deosebită. Deosebită înseamnă ceva deosebit, nu-i să? Ceva, adică, mă rog, cu totul altfel, din cale-afară...

Ion scormonește cu un bejigaș jarul ce mocnește și urmează alene:

— Eu m-am gîndit la ceva, dar s-a întîmplat în vară, la scăldat...

— Ehei, vara e ușor! Iarna să te văd! Ce poți să faci iarna? Să prinzi un pițigoi? Să cazi pe gheăță?

— Ceva deosebit... mormăie cel cu bejigașul, privind cărbunii aprinși.

— Greă temă!

— Nu îți-am spus eu? Iarna nu sănt sapte deosebite. A, dac-am fi la Polul Nord, înțeleg. Să te-ntîlnesci în fiecare zi cu doi-trei urși albi, să pui mîna pe o balenă, să treci cu sania trasă de cîini peste ghețuri care trosnesc.

— Vezi, asta faptă deosebită.

— Dar aici? Gîrla nu îngheăță, lupii nu se-arată... Si deodată izbućnesc într-un glas:

— Mieii! Mieii de pe Stejăriș...

Jarul scăpăra cîteva clipe în măgelele dinjilor dezveliți de zimbet.

Cum de uitaseră? Si ce faptă deosebită! ...Da, sus, pe Stejăriș, la *saivanul* cooperativei... Plecaseră în ziua aceea pe vreme bună de la Musariu, pe scurtătură, peste deal. Si pe urmă s-a pornit viscolul, ca și cum dintr-o dată ar fi plesnit și s-ar fi deznodat toate băierile cerului. În văzduh se smuceau parcă zeci de pînze cu ace, iar vîntul... ah, cum îi mai plesnea și-i ciupea, ca niște cauciucuri întinse de praștie, drept în obraz. Sus, pe Stejăriș, zăpada fumega, se răsfira și se răsucea ca un burghiu usturător în pieptul și umerii lor. Noroc de cojoace. Si deodată, din stînga, auziseră behăituri. Baciul urla și izbea cu bîta oile. Le mîna spre gura saivanului, dar oile orbite se buluceau cap la cap.

Se apropiaseră să dea o mînă de ajutor.

— Măi Culiciță, auziră vocea baciului, vedeți că mi-au fătat două țurcane. Luați mieii în sat, că se prăpădesc.

În poarta saivanului găsiseră două oi. Zăpada li se agățase în lină și le căptușise cu o platoșă de gheăță. Între ele, pe bundă înecată de zăpadă a baciului, niște ghemotoace ca de pîslă și, ca și pîsla, țepene.

Într-o clipă, Culiciță și-a dat bundița jos. Ion, cojocul... Amîndoi căciulile... Au învelit mieii ce tremurau — erau trei — și au pornit-o spre casă, pe valea Poieniței. Cînd au ajuns acasă, urechile le pocneau dureros și nu mai puteau desclesta făleile. Încolo, nu mai simțeau

nimie. Au aşezat mieii pe cupor... Nu muriseră... Peste cîteva minute
nu mai erau de pîslă, ci negri și creți și behăiau subțirel.

- Tu să serii... Tu ţi-ai scos bunda.
- Și tu eojocul...
- Tu ai dus doi,
- Dar mi-ai dat și șalul tău.

Rid muljumiți.

— La urma urmei, o scriem amîndoi.

Deodată scăparea veselă a dinților se stinge.

— Da, dar asta a fost iarna trecută... Ba nu, acum două ierni,
pe viscol...

— Bine, dar acum ce scriem? Grea temă!

Jarul moocenește în cenușă și-n odaia caldă s-a lăsat de mult în-
tunericul. Doar pe foile albe se mai zăresc tocurile ca niște arme pă-
răsite. Băieții tac. Din uliță, difuzorul răspîndește un cîntec vesel.

— S-o fi făcut șapte. Au dat drumul la stație. Tii, ce trece
vremea!

— Și noi n-am scris nimic...

— Aici stația locală de radioficare, se aude în difuzor.

Fapte pionierești deosebite. Detașamentul I, condus de pio-
nierul Culija Neagu, a predat centrului de colectare a cenușii cinci
sute de kilograme de cenușă, ce va servi ca îngășămînt. Grupa pio-
nierului Neagu Ion a curățat de *licheni* cei peste o sută de pomi
fructiferi din livada școlii. În luna ianuarie au fost puși pe tarlale
peste optzeci de metri de garduri pentru reținerea zăpezii pe cîmp.
De la stațiunea de țigăizare a oilor ni s-a comunicat că cele trei mi-
oare țigăizate, salvate de cei doi pionieri pe timpul viscolului, au fă-
tat zilele acestea primii miei țigăi ai comunei. Curînd, țurcanele cu
lină aspră și rară...

Peste o oră, mama i-a găsit aplecați peste caiete.

— Ei, copii, e grea tema?

Copiii se privesc și rid veseli:

— Nu, mamă, e ușoară, dar avem mult de scris, tare mult... Uite
matale: trei pagini scrise mărunt. Și cite mai avem de povestit!

“Omuhul, cu stâruință,
Toate îl sănă cu puțință.”

Cuvinte

sâvan = adăpost de iarnă pentru oi;

licheni = plante care cresc pe pămînt, pe stînci, pe scoarța co-
pacilor; au importanță în formarea solului, în hrana
animalelor etc.

Întrebări:

1. De ce li s-a părut băieților tema grea?
2. Ce fapte deosebite făcuseră cei doi pionieri?
3. De ce faptele lor erau apreciate de săteni?
4. Cum credeți că au fost compunerile lor?

Exerciții:

Completați punctele cu alte substantive corespunzătoare în-
lesului exprimat de adjектив:

fapte

1. Povestiți o întîmplare deosebită trăită de voi.

2. Vorbiți despre activități deosebite ale detașamentului vostru.

Teme:

Măriuca

de Călin Gruia

Deodată, o detunătură puternică. În văzduh plutiră frunze de
nuc. Se auzi un zgomot de cădere. Măriuca rămase o clipă lipită de
peretele adăpostului.

În stînga nucului era întins cu fața în jos Dumitru. Alergă spre el.
— Bădie! Bădie!

Fugi și aduse ulciorul cu apă. I-l turnă peste față.

— Te-ai lovit? Bădie, de ce nu vorbești?... De ce?... Nu te
teme, nu ești rănit...

Dar în clipă aceea băgă de seamă că săngele începuse să-i răz-
bată prin veston.

— Bădie! Bădie...

Încercă să-i ridice capul și-i văzu ochii. Erau stinși. O cuprinse
teamă groaznică. Începu să plângă. Să strige. Ceva din ființă ei o
opri.

Aduse țolul vărgat și-l întinse peste Dumitru. Poate nu murise.
Poate numai leșinase de durere. Poate că nu-i nimic adevarat.

Nucul se liniștise. Din culcuș atîrna pînă la o creangă de jos re-
ceptorul telefonului. Se legăna. Măriuca se uita năucită cînd la el
cînd la țolul vărgat și nu putea gîndi nimic... Deodată se auzi un glas.

— Alo! Doina! Doina!... De ce taci, Doina...?

— ?!

— Alo, mă auzi? Răspunde!

Glasul era agitat, nervos și gîtuit de receptor.

— Alo, Doina, răspunde!

Măriuca ascultă glasul cîteva clipe, apoi se săltă pe vîrful pi-
cioarelor. Aproape că nici nu-și dădu seama cînd ajunse în nuc.
Mîni nevăzute parcă o ridicau și o sprijineau. Trase receptorul.

— Alo, Vulturul!... Aici Doina... Bădia Dumitru a murit...
Cine sînt? Măriuca, o fată din sat... Nu-i nimeni, sînt singură... Am
binoclu... Văd bine!... Stați să mă uit... Da, în dreapta copacului
uscat, cad bine... Trageți cu toate tunurile... Nu, nu mă tem.
...Acuma văd și mai bine... Măncurca o lacrimă... Nu, nu plîng...
Alo, Vulturul!... În dreapta movilei, cam la trei sute de metri, se
văd soldați dușmani. Trageți! Bădia m-a-nvățat... Nu, nu sînt o
vitează...

Și din vîrful nucului Măriuca se uita unde cad proiectile artileriei
și din vreme-n vreme își mai arunca privirea și spre țolul vărgat.
Și pe cînd auzea bombele vîjîind deasupra satului, o cuprinse o
stare sufletească pînă atunci încă necunoscută, care parcă-i da pu-
tere și-i alunga orice teamă din singe. Ochii ei isteți cercetau cîmpul
de luptă și cînd era întrebătă răspundea ca un ostaș...

Între comunicări urmau pauze în care-și auzea inima și tîmpile.
Nu-și putea da seama dacă trec ceasuri întregi ori numai clipe.

Aștepta să fie chemată de clopoțelul telefonului. Și, cînd îl au-
zea, tresărea.

— Aici Măriuca!... Măriuca!... Nu, nu-i nevoie să-mi trimită
înlocitor... Nu mă tem de nimeni... Trăsniți-i pe cei ce l-au ucis pe
Bădia... Nu, nu plîng. Da, cad bine... Pe linia lor...

Vîntul trecea prin frunzele nucului, dar Măriuca nu-l auzea.

Gînduri veneau să-i împresoare fruntea, dar Măriuca le
alunga ca pe niște păsări.

Soarele o îndemna să se uite la el, trimișind săgeți de lumină în
coroana copacului, dar Măriuca rămînea neclintită la pîndă, stăpi-
nită de duhul bătăliei...

Bunicul intrase în sat. Văzu casele arse. Unele mai fumegau. Rămăseseră pereti negri. Încercă să le numere. Se gîndi la cei plecați și la întoarcerea lor... Dar ce însemnau niște coicioabe pe lîngă viețile oamenilor?...

Lâ un cot de drum zări nucul. Era cel mai înalt copac din tot satul. Fără să vrea se gîndi că nici într-un an nu rodise atât. Deodată auzi glasul Măriucăi. Nu pricepea ce spune. Dar striga. Ce se întimplase oare? Desluși apoi limpede glasul fetei:

— Lungiță tragerea! Ai noștri atacă! Lungiță tragerea!

Și iar glasul Măriucăi.

— Bineee! Bineee! Bineee!

Fruntea bătrînului se îmbrobonă de sudoare. Și iar izbucni glasul fetei:

— Mai la stînga, mult mai la stînga... Bineee! Bineee!

Coroana nucului se umplu de flăcări și o bubuitură cutremură ferestrele caselor. Bunicul simțea că se-năbușă, că i-a venit ceasul din urmă.

Cînd intră în ogrădă văzu nucul sfîrtecat în două. Pe o creangă mare, aplecată la pămînt, stătea nemîscată Măriuca. Ca pe un pat de frunze și ramuri. O luă repede în brațe și o strigă pe nume. Dar fata nu-i răspunse. Bătrînul rămase neclintit în mijlocul ogrăzii. Lumea se sfîrșea.

Trebuia să cadă soarele.

Nu mai erau cuvinte.

Casa se legăna cu ușa deschisă și cu ferestrele sparte.

Ograda se umpluse de nuci verzi și de frunze.

Măriuca dormea în brațele bunicului cu mîinile lăsate-n jos, cu eodițele lăsate-n jos. Bunicul nu se clintea din loc. Începuse să se prefacă în stană de piatră.

Abia către apusul zilei se despietri o parte din inima lui și atunci i se păru că dealurile, copacii, văile, casele, păsările, fintinile, cărările, ulițele satului, pămîntul, cerul o strigă în felurite glasuri pe Măriuca. Și ea le răspunde:

— Sint aici...

— Sint aici...

— Sint aici...

Cuvinte

proiectil = corp solid aruncat de o armă de foc cu scopul de a distrugă ceea ce atinge;

artillerie = unitate militară dotată cu tunuri;

duh = aici, putere, încreștere.

Întrebări

1. Cine a fost Măriuca?

2. Ce faptă eroică a săvîrșit ea în războiul împotriva nemîilor?

3. De unde reiese ura ei împotriva dușmanilor țării?

Exerciții

Formați propoziții cu următoarele expresii:

- a da seama;
- a lua seama;
- a lua în seamă;
- a băga în seamă.

Teme

1. Explicați înțelesul propozițiilor:

- Lumea se sfîrșea.
- Trebuia să cadă soarele.
- Nu mai erau cuvinte.

2. Alcătuiți o compunere cu următorul început:

„La Mărășești, mormîntul copilului-erou Maria Zaharia se află lîngă o fereastră rotundă. Pe acolo pătrunde ziua aducîndu-i...“.

„Cei ce căzut-au pentru țară
Pe lanul cîmpului bogat
Jertfind o-ntreagă primăvară
Nu au murit, ci-au înviat“.

(Inscripție pe Mausoleul de la Soveja)

Pe lespedea eroilor

de Eugen Jebeleanu

Ei au căzut cu fața la dușmani,
Dar nu sunt morți căci inima lor bate
De dincolo de moarte și de ani,
De-a pururi pentru noi și libertate.

Ei au căzut luptând pentru cei mulți,
Pentru cei goi și pentru cei desculți.
Zid au făcut din trupurile lor
Pentru dreptatea noastră-a tuturor.

Concertul primăverii

de George Coșbuc

Chiar acum din crîng venii
 Și c-o veste bună!
Iarăși e concert, copii;
Merg și eu, și tu să vii,
 Mergem împreună.

Cîntăreața dulce-n grai,
 Cea numită „perla
Cîntăreștilor din mai“,
Dulce va doini din nai
 Multe doine, mierla,
.....

Vrei programă, lămurit?
 Stai puțin, să cauț...
Cucul, un solist vestit,
De printri-alte ţări venit,
 Va cînta din flaut.

Voci de gaițe cari fac
 Să scoboare ploaia,
Şi-ntr-o scoartă de copac
O să bată tica-tac
 Tactul gheunoaia,

- Întrebări**
1. Ce se înțelege prin „ei au căzut cu fața la dușmani“?
 2. De ce spune poetul că eroii „nu sunt morți, căci inima lor bate, de dincolo de moarte și de ani“?
 3. Pentru ce respectăm amintirea eroilor patriei?

- Esercizi**
1. Construiți propoziții în care să folosiți cuvintele:
dreptate, erou, libertate, dușmani.

2. Cum poate să-și cîstige un om cinstea de a fi numit erou?

Temă:
Scrieți o compunere al cărei titlu să fie: „Amintirea eroilor rămîne mereu vie“.

Se vor pune-apoi pe loc
Pînă chiar și surzii,
Cînd vor prinde dintr-un loc
Să ne cînte hori cu foc
Din tilineă surzii.

Vom cînta și noi ce=om ști,
Cîntecă din carte,
Și, de va putea veni
Vîntul, și el va doini,
Că e dus departe.
.....

Cuvinte

<i>crîng</i>	= pădure tînără;
<i>flaut</i>	= instrument muzical de suflat;
<i>perlă</i>	= piatră prețioasă, albă, lucioasă;
<i>nai</i>	= instrument muzical compus din mai multe fluiere;
<i>gheunoaia</i>	= ghenoaia.

Întrebări

1. De ce poezia se numește „Concertul primăverii“?
2. Ce „artiști“ sunt înscriși în programul concertului și cine este „dirijorul“?
3. Ce spectatori vin la acest concert?

Teme

Screiți o compunere în care să redați un mic spectacol jucat de cîteva animale ale pădurii, în rolurile care li se potrivesc.

Întîlnirea

de Iuliu Rațiu

Parcă niciodată nu fusese atît de emoționat! Stătea cuminte în bancă și abia mai putea respira. Buchetul de garoafe roșii strălucea de prospețime în fața lui. El îl cumpărase, pentru că toți știau că se pricepe să aleagă flori. Și, ce-i drept, stătuse în florărie vreo jumătate de oră, dar le alesese pe cele mai frumoase. Îl felicitase chiar și vînzătoarea:

- Ești specialist!
- Sint membru al cercului de cunoștințe despre natură.
- Aha! Dar pentru cine ai luat florile?
- Detașamentul meu are azi o întîlnire cu un comunist! se mîndrise el...

La fel îi spusese și mamei sale, care, deși grăbită și ea, trebuise mai întîi să-i calce bluza, apoi cravata.

- Mă cam exploatezi, glumise ea.
- Dar azi avem o întîlnire foarte importantă... cu un comunist...
- Știi... Mi-ai spus: la ora cinci...
- Da,

— Și acum e patru. Mai ai o oră!

— Ce contează o oră cind mai avem atâtea de făcut!

— Credeam că ați aranjat totul.

— Da, însă trebuie să văd și eu textul cuvântului de bun venit.

Am o idee pe care, musai, trebuie să o prinDEM...

— Ce idee?

— Comunistul care vine, am auzit că e fruntaș și trebuie să-i arătăm că și noi suntem fruntași la învățătură...

— Nu știu ce fel de fruntași sunteți, cind mai luati și cîte un șapte...

— Faci aluzie la nota mea de la geografie? Ei bine, azi am luat un zece... Ce zici?

— Ce să mai zic, decât că mă bucur...

Fusește primul la școală. Venise apoi comandanțul detașamentului și el împreună din activ și toți l-au lăudat pentru florile alese: garoafele roșii strălucesc pe banca lui, proaspete și îmbrioare. Si toți erau emoționați. Auziseră despre comunistul cu care aveau să se întâlnescă atâtea lucruri interesante încât, deși nu îl cunoșteau, îi făcuseră portretul: pentru ei, el era un om înalt, în floarea vîrstei, iar ochii, cu sclipiri de *antracit*, zîmbeau tot timpul. Umerii lui, lați și puternici, sprijineau parcă pe ei tot cerul, iar mîinile aveau degete prelungi și pline de nerăbdare.

— Vine, vine!... anunță un coleg și toți se ridică în picioare nerăbdători.

Peste puțin timp, pe ușa clasei intră, împreună cu comandanțul-instructor, o femeie subțire, puțin încruntată, cu mîinile micuțe, atrinind stînghere.

— Mama!

Și el începu să plîngă încetîșor de emoție și de bucurie.

Cuvinte

antracit = cărbune superior, negru-lucios.

Intrebări

1. De ce era emoționat băiatul?
2. Cum își imaginau pionierii figura comunistului invitat?
3. De ce surpriza a fost mare?

Exercițiu

Înlocuiți cuvîntul subliniat cu alte cuvinte care să exprime ace-săi înțelese:

Avea o deosebită *principere*.

Temă

Continuați povestirea imaginându-vă dialogul dintre comunist și pionieri.

„Cine muntele-l întrece-n înălțime, iară marea
O întrece în mărime prin atîta bunătate,
Ce ființă este-n lume cea mai scumpă dintre toate,
Care mîngie cind doare, care cîntă cind mîngie,
Stînd de strajă suferinței pruncilor la capătie,
Cine este-acea ființă fără care nu se poate,
Cea mai dragă, cea mai mare și mai bună dintre toate?”

PETRU DEMETRU POPESCU

Racul, broasca și știuca

(fabulă)

de Alexandru Donici

Racul, broasca și o știucă
Într-o zi s-au apucat,
De pe mal în iaz s-aducă
Un sac cu grâu încărcat.
Și la el toți se înhamă:
Trag, întind, dar iau de seamă

Că sacul stă neclintit,
Căci se trăgea neunit.
Racul înapoi se da,
Broasca tot în sus sălta,
Știuca foarte se izbea
Și nimic nu isprăvea.

Nu știu cine-i vinovat;
Însă, pe cît am aflat,
Sacul în iaz nu s-a tras,
Ci tot pe loc a rămas.

Așa-i și la omenire,
Cind în obștii nu-i unire.

Cuvinte:

fabulă = scurtă povestire în versuri sau în proză în care se critică năravurile oamenilor cu scopul de a se îndrepta. Personajele fabulei sunt animale, plante, lucruri;

obște = colectivitate, grup de oameni.

Întrebări:

1. De ce n-au putut racul, broasca și știuca să ducă sacul în iaz?
2. Ce defect omenesc critică autorul?

Exerciții:

Scrieți în paranteză înțelesul cuvintelor subliniate:

S-a așezat *pe unde a apucat*.

Ce te-a apucat?

Mă grăbeam *s-apuc trenul*:

Credea că *nu va mai apuca ziua de mîine*.

Așa *a apucat* de la maică-sa.

Nu te apuca de năzbîtii.

Teme:

1. Povestiți o întâmplare petrecută în viața clasei, din care să reiașă învățătura fabulei.
2. Citiți și alte fabule de Alexandru Donici și scrieți pe caiete învățătura scoasă din ele.

„În unire stă tăria.“

Lașul

(lectură)

de *Asztalos István*

Anti e un băiat brunet, bine legat. Pionier. În vacanță a fost căpetenia copiilor din cartierul Uliului. Lui îi cereau sfat băieșii dacă se întimpla ceva.

Cei din cartierul Uliului aveau un minunat teren de joacă: luptăria. Foarte bună pentru jocul de-a v-ați ascunsela, dar și pentru fotbal.

Intr-o zi din august, pe la amiază, trei băieți străbătură în goană cartierul, oprindu-se tocmai în fața casei lui Anti.

— Anti! Hai afară, Anti! strigau ei.

Iar cînd acesta ieși, începură să-i explice înfierbîntați:

— ...Băieșii de pe Nădășel!... Vreo zece... În luptărie!...

Anti se răstă la ei:

— Nu pricep nimic. Să vorbească unul singur.

Pînă la urmă îl lămuriră. Vreo zece băieți din strada Nădășel au intrat în luptărie și nu mai vor să plece.

La asemenea vorbă, se posomori pînă și Anti...

— Adunați-i pe băieți. Vă aștept pe toți în curtea școlii.

În mai puțin de o jumătate de ceas lărmiau în curtea școlii. Toți erau revoltăți. Anti începu să le vorbească:

— Băieți! Nu putem îngădui! Nu se poate! Ce cred ei?!

Lui Anti îi făcea plăcere că este căpetenie, că hotărîrea îl să încredințeze lui. Își propuse deci să le dovedească băieșilor că nu degeaba au încredere în el. Dacă va fi nevoie, își va jertfi chiar viața.

— Mergem acolo să-i alungăm! declară Anti.

— Să mergem! strigă băieșii.

— Stați puțin că nu se poate așa, îl potoli el. Atacăm planificat, din două părți. Una din cete o comand eu, celalătă Simon. A mea se apropiu dinspre stradă, celalătă pe la livadă.

Atunci se petrecu ceva cu totul neașteptat pentru Anti. Simon declară:

— Eu nu merg. Trebuie să mă duc la bunica și să ajung acasă pînă sosesc mama de la fabrică. De altfel...

— De altfel, îți-e frică!... îl repezi Anti furios.

Simon îl privi drept în ochi:

— Nu mi-e frică! Dar nu vreau să mă bat. Îmi zicea mama să nu care cumva să afle de așa ceva.

Anti se înfurie. Din partea lui era gata să-și jertfească pînă și viața — și uite-l pe asta...

— Dacă vin dușmanii, tu îi lași să ne cotropească patria?

— Nu-s dușmani. Sînt și ei băieți ca noi. Iar luptăria nu e o patrie. Hai să le spunem frumos că și pînă acum tot noi ne-am jucat acolo. De ce să te încăieri pe nepusă masă?... Dacă trei dintre noi s-au speriat, se cheamă că trebuie musai să ne batem? Bine, fie, merg și eu, dar nu mă bat. Să aranjăm cu binișorul...

Anti se răstă la el:

— Nu mai veni, lașule! Ascunde-te după fustele mămichii!

Simon îl privea fix, plin de mânie:

— Ei, află că plec!

“Ceilalăi rămaseră locului. Pe urmă, împărțiți în două tabere, porniră împotriva băieșilor de pe Nădășel.

Cînd eolo se făcură de rîs. Nu erau zece băieți, ei numai patru. Jucau bile, foarte pașnici, și ziceau că nu vor să se bată. N-au venit să ocole lutăria.

Plecără din lutărie la primul cuvînt, fără vreo împotrivire. Anti se gîndeа, rușinat nevoie mare, la Simon.

— Ei... oricum... Chiar dacă a avut dreptate, tot laș este! Îi era teamă că trebuie să se bată cu adevărat...

Vremea își urmă apoi cursul, dar ei doi nu mai erau prieteni.

Spre sfîrșitul lui august, Anti avu parte de o mare bucurie: unchiul său îi dădu un pui de cîine-lup. Era tare frumușel, însă nevolnic încă. Una din urechi i se ascuțea în sus; cealaltă o avea pleoștită. Anti îi zicea Codiță și-l purta cu el pretutindeni. Atunci, în după-amiaza cu pricina, tot cu el se dusese la joacă pe malul So-meșului. În ajun, plouase bine; apa crescuse și era cafenie-tulbure. Anti azvîrlea pietricele în apa mică de lîngă mal, iar cătelușul alerga după ele în salturi caraghioase. Arunca pietrele tot mai departe. Îi plăcea curajul cătelușului și era mîndru de el, mai ales că vreo cinci-șase băieți priveau la el invidioși.

Anti azvîrli piatra și mai departe, iar Codiță merse după ea. Acolo însă apa era atât de adîncă, încît se cufundă pe dată pînă-n gît. Începu să înnoate și să se salte, dar fu prins de curent. Zadarnic se zbâtea, căci puterea apei îl purta tot mai departe. Zece metri, douăzeci, treizeci...

— Codiță! Codiță... răcnea el, dar cătelușul neputincios era minat tot mai la vale. Era limpede că nu mai rezistă mult. Din cînd în cînd dispărea sub apă.

Atunci un băiat blond, cu cravata roșie, care privise cîțva timp zbulișciumul animalului, își scoase la repezelă hainele și intră în apă. Pătrunse pînă în mijlocul curentului și reuși să apuce cătelușul tocmai cînd acesta era să se scufunde pentru totdeauna. Pe urmă începu să înnoate cu el spre mal. Dar curentul îl tîra în aval pe băiat, cu cîine cu tot. Capul bălai dispără și el sub apă de cîteva ori la rînd, însă copilul nu dădea drumul cîinelui. Într-un tîrziu ieși la mal, vreo două sute de metri mai devale.

Pe mal, aproape mort de spaimă, stătea Anti.

Băiatul cel blond se apropie împleticindu-se, și dădu cîinele aproape nelînsuflășit și îi spuse cu glas gîtuit de osteneală:

= Tine, voinicule! Dar altă dată să nu te mai joei cu viață
unui animal nevinovat.

Anti, rușinat, puse bărbia în piept.

Ei era: «lașul» de Simon.

Teme:

1. Construiți propoziții cu următoarele cuvinte:

laș, fricos — viteaz, curajos;
prieten, amic — dușman, vrăjmas.

2. Folosindu-vă de text, comentați comportarea lui Anti. Cine-l apără și cine-l acuză să aducă argumente.

3. Descrieți-l pe Simon aşa cum vi-l închipuiți voi.

Traian Vuia

după *Dinu Moroianu și I.M. Stefan*

La 16 februarie 1903, un român înaintea Academiei de Științe din Franța un memoriu privind construcția unui «automobil zburător». Răspunsul comisiei aeronautice a celui mai înalt forștiștie al Franței a fost: «Realizarea și rezolvarea zborului cu un aparat mai greu decât aerul sănătatea...»

Românul care voia să încearcă «imposibilul» la Paris era Traian Vuia. Se născuse în 1872 într-un sat din apropiere de Lugoj. De pe bâncile școlii, în mintea lui Traian Vuia a început să se înfiripe visul de a zbura, «dar de-adevăratele».

— Crezi că-i cu puțință? îl întreba el pe fiul învățătorului, cu care era bun prieten.

— Nici gînd! îl necăcea acesta. Dacă nici în legendă nu le-a sușit oamenilor să zboare! Dar de-adevăratele!

— Mie, cînd închid ochii, mi se pare că zbor! replica micul Traian. Eu am să zbor!...

Deocamdată se mulțumea să înalte zmeie, împreună cu prietenii săi. Zmeie de toate culorile și dimensiunile, zmeie meșteșugite, cu înfierori, cu «telegrame», cu cozi de cîrpe, fără coadă... Adesea se să «la-neurca» cu zmeiele celorlalți băieți și aproape întotdeauna

le dobora. Secretul observa atenție curentă de aer și știa să profite de ei, astfel încît să atace și să captureze cît ai bate din palme celelalte zmeie.

Au urmat apoi ani de liceu, un an la Politehnica, întreruptă din cauza lipsurilor materiale, Facultatea de Drept, la care nu era obligatorie frecvență, putindu-și cîștiga în același timp existența. În 30 de ani ia calea Parisului, centrul aeronautic mondial, pentru a-și înșăpa o veche dorință: «automobilul zburător»...

Răspunsul nu l-a descurajat. Avea un singur țel: să zboare. Urmează trei ani de muncă încordată.

În sfîrșit, vine și ziua decisivă.

La 18 martie 1906, un vîntul adia ușor, zbicind pămîntul. Erau de față cîțiva prieteni. Nu se afla însă nici un reprezentant oficial.

- Atîta pagubă, zise Vuia.
- Bine, dar cine va *omologa* zborul?
- Să zbor numai, de rest nu-mi pasă!

Era o frumoasă zi de primăvară, cu cer senin, albastru și puțin vînt. La ora trei după-amiază, «automobilul zburător» se puse în mișcare și, pe măsură ce înainta, își accelera viteza. Mașina continuă accelerarea și, după o rulare de aproximativ 50 m, se desprinse de pămînt și zbură, spre uimirea și admirația celor prezenți. Parcurse în zbor 12 metri, la o înălțime de aproximativ 1 metru. Pentru prima oară, o mașină creată și condusă de om a reușit să se desprindă de sol prin mijloace proprii de bord ale avionului. Era adevăratul act de naștere al aviației...

Prin Traian Vuia, urmat de Aurel Vlaicu, Henri Coandă și alții, geniul poporului nostru și-a găsit o strălucită întruchipare, contribuind la dezvoltarea uimitoare a aviației de astăzi.

Cuvinte:

aeronautică = tehnica construirii aeronavelor;
himeric = lipsit de temei, închipuit;
a omologa = a confirma valoarea, a recunoaște performanța.

Întrebări:

1. De ce credeți că Academia Franceză a considerat imposibilă construirea avionului lui Vuia?
2. Cum a ajuns Traian Vuia să inventeze primul avion din lume?

Aleături propoziții în care să folosiți corect următoarele cuvinte din domeniul aeronaуiciei

aeroplân
avion
aeronavă

a decola
a ateriza

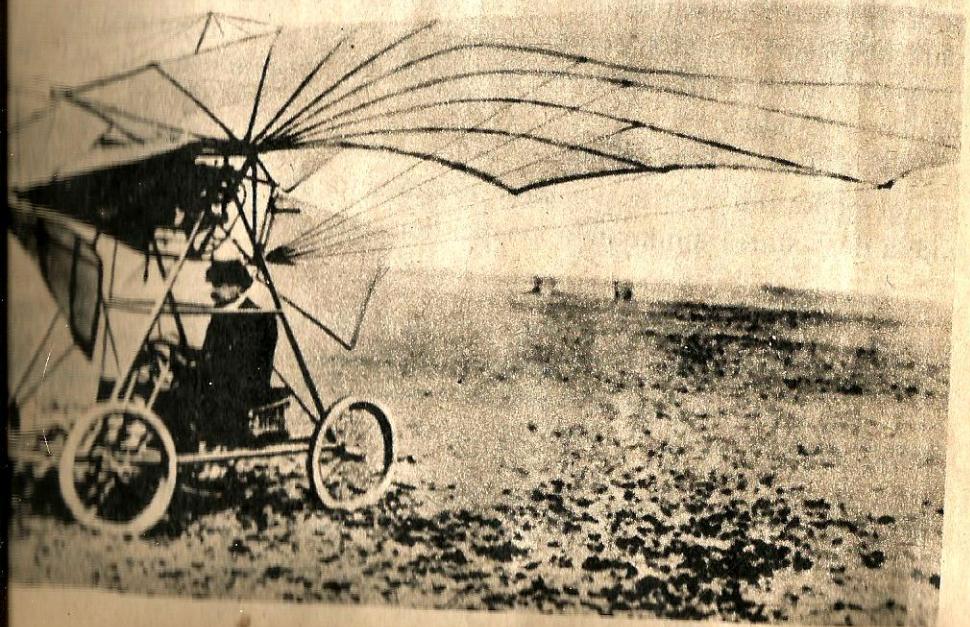
aeropori
aerodrom

Teme

1. Povestiți în scris despre hotărîrea lui Traian Vuia de a zbura.
2. Citiți legenda lui Icar din volumul *Miturile Greciei antice* de Alexandru Mitru.

«Vulturul ce zboară-n zare
N-are pene, n-are gheare..»

(avionul)

Muzicuță

(lectură)

de Ioan Grigorescu

Total a început de la o muzicuță. Da, da, de la o muzicuță de gură... Nu împlinisem încă treisprezece ani. Era prin 1939. Într-o zi, tata m-a chemat în magazie și m-a întrebat în șoaptă:

— Tu ce faci după-masă?
— Învăț, mă joc, am îngăimărat eu.
— Azi am o treabă serioasă cu tine!... Vîră pachetul în palton. Să nu-l scoți, să nu-l arăți nimănui. Dacă se întimplă ceva, spui că l-ai găsit. Dar să nu se întâiple!... Si nu sta acasă. Du-te prin cartier cu copiii. Deseară la opt să vii pe fundătură. Astă-i tot. Acum zbughește-o. Fii atent, Horia, tată... Am încredere în tine.

Spre seară eram frînt de oboseală și eram mort de foame. Cînd am văzut că ceasul de la poarta fabricii arăta opt, am pornit spre fundătură... Aceasta era cea mai mărginașă stradă din cartierul nostru. Socoteam că îl voi întîlni pe tata, li voi da pachetul și apoi

nu puteam întoarce acasă. M-am înșelat. Tata era într-adevăr acolo, dar mi s-a părut că fugă de mine. În treacăt mi-a arătat umbra unui om care stătea după colțul străzii și mi-a spus:

— Mergi cu dumnealui la gară... Ai grijă!

M-am apropiat de umbra aceea cu inima căt un purice.

— Tu ești Horia? m-a întrebat umbra cu o voce groasă.

— Da, domnule...

— Haidem.

Am mers o bucată de drum împreună.

— Ascultă, Horia, pe mine Ianoș mă cheamă... Mergi acum singur, pe trotuarul celălalt. Nu mă cunoști, nu te cunosc. La gară nu te apropii de mine decât în momentul cînd mă vezi suindu-mă în tren. Atunci îmi dai pachetul și fugi acasă.

La gară a venit însă singur la mine.

— Horia, am picat rău! Trenurile merg anapoda acum. Persoanul întâzie patru ceasuri, ar mai fi un rapid peste o oră, dar n-am banii de tichete.

— Dau o fugă pînă acasă...

— Nu... O să așteptăm personalul, n'avem altă cale. Nu uita... în momentul cînd mă sui în wagon!...

S-a îndepărtat de mine.

Patru ceasuri! M-am învîrtit prin mulțimea de pe peron și l-am zărit pe Ianoș. Din cînd în cînd mă căuta cu privirea. Deodată se produse zavă în localul gării. Apăruse poliția. Mi-am căutat și eu un loc lîngă un grup de țărani. Scot muzicuța și mă uit la ea. Răpită nu sosise încă. Tineam muzicuța în pumn și o simțeam rece, cu pereții nichelați, ușor umezită. Gîndul să o vînd mi-a venit pe neașteptate. M-am ridicat, am dus-o la gură și am cîntat «Bîr, oiță, la poiană» și încă un cîntec, nu-mi amintesc care anume.

— Zi-i, măi copile! Că bine-i zici... a strigat unul dintre țărani de pe peron.

— Ptiu! Cîntă singură a nevoii. N-o vinzi, mă? Eu atîta așteptam.

— Ba da.

— Și că ceri pe ea?

M-am interesat că costă tichetele pentru rapid. Am cerut că împăla în plus, gîndind să-i las lui Ianoș ceva de buzunar.

Cînd i-am strecurat lui Ianoș tichetele și restul de bani, s-a uitat la mine cu ochii măriți de mirare și m-a întrebat:

— De unde li ai?

Cînd i-am spus, a zîmbit:

— Bravo, Horia!... Uite că vine rapidul.

În îmbulzeala de pe scările vagonului, am tras afară pachetul. Ianoș l-a apucat și l-a ascuns în sănătate.

Am ieșit din gară amețit. Peste drum, l-am văzut pe tata. Aștepta. M-a dus acasă mai mult în brațe. Îmi vorbea cu mîndrie spunîndu-mi niște lucruri cu totul noi pentru mine, dar nu-l înțelegeam: aproape adormisem.

Mai tîrziu, cînd am crescut, tata mi-a spus că pachetul acela trebuia să ajungă urgență în Valea Jiului. Poliția prinsese un fir și un comunista fusese arestat chiar în ziua aceea. Mi s-a încredințat mie pachetul, deoarece eram încă un copil și nu puteam da de bănuit.

...Dar dacă nu era muzicuța, cine știe, ratam poate prima misiune ce-mi fusese încredințată. Pentru că după plecarea trenului, poliția a apărut din nou, în număr mult mai mare, perchezitionând cu de-amănuntul toate cotloanele gării.

Temă:

Scrieți ce alte misiuni vă imaginați că a mai primit fiul comunistului din această povestire, alcătuind o compunere.

Ciocîrlia

de Mihail Sadoveanu

Încă pe întuneric, cătră ziuă, ieșeam din sat, cu pușca în spate. Era spre mijlocul lui iunie, cînd nopțile sănt scurte, cînd amurgul se prelungeste și lucirea de vis a luminii se mută îndată la răsărit.

Privighetoarea, cîntăreața nopților, tăcuse. O linie subțire de singe se arătase la răsărit.

Prin dumbrăvi, pe ogoare și prin văi, trecea vîntisorul lin dinaintea zorilor. Creștea geana de ziuă; pe ape se deslușeau aburi șerpuiți; contururi nelămurite încă se zugrăveau pe-un vîrf de deal și pe linia zării. Ici era o pasare fantastică, dincolo capul *straniu* al unui uriaș. În tisipirea umbrelor ș-a visului se arătară cu linii mai precise fintina cu cumpănă din capul satului și ulmul de pe culmea dealului.

Era tăcere pretutindeni, ca într-o aşteptare, și cerul avea culoarea unui toporaș fumuriu. Și deodată un arc săngeros de lumină crescă în răsărit; o fierbere de flăcări se înalță cătră «steaua ciobanului», cea din urmă stea a nopții, care se făcu albă, tot mai albă, pînă ce se

topi în trandafirul zorilor. Apă argintii începură a clipe în depărtări; diamante de rouă scăpărau curcubeu îci-colo, în cupe de flori.

Fără să-mi fi dat seama, viața începusă în preajma mea.

Muncitorii în străie albe se arătau la marginea satului. Paserile din *zăvoiul* Moldovei prinseră deodată a cîntă subțirel, cu întortocheri repezi. Cîntau aceeași și aceeași bucățică de cîntec, cu grabă și cu bucurie mare.

Într-o revărsare de lumină nesfîrșită soarele sui în cerul albastru; și-n lumea schimbătură vibrau cîntecele, zumzetele, glasurile muncii; tremurau colorile cîmpilor și unduiau ogoarele și lanurile. Pretutindeni, în șesul Moldovei, muncitorii de pămînt lucrau cu-ncordare. Căldura creștea, și-n puzderia de aur ciocîrlia își porni cîntecul.

O zărisem o clipă pe un hat, tupilată, cenușie, cu dungi brune; ca un fior se strecurase prin ierburi. Cîntăreața luminii ș-a muncit și tremura melodia în cerul înalt.

Un om liniștit, cu mustață foarte cărunță, trecea pe lîngă mine, cu sapa în spate. Se opri, și începu a se uita și el spre paserea care tremura iute din aripi și suia lin, ca pe-o scară de raze. Își mîngîie mustațile, apoi pletele, și zise uitîndu-se spre mine, apoi iarăși spre pasere, sus:

— Ciocîrlia, cucoane, a fost fată de împărat, de aceea cîntă așa mîndru!

Stătui mult în loc și căutam să-mi dau seama de toate intorsăturile acelea puternice și tremurate pe care muzicanții neamului nostru au încercat să le puie pe *alăute*. Cu cît urca mai sus paserea în tremur, cu atît i se mlădia mai dulce cîntecul. Apoi deodată parcă trecu în altă lume; un tremur dulce de sunete venea pînă jos; zborul i se făcu subțire, parcă urca drept în sus, o linie, un punct; și deodată se stinse vederii. Ciripitu-i de strună subțirică tot venea însă pe pămînt ca o rouă de sunete fine.

Dar nu mult în urmă, punctul tremurător născu iar în lumina văzduhului și-n freamătu-i de aripi și de sunete ciocîrlia venea domol spre pămînt, ca într-o beție. Se lasă încet-încet; apoi deodată, brusc își strînse aripile și căzu fulgerată la pămînt, ca o bucată de plumb; și-n aceeași clipă și cîntecul îi amuși. Ovăzul în care căzuse sta neclintit. Mi se păru un timp că sus a rămas tăcere deplină; dar din lumină izvorî alt *viers* de ciocîrlie, departe în văzduh. Stăteam atent și deslușeam tot mai bine cîntecul biruitor și limpede.

Și-n juru-mi, că vedeam cu ochii, pe lanuri și-n șoare, muncitorii stăteau aplecați asupra pământului. Ciocîrlia cînta munca lor cinstită și grea...

Cuvinte

<i>stranu</i>	= ieșit din comun, neobișnuit;
<i>zăvoi</i>	= pădurice pe malul unei ape;
<i>alăudă</i>	= lăută, instrument muzical cu coarde;
<i>vlers</i>	= glas.

Planul descrierii

Momentele descrierii

1. Îngînarea dintre noapte și zi.
2. Iivirea zorilor
3.
4. Înfățișarea ciocîrliei.
5. Cîntecul ciocîrliei.

Eserțiu

Subliniați și explicați acele expresii poetice din descriere care înfățișează culorile naturii.

Teme:

1. Descrieți zborul însoțit de cîntec al ciocîrliei.
2. Descrieți un răsărit de soare folosindu-vă de impresiile voastre.
3. Citiți *Legenda ciocîrliei* de Vasile Alecsandri sau de Mihail Sadoveanu.

«Cine e atent vede și aude pururi altceva»

MIHAIL SADOVEANU

1 Mai

de Victor Efimiu

Cu brațele-ncărcate de flori și de lumină
Venim la sărbătoarea întregului *norod*,
Din toate, cea mai mare, mai caldă, mai senină
Și mai îmbelșugată în cîntece și rod.

E ziua înfrățirii prin muncă, e avântul
Ce nu cunoaște graniți, nici munți, nici ocean,
Năvalnici soli ai păcii înviorăm pămîntul
În freamătuș de luptă mai plin din an în an.

În mîinile vînjoase purtînd ciocane, seceri
Venim de pretutindeni, ca neînvinsul val,
Purtăm un singur suflet de muncă și întreceri
Și nu cunoaștem stavili în marșul *triumfal*.

Dar viața cîntă-n valuri de holde ca o mare,
Întîiul Mai domnește pe-ntinsul nostru glob,
S-aprinde și-n *stindarde* o singură chemare:
„Stăpin să nu mai fie, să nu mai fie rob!“

Cuvinte:

<i>norod</i>	= popor;
<i>triumfal</i>	= biruitor, victorios;
<i>stindard</i>	= steag, drapel.

Intrebare:

Cum întîmpină oamenii muncii ziua de 1 Mai în țara noastră?

Temă:

Explicați versul:

„Stăpin să nu mai fie, să nu mai fie rob!“

Prima lecție

de Marin Preda

În acest an, după serbarea școlară, cînd Irina se întorcea acasă, Vatică stătea în mijlocul prispei și dregea hamurile întocmai ca un om mare. Cînd o văzu pe sora lui, își ridică privirile și spuse scurt:

— Hai mai repede, premianto! Ia să te văz mîine la seceră, tot premiantă ești!

— Da, păi dar, a plecat tata și ai rămas tu să comanzi, răspunse Irina, strîmbindu-și buzele spre fratele ei. Anghelina ieși în prag, se uită la fată, care rămăsese în soare cu coroana în mînă și după un timp o întrebă:

— Ai venit? Și glasul i se păru fetiței aspru. Își ridică privirea spre mama ei și răspunse cam întristată:

— Am venit!

Femeia își înmuie atunci glasul și întrebă blind:

— Ai luat premiu?

— Am luat.

— Întii?

Fetița îi răspunse că da, a luat premiul întii la fete.

— Bine! Treceți la masă că se răcește mămăliga!

În tindă, Vatică se apropie de sora lui, își puse mîinile pe umăr și se lăsa cu toată greutatea lui de paisprezece ani. Fetița se înmuie și tipă:

— Vatică! Stai la un loc!

— Tin-te dreaptă, nu te molești! spuse el apăsînd mai încet.

Apoi hotărî: Ești bună de seceră, ce să mai vorbim!

A doua zi au ieșit la cîmp. Lotul lor, prin vînzare, se înjumătățise.

Deși nu era deloc frig și nici măcar răcoare, Irina tremura din tot trupul. Vatică luă din cutia căruței o seceră și se uită spre sora lui cu asprime. O chemă:

— Treci încocoace, ce-ai rămas înțepenită lîngă cai? și apucînd-o de braț, îi spuse frătește:

— Hai să te învăț, nu te speria aşa! Ia uită-te la ea cum tremură ca proasta! Mă, ce moale ești!

Îi dădu drumul de braț și-i puse seceră în mînă. Irina o apucă de coadă și rămase cu ea în aer, neștiind ce mișcare să facă. În acest timp, mereu posomorită, mama lor începuse să secere în tăcere. Vatică se apropie de gru și, înainte să se aplece la rădăcina spicelor, întoarse capul și spuse cu mîndrie:

— Uită-te la mîinile mele, Irino!

Fetița se apropie și se uită. Vatică se aplecă, prinse un pîlc de spice sub încovoierea secerii, îl apucă cu cealaltă mînă și trase; palele se rupseră toate deodată, ca tăiate de brici, și mânunchiul de spice se ridică în aer foșnid.

— Ai văzut? întrebă Vatică, ridicîndu-se și lăsînd la pămînt mânunchiul. Ei, ia apleacă-te! Treci aici lîngă mine!

Atunci mama copiilor își ridică spinarea și spuse:

— Vatică, vezi să nu-și taie vreun dești.

— Să nu-ți tai vreun dești, spuse Vatică, uitîndu-se cu atenție să vadă ce fel viră sora lui seceră în gru.

Fetița făceu aceleași mișcări pe care le văzuse la fratele ei, dar cînd trase, grîul, în loc să fie tăiat, se smulse cu pămînt. Vatică se îndoiește de spinare și izbucni în ris:

— Bă, Irino! Bleagă mai ești! Păi nu aşa! Nu trebuie să tragi de grîu, trebuie să tragi de seceră și să împingi spicile înainte.

Fetița se ridică și rămase în picioare, prostită, într-o mînă cu seceră și în alta cu un mânunchi de spice smuls din rădăcini. Văzindu-l pe fratele ei că rîde, se simți mai bine și începu și ea să rîdă. Se prefăcu supărata:

— Nu mai rîde, parcă tu cînd ai secerat la început...

— Uită-te, mă, la mine, răspunse Vatică iar, aplecîndu-se la rădăcina spicelor. Vezi? Uite! tragi aşa și ții seceră uite-aşa, nu ca ține, parcă ai ține un băt. Si te apleci jos de tot, că n-ai oase în burtă! La treci acum!... Nu! Ce apleci spicile în jos? Apucă-le bine în mînă! Si cînd ai să tragi cu seceră, lasă mîinile moi, că pe urmă ostenești și faci bătături în palmă! Lasă mîinile moi, ce, n-auzi? Aşa! Acuma, cînd ai să tai cu seceră, să nu tragi de spice, să le împingi înainte, dar fără să le culci. Acum ia să te văz: tiae!

Fetița tăie mânunchiul și se ridică veselă. Privirile ei licăreau de bucurie.

— Ei, dă-i înainte! sfîrști Vatică mulțumit. Vezi să nu te tai. Ai grija și apucă cu seceră atît cît poți lua cu mîna!

Se întoarse apoi spre mama lui, care între timp înaintase în grîu, scuipă în palmă și se așeză la lucru cu gravitate și hotărîre.

Irina puse mânunchiul jos și vră să se apleteze la rădăcina spicelor să secere mai departe, dar se opri. Își duse mîna la frunte, ca să cînd ar fi voit să alunge vreo gînganie, se șterse apăsat, se uită pe dosul palmei: nu era însă nici o gînganie. Fetița se șterse iar și din nou se uită; nimic, în afară de cîteva picături de umezeală, de sudore împede și curată ca rouă; atunci copilul își trase un colț al basmalei ei subțiri și decolorate, își șterse cu uimire chipul ei micuț și oacheș, se îmbrobodi mai strîns, în aşa fel ca fruntea să-i fie apărată de soare, se aplecă și începu să secere.

Întrebări

1. Cum o primește mama pe fetiță cînd vine cu premiu? Oare nu se bucură? Cum explicați schimbarea din glasul mamei?
2. Cum se desfășoară prima lecție de seceră?
3. De ce se schimbă purtarea lui Vatică față de Irina pînă la sfîrșitul „lecției”?
4. Ce bănuîti că se petrece în inima mamei?

Exerciții:

Teme:

Formați propoziții cu următoarele cuvinte opuse ca înțeles cuvîntului „vesel”: supărăt, mîhnit, posomorît, abătut.

1. Împărțiți textul în fragmente găsind, chiar în text, titlul potrivit pentru fiecare fragment.
2. Citiți pe rôruri numai cuvintele pe care le schimbă personajele între ele.

Stejarul libertății

de Victor Tulgure

Au vrut furtuni să-l nimicească
În bezna anilor haini
Dar prinse mai vînjos să crească
Și mai adînc în rădăcini.

Căci îl hrâniră glii amare
Și oase frînte, de străbuni,
Care-au tîrît de gleznă fiare
De-a lungul crîncenei furtuni.

Privind în față viitorul,
Spre fala unor vremuri mari,
El strinse-n jurul lui poporul
Ca pe-o pădure de stejari.

Iar azi în faptul dimineții,
Cînd ochii țărîi sănt senini,
Foșnește o pădure=ă vieții
Cu toate crîngile=n lumini,

Și slava ne-o ridică-n astre,
Spre viitor, din timp bătrîn,
Stejarul libertății noastre,
Partidul Comunist Român.

Cuvinte:

<i>astru</i>	= corp ceresc, stea;
<i>glie</i>	= pămînt, ogor;
<i>bezna</i>	= întuneric de nepătruns;
<i>hain</i>	= neîndurător;
<i>vînjos</i>	= puternic;
<i>crîncen</i>	= cumplit, înverșunat.

Întrebări:

1. Ce fel de arbore este stejarul? Ce știi despre el?
2. De ce poetul a comparat Partidul Comunist Român cu stejarul?
3. Explicați conținutul strofei a doua.

Temă:

Pentru ce luptă Partidul Comunist Român? Scrieți o scurtă compunere cu titlu: „Partidul Comunist Român, stejarul libertății noastre“.

„Partidul Comunist Român este continuatorul luptei de secole pentru dreptate socială și libertate națională, forța conducătoare în Republica Socialistă România.“

Panciu
(lectură)

de Mihail Sadoveanu

Ploua întruna și bătea un vînt iute și rece care aducea cîteodată nouri albi, din care săgetau ace de gheăță. Șanțurile noastre erau pline de apă și de noroi. Dedesubt umezeală, deasupra umezeală. Tunurile lătrau a moarte și zi și noapte și stropeau foc peste necazul soldaților noștri. Cîteodată și puștile prindea a pîrui. Moartea amenința la fiecare bătaie de tun și la fiecare biziit de albină al glonțului.

În vremea aceasta grea, ieșiră turcii din bîrlogul lor și dădură năvală la șanțurile noastre. Dar flăcăii îi așteptau neclintiți, împroșindu-i cu foc și punindu-le în piept șiruri de baionete reci. Păgini se traseră înapoiazdrențui, lăsind șiraguri de morți în bălti de singe.

Se făcu liniște. Gradații își numără oamenii. Lipseau șapte soldați și un căprar. Sanitarii se strecu răsuflarea fierbinte a vieții.

Cel mai bun prieten al căprarului Florea era, știa oricine, Gavril Panciu, o namilă de rezervist cît un munte și un suflet cum nu-i găseai pereche în toată Țara Românească.

Era bun camarad Panciu: cu el nu li se ura căciularilor niciodată. Cînd umezeala șanțului te pătrunde la os, el începea cu ale lui, descrețea frunțile și împrăștia voie bună.

Dar acum nu-i mai venea a rîde lui Gavril. Acuma era foarte amărît.

Deodată, în tăcerea nopții, se înălță un vîiet prelung, slab. Se auzea deslușit. Era tînguirea unui rănit care-și venise în fire:

— „Măi fraților, nu mă lăsați!“

Panciu se sculă în picioare:

— E Florea! șopti el repede. L-a luat vălmășagul turcilor și a căzut aproape de șanțurile lor! Mă duc, că-l taie turcii, cum li-i obiceiul.

Rezervistul se apropie de un felinar, îl desprinse, îl vîrni sub manta, apoi porni încet spre capătul șanțului. Și-n liniștea care se întinse se auzi iar tînguirea sfîșietoare:

— „Nu mă lăsați, măi fraților!“

Trecu o vreme. Nicăieri nici o mișcare. Totuși cei de la muchea meterezului puteau deosebi un pas ușor, furișat. În liniștea nopții, numai tînguirile rănitului tremurau. Într-un timp conteniră.

Se auzi deodată, apoi, o oarecare mișcare și în șanțurile turcilor. Apoi o pușcă fulgeră și pocni scurt. Scăpără și al doilea fulger și al treilea și tunetele cădeau înăbușite în ceată.

Și după un răstimp, iar se întinse liniștea, pînă ce se auzi un pas grăbit. Nu trecu mult și se văzu trupul uriaș al rezervistului răsăring mare.

Se auziră glasuri trecînd ca un freamăt:

— „L-a scăpat!“

Panciu păși pînă la locul lui și dădu drumul din spate rănitului, apoi cu stînga scoase de sub manta felinarul și-l puse lîngă capul căprarului. Fața lui Florea era galbenă și ochii închiși aveau un cerc adinc, vinăt. Dar, prin gura deschisă puțin ieșea răsuflarea fierbinte a vieții.

— Măi frate, merge la ambulanție?

Câprarul deschise puțin ochii și-i inchise îndată.

— Vrea să meargă la ambulanție, zise domnul rezervistul, dar eu nu-l mai pot duce. Și se lăsa deodată într-o rînă și-și duse palma dreaptă sub coastă. Un pîrîu de sînge curgea de sub manta, pe pantaloni și pe cizme, în apa șanțului. Uriasul se întinse cît era de lung și muri fără nici o vorbă.

A doua zi la raport, se dădu ordin de zi pe regiment pentru „vîțea soldatului Panciuc Gavril, care a scăpat de sub tranșeele inamicului pe caporalul Florea Dumitru și a murit străpuns de patru gloante”.

Deasupra inimii simple a viteazului, se aşeză Virtutea militară.

Teme

1. Ce fel de om era soldatul Panciuc Gavril?
2. Alcătuți o scurtă compunere cu trăsăturile esențiale ale ostașului român. Gîndiți-vă și la conținutul lecturilor: „Brîndușele”, „Drapelul”, „Pe lespedea eroilor”.

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie

de Mihai Eminescu

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Țara mea de glorie, țara mea de dor?
Brațele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ți mare, mare viitor!

.....

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,

Fiii tăi trăiască numai în frăție
Ca a nopții stele, ca a zilei zori,
Viața în vecie, glorie, bucurie,
Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de vîțejie, fală și mîndrie,
Dulce Românie, asta ți-o doresc!

Teme:

1. Memorați poezia.
2. Scrieți, folosind cuvintele voastre, ce dorește marele nostru poet României.

Îndemn

de Demostene Botez

Cind te duci seara la culcare,
Şi-ti pui o mînă sub obraz
Să te întrebă cu-ngrigorare:
«Ce-am făcut eu oare azi?»

O zi trecută fără fapte
Care să-ţi fi rămas în minte,
În viaţă ta, e ca o noapte
Sau ca un basm fără cuvinte.

E ca şi cum n-ai fi trăit,
Şi-ti-ai pierdut o zi din viaţă,
Şi soarele s-ar fi oprit,
Căzut în somn de dimineaţă.

Cît timp tu n-ai făcut nimic,
Pămîntul s-a-nvîrtit o dată,
Şi doară nu-i atît de mic,
Şi-a dus în spate lumea toată.

Să-ţi fie aceste vorbe-ndemn,
Al vieţii tale care vine,
Să laşă pe unde treci *însemn*
Că ai făcut şi tu un bine.

Şi de eşti vrednic cum aş vrea
Drept semn al timpului prezent,
Tu să ridici prin munca ta,
Şi gîndul tău, un monument.

Cuvinte:

Însemn = semn distinctiv; că o insignă aici, urmă lăsată de cel care realizează ceva.

Intrebări:

1. De ce e nevoie să ne gîndim în fiecare seară la ceea ce am făcut peste zi?
2. Ce se înțelege prin cuvintele „O zi trecută fără fapte”?
3. Ce însemne trebuie să lase un om pe unde trece?
4. Ce îndemn conţine această poezie?

Exerciţiu:

Construiţi propoziţii scurte folosind următoarele cuvinte: *faptă, îndemn, vrednic, însemn*.

Temă:

1. Alcătuîti o compunere după planul dat mai jos și puneti-i titlul potrivit:
 - a) Ne pregătim de culcare. Nu adormim imediat, ci ne gîndim cîteva minute la ziua care s-a încheiat,
 - b) Ne amintim faptele demne făcute în timpul zilei,
 - c) Ceea ce am făcut astăzi nu ne mulțumește; putem face mai mult,
 - d) Ne facem un plan pentru activitatea din ziua următoare.

Omul de la fereastră

(lectură)

după Octav Panu-Iași

De la București, unde ne-am urcat amîndoi, devenind vecini de compartment, și pînă la Sinaia, unde a coborât, a privit tot timpul pe fereastră.

A intrat în vorbă cu mine cînd rapidul zbură ca o nălucă prin Buftea. S-a intors și mi-a spus deodată, fără nici o introducere:

— Mi-ar fi plăcut ca trenul să se oprească aici.

Am rîs. Probabil ceva mai zgomotos și nefiresc, pentru că m-am simțit obligat să-i dau explicații:

— Eu merg la Cluj. Și mi se pare că trenul are prea multe opriri; tocmai mă gîndeam cu regret că n-am avut inspirația să-mi iau bilet de avion. În două ore ajungeam.

Zîmbi și el.

— Am călătorit chiar acum vreo două duminici cu avionul. Adică, am călătorit e un fel de-a spune. Un băiat de-al meu e pilot. M-a invitat la un zbor de agrement deasupra Bucureștiului.

M-am uitat mai atent la el. Nu i-ai fi dat mai mult de 40—50 ani; părea atât de tînăr pentru a avea un fiu pilot! Am vrut chiar să i-o spun, dar, întorcîndu-se o clipă din nou spre fereastră, a repetat:

— Da. Mi-ar fi plăcut să rămîn puțin la Buftea. Am doi copii aici. Unul e tehnician zootehnist și altul operator la studioul de filme.

La Zvorîștea sau poate ceva mai încolo, chemindu-mă lîngă el să-mi arate o uriașă stropitoare, un cocostîrc de metal din aripile căruia îșneau jerbe fantastice de stropi, a adăugat că are și aici o fată.

Medicinistă. La practică.

„Fericit părinte — l-am felicitat în gînd — are copii atât de mari și el pare atât de tînăr... Dar n-am apucat să-mi sfîrșesc gîndul pe care țineam să i-l și mărturisesc că, ivindu-se în zare silueta argintie a unei rafinării, l-am auzit:

— Am și aici, la Ploiești, cinci copii. Adică, unul nu-i acum acasă. Mi-a scris din străinătate. A fost trimis în Africa să monteze niște sonde. Ceilalți patru — doi băieți și două fete — lucrează toți în construcții.

Brazi... Cîmpina... Comarnic... Citea firmele gărilor cu glas tare și mă trăgea mai aproape de fereastră.

Aici mai avea o fată chimistă. Aici un băiat mecanic. Ajunsem să le pierd numărul. Ba la un moment dat mi-a fulgerat prin minte că, avînd atîția, n-ar fi exclus ca el însuși să mai uite pe cite unul sau să le încurce meserile.

Trenul s-a apropiat de Sinaia și el se pregătea să coboare.

— Sînteți în concediu? l-am întrebat.

— În vacanță. Un băiat de-al meu e inginer aici. M-a chemat să mă odihnesc cîteva zile la el.

N-am mai putut rezista și am exclamat ca în fața unei adevărate minuni:

— Dar cîți copii aveți? Pînă acum am numărat peste o duzină.

— Și vi se pare că ați numărat mulți? M-a privit cu un suris calm.

— Dumneavaoastră nu vi se pare?

— Cîtuși de puțin.

— !

— Pentru că am mult mai mulți. De zeci de ori mai mulți.

Și-a luat geamantanul din plasă, mi-a urat drum bun, în continuare, și s-a recomandat:

— Profesor Nicolae Dumitran.

Temă:

— Cum se manifestă recunoștința elevilor pentru munca neobosită a învățătorului de a-i pregăti pentru viață?

Mulțumescu-ți drag pămînt,
Că mi-ai dat să fiu ce sănătate,
Demn la faptă și cuvînt.

Mulțumescu-ți mîndru *plai*,
Pentru flori și cer de mai,
Pentru dulcele meu grai.

Pentru glorii din *străbuni*,
Pentru pîne, fier, cărbuni,
Pentru oamenii tăi buni.

Mulțumescu-ți drag popor,
Pentru trudă, pentru zor,
Pentru azi și viitor.

Pentru toate-ți mulțumesc
Ție leagăn românesc
Unde m-am născut și cresc.

Cuvinte
demn = vrednic, capabil, care impune respect;
plai = aici, ținut, loc, meleag;
străbun = tatăl bunicului sau al bunicii, strămoș.

Esercizi 1. Lămurîți sensul unor expresii ca:

- a) „*demn la faptă și cuvînt*“;
- b) „*glorii din străbuni*“;
- c) „*leagăn românesc*“.

2. Alcătuîți propoziții în care să folosiți cuvintele: *demnitate*, *plai*, *străbun*.

Temă Scrieți o scurtă compunere cu titlul: „Îți mulțumim, patrie dragă“.

...«Că nu este alta și mai frumoasă și
mai de folos în toată viața omului
zăbavă decît cîtitul cărților.»

MIRON COSTIN

Frunza

de Emil Gârleanu

S-a desfăcut din mugur, într-o dimineată caldă a începutului de primăvară. Cea dintâi rază de soare s-a impletit pe dînsa ca o firme de aur, făcînd-o să tremure de fericirea unei asemenea atingeri. Ziua întâi i s-a părut scurtă, și apropierea nopții o mîhni. Lumina se stinse, răcoarea o făcu să se zgribulească, să se vîre între celelalte și să aștepte, ațipind, pînă a doua zi, venirea soarelui.

Cu ce revîrsare de strălucire se ridică stăpînitorul lumii pînă sus, pe cer! Raza se scoborî din nou, și toată ziua, încălzită, frunza se seăldă în albastrul văzduhului.

În scurtă vreme se desfăcu mare, verde, mai frumoasă ca olate, mai sus decît celelalte, tocmai în vîrf. De deasupra îi cădea umină, de dedesubt se ridică, pînă la ea, mireasma crinilor albi, singurătate, cu potirul plin de colbul aurului miroitor.

Un ciripit străin o miră. Si cea dintâi rîndunică, venită de deosebită, tăie albastrul ca o săgeată, inconjură copacul de cîteva ori cu strigăte de bucurie, apoi se aşeză pe streașina casei, cîntînd mereu...

Dar într-o dimineată, raza de soare nu mai veni. Cerul râmase acoperit de nori. Cea dintâi picătură de ploale o izbi repede, greoale. Cîteva zile a plouat. Nici rîndunele nu se mai vedea. Dar mirosul crinilor, seara, se împrăștia puternic, umed; o amețea.

După zilele acestea, lipsite de scînteiere, soarele răsări într-o dimineată înfocat, vîrsind parcă flăcări, încălzind totul în cîteva clipe. Raza o fripse. În după-amiaza zilei acesteia, o păsărică cu pene verzi și galbene, un scatiu, veni, moleșit de căldură, de se furîșă sub dînsa, la umbră, la adăpost. Si frunza se bucură, acoperi cum putu mai bine păsărica; iar aceasta ciripi întîi îñăbușit, din gușă, apoi mai prelung, mai dulce, cum nu auzise frunza cîntec.

Si în fiecare zi pasărea venea să se ascundă de căldura cotropitoare, în fiecare zi frunza o ferea, și seara cîntecul se împrăștia vesel.

Cît n-ar fi dat acum frunza pe o picătură de ploale! Dar norii fugeau goniți de vînturile din înălțimi; cerul de sticlă, înlăcărat, uscase totul. Crinii nu mai miroseau; cînd și cînd, rozeta, care își scutura sămînta coaptă, împrăștia mireasma în zorii unora din dimineți. Prea multă lumină, prea multă căldură.

Nopțile senine, cu crai nou, cerul spuzit de stele o fermecau. Ar fi vrut să fie veșnic noapte...

Pasărea venea mereu, cîteodată și noaptea râmînea acolo, ațipind, cu căpsorul subt aripă.

Si trebu mult pînă ce, o dată, vîntul de toamnă începu să bată. Zilele erau mai răcoroase, nopțile mai reci; cerul arareori curat. Puternic suflă vîntul tomnatic! Apusurile erau ca singele și parcă înroșeau și pămîntul. Frunza își simîi puterile slăbite; cu greu putea să ție piept vîntului, care o clătina în toate părțile; cîteva tovarășe, smulse, fluturără prin aer, apoi fuseseră duse departe.

Pasărea îi venea mai rar, nu mai cînta, și asta o mîhnea cumplit.

Frunza tînjea, se îngălbenea; celelalte, de pe același copac, parcă se îngălbeniseră și mai repede. Începuseră să cadă. Frunza auzea mereu, de acolo, din vîrf, foșnetul cobitor al tovarășelor ce o părăseau, strecîndu-se ușor, ca o șoaptă, ca o rugăciune, așternîndu-se jos, într-un lăvicer pe deasupra căruia vîntul alerga grăbit.

De dimineată pînă seara, și noaptea, frunzele cădeau întruna. Unele mai repezi, altele mai domoale, legăndu-se în aer ca o aripă de fluture, aninîndu-se de ramuri ca cerînd ajutor; numai într-un tirziu, dîndu-se învinse, cădeau, îngropîndu-se între celelalte.

Într-o dimineată se sperie. În tot copacul rămăsese numai ea! Ramurile goale se loveau unele de altele, tremurind ca de frig. Deasupra, cerul cu nori greoi ca de bumbac, în largul lui, stoluri întregi de păsări plecau în șir; atunci băgă de seamă că și cuiburile rindu-nelelor rămăseseră goale.

Un fior o străbătu și se gîndi la pasărea pe care nu o văzuse de cîteva zile. În clipele acelea, cînd parcă se cutremura la gîndul că poate și dînsa va trebui să se desprindă, să moară, ca și celelalte, vedere prietenei pe care o adăpostise atîta i-ar fi fost de ajutor.

Și pasărea parcă auzi chemarea tovarășei de altădată; veni, dar se opri puțin, pe o altă ramură, ca și cînd n-ar fi cunoscut locul obișnuit în care cîntase; apoi își luă zborul și, în trecerea grăbită, fără să întoarcă măcar capul, lovi cu vîrful aripei frunza care, de-abia mai ținindu-se, căzu la rîndul ei.

Și lăvicerul de jos nu se mai îngroșă, din ce fusese, cu aceasta, cea din urmă, moartă.

Clanța

În dimineața din ajunul Anului Nou, Maria Dridea se întorcea acasă, trăgînd pe pojghița de zăpadă a caldarîmului o săniuță pe care legase cu cordonul paltonului un pui de brad destul de arătos, deși cu crengile cam rare și cu vîrful bont.

«De, aşa îmi trebuie dacă m-am trezit abia acum, la spartul tîrgului. Asta trebuia s-o fac ieri sau alătăieri».

Constatarea însă era de prisos. Maria Dridea știa mai bine decît oricine că nimeni nu purta vina acestei întîrzieri. Niculaie Dridea, soțul, era plecat de acasă de aproape o jumătate de an și avea să se întoarcă abia prin martie. Maistru montator cu o înaltă calificare — nume bine cunoscut în multe fabrici și uzine intrate în funcțiune în ultimii ani — Niculaie Dridea era chemat de pe un șantier pe altul, iar acum lucra într-un oraș din nordul Moldovei la montarea unei fabrici de textile. De curînd însă scrisese că nu va putea veni de Anul Nou acasă și o sfătuia pe Maria să-l trimîtă pe Mihai, băiatul lor, să-și petreacă vacanța de iarnă la el.

«Aici a nins din belșug — seria el soției — și i-am făcut o sanie strășnică lui Mihai. Cât despre celelalte, să n-ai nici o grijă! O să ne gospodărim amândoi ca niște bărbați ce sănteam!»

Scrierea aceasta o determinase să nu mai cumpere brad. «Dacă Mihai nu va fi aici, pentru mine e de ajuns și o crenguță de visc», se gîndise, convinsă că pentru ea nici măcar crenguța de visc nu va cumpăra. Și nu din zgîrcenie. Dar fără Niculaie și fără Mihai... Aseară însă, tocmai cînd făcea bagajul băiatului, primi o telegramă de la Niculaie: «Vin la București. Stau numai cîteva zile. Nu-l mai trimit pe Mihai. De Anul Nou săn cu voi».

Ajunsă acasă, Maria Dridea lăsa bradul pe săliță și se grăbi să-și dezbrace paltonul ca să intre în bucătărie, unde o așteptau tăvile acoperite cu ștergare, în care pusese cozonacii la crescut. Se apleca să îndepărteze cărămidă pe care, de cîteva luni, de cînd se stricase clanța, o așea acolo ca să închidă ușa bucătăriei cu ea. Se apleca... dar nu mai zări cărămidă. Ușa bucătăriei avea o clanță nouă, strălucitoare, de alamă.

O clipă nu se dumiri ce se întîmplă. Apucă clanța și o apăsa ușor, dar imediat își retrase mâna de parcă ar fi curențat-o.

«A venit Niculaie», o fulgeră deodată gîndul. Își smulse basmaua de pe cap, se năpusti în odaie strigînd cu glas cald și mîngîietor, dar care i se păru prea rece și prea strident:

— Niculaie! Ai și venit, Niculaie?

În odaie însă, în picioare, lipit cu spatele de sobă, stătea Mihai.

— Mihai, a venit tata? A venit?

Băiatul clătină ușor din cap:

— Nu. Încă n-a venit. Cred că vine cu trenul de 11.

Și surise stingherit, ca și cum ar fi făcut o poznă.

— Credeam că a și venit.

— Nu. Încă n-a...

Și, nemaiputîndu-se stăpîni, băiatul izbucni într-un rîs năvalnie, la care luau parte și ochii, și obrajii, și fruntea... Sări și își îmbrățișă mama, învîrtindu-se cu ea prin odaie, încercînd să facă pașii de vals pe care — cu toată truda colegiei sale de bancă — încă nu izbutise să-i învețe cum trebuie.

O, de cînd aștepta Mihai Dridea clipa asta! Și cît de greu venise, cît de mult se lăsase așteptat!

Chiar din prima săptămînă a anului școlar se înscrise în cercul de lăcătușarie. Maistrul, conducătorul cercului, se apropiase de el și l măsurase prin ochelarii cu lentilele prăfuite.

— Cum ziceai că te cheamă?

— Dridea Mihai.

— Ești cumva rudă cu Niculaie Dridea, montatorul?

— Sunt băiatul lui.

— Nu s-ar crede. Ti-am dat să pilești o piesă și, după cîte văd, tu îți pilești degetele.

Copiii pușniră în rîs. Din momentul acela în fața colegilor de cerc, el, Mihai Dridea, nu se mai numi Mihai Dridea, ci «Pilește degete!».

— «Pilește degete», împrumută-mi cleștele!

— Nu l-ați văzut pe «Pilește degete»?

— Hai, «Pilește degete», și-o fi de ajuns de cînd tot măsori!

Dă-mi și mie șublerul!

Nesuferită poreclă. O duse cîteva săptămîni în cîrcă. Pe urmă, se întîmplă să fie singurul din tot cercul care greșî dimensiunile unei chei.

— Și ziceai că ești fiul lui Niculaie Dridea, montatorul?

— Da, maistre.

— Ești sigur?

— Da, maistre, întrebați-i și pe băieți. E tatăl meu.

Maistrul ridică cheia cu pricina și întrebă:

— Spuneți, băieți, poate oare să fie fiul lui Niculaie Dridea unul care face o bazaconie ca asta?

Băieții răspunseră în cor:

— Nuuu!

Era (prost să fii și tot înțelegeai!) acest «nu» al colegilor un răspuns la gluma maistrului, dar pe Mihai îl ajuște ca o rafală de vînt înghețat.

— Ba da! rosti înciudat, ca și cum s-ar fi împotrivit vîntului. Ba da! O să vedeți că da!

Luă alt material și se apucă îndîrjit de lucru. «Ba da! Ba da!», i se părea că aude în fiecare strunjitură a pilei. Lucra nervos, strin-gînd dinții, fără să arunce măcar o privire celor din jur. Fierul încins îi ardea palmele, fruntea i se umpluse de broboane, dar el lucra ambițios, cu sete. Era convins că într-o oră, el, Mihai Dridea, fiul lui Niculaie Dridea, montatorul, va putea să facă ceea ce colegii săi

...au străduit o săptămână întreagă. Și nu numai asta, cheia lui va fi și cea mai bună, și cea mai frumoasă, și cea mai usoară, și cea mai...

Il trezi un clinchet ca de clopoțel; cheia se frinse în două.

Deodată se făcu tăcere. Copiii parcă nici nu mai răsuflau. Maistrul se apropie de el, îl cuprinse de după umeri. Mihai se lăsase strîns un răstimp, apoi, deodată, scuturîndu-se ca după un coșmar, vră să se smulgă și să fugă.

— Nu, n-ai de ce să fugi, auzi glasul domol al maistrului. Asculta-mă pe mine, băiete, că am crescut mii ca tine. Locul tău e aici. Mă pricep eu la de-alde tine. Tu ai mîndrie de muncitor, băiete. Dacă ai să încercat să fugi, te-ai să întors de la ușă înapoi. Nu ne-ai să lăsat tu să credem că nu ești în stare să faci un lucru bun. Te-ai să întors să ne-o dovedești. Ai încercat adineauri. Numai că prea ai luerat în dușmanie. Hai, apucă-te de treabă cu răbdare. În meserie nimenei nu se naște învățat. Și, ridicîndu-i bărbia, maistrul îl privise în ochi, ca apoi, să-l întrebe încruntat:

— Ziceai că ești al lui Niculaie Dridea, montatorul?

Mihai nu-i răspunse. Se îndreptă tăcut spre lada cu materiale, alese ce-i trebuia pentru lucru, apoi, în tăcere, luă treaba de la capăt.

...și poate pentru a compensa tăcerea de atunci, Mihai izbucni acum într-un rîs plin de poftă, gălăgios, molipsitor. Își îmbrățișă mama învîrtindu-se cu ea prin odaie, strigînd fericit:

— Eu am lucrat clanța, mamă! Eu am lucrat-o! Am reușit! Știi tu, îți închipui tu cum m-am simțit eu cînd ai văzut clanța și ai crezut că a venit tata?

Stejarul din Borzești

de Eusebiu Camilar

Ștefan cel Mare îndrăgise plaiurile Moldovei încă din copilărie. Îi plăcea să se joace cu copiii răzeșilor. Toți îi spuneau Ștefăniță sau Ștefănuță, și era bucuria lor cînd venea prin părțile Trotușului. Mic, indesat, sprinten și ager, nu-l putea nimeni întrece în aruncarea săgetelor către ulii. Avea ochi albaștri, părul inelat. Purta și zale usoare, și niște panteni frumoși. Așa îl aducea părintele său, Bogdan-Voievod, dinainte, pe șa, arăindu-i frumuseți și bogății pe întinsurile patriei, de la Suceava-n jos, dar lui Ștefan îi plăceau cel mai mult imprejurimile Borzeștilor, unde se afla un stejar uriaș, rotund în coroană, gros că să-l cuprindă patru oameni. Acolo se aduna Ștefan cu copiii de prin partea locului. Toți dădeau chiote că s-au întlnit. Îndată începea joaca. După ce se minunau de dibăcia lui Ștefan la săgetarea uliilor,

prințeau să se joace «de-a tătarii». Se despărțeau în două cete: cel din ceata lui Ștefan erau moldovenii, cel din ceata a doua erau tătarii, în frunte cu puiul de răzeș Mitruț...

II

Era în ziua aceea un văzduh limpede ca lacrima. Înfloriseră trandafirii sălbatici și sulfina. Era vremea cînd cîntă toate păsările cîmpului, cînd țîrific din niște ușoare strune miile de gîze prin fînuri. Cîocîrlile umpluseră văzduhul de cîntare.

Glasurile copiilor din Borzești s-amestecau cu glasurile păsărilor, și parcă era ziua aceea un imn încchinat frumuseștilor nemuritoare ale firii. Deodată prima ceată de copii, în frunte cu Ștefăniță, s-a ascuns la pîndă într-o pădurice. Cealaltă, în frunte cu Mitruț, s-a ascuns după un deal, pe unde năvăleau de obicei tătarii cei adevărați. Apoi s-a arătat Mitruț, ca un han tătăresc ce se prefăcea că este, iscodind cu ochii împrejurimile stejarului. La un chiot al lui, copiii s-au aruncat năvală, umplînd valea de veselia strigătelor. A ieșit și ceata lui Ștefăniță din pădure, și săgețile de trestie vîțăiau ușurel, întrecîndu-se cu bîzitul bondarilor. Bătălia a durat aproape un ceas. Tare era Ștefăniță, tare era și Mitruț, dar pînă la urmă Ștefăniță a ieșit biruitor. Prins între niște lănci de trestie, ca un han-tătar, Mitruț a fost dus la județ, în fața puilor de moldoveni. Așezat pe un butuc, sub stejarul cel rămușos, Ștefăniță a prins și-i judeca strănic, întrebîndu-l: de ce-i calcă țara? de ce ucide copiii? de ce dă foc satelor? Nu se pot apuca năvălitorelor de munca pămîntului, să nu mai fie spaimă pentru țara Moldovei?

Întrebîndu-l, Ștefăniță își limpezea, de fapt, primejdia tătarilor și necazurile oamenilor. Își strînse pumnii. În lungul obrazului îl aluneca o lacrimă, întînia lacrimă de ciudă.

Văzuse cu ochii lui săte arzînd și carele Moldovei în pribegie. Văzuse corbi zburînd spre stîrvurile oamenilor. Zărise și tătari, pe un deal, departe, și-n urma lor cerul era înroșit de focuri. Asta era întîia amintire a voievodului despre tătari.

— De ce? a întrebat încă o dată Ștefăniță, aşa de crunt, încît Mitruț aproape că și-a pierdut firea, iar ceilalți copii au stat din rîs. De ce eale pămînt străin, han nelegiuț? Ce pedeapsă i se cuvine pentru că a năvălit în țară străină?

La întrebarea asta, copiii și-au plecat ochii, pe gînduri. Ce pedeapsă li se dă de obicei năvălitorelor? Au zis că din bâtrîni că-i treceau prin sabie, că le tăiau nasurile, ori le scoateau ochii.

- Să i se reteze nasul... a spus unul,
- Nu! e prea puțin! a răspuns Ștefăniță,
- Să i se scoată ochii...
- Nu, e prea puțin!

— Atunci spînzurat să fie de ramurile stejarului... a spus altul, și Mitruț nu mai putea de bucurie că va fi legat cu frîngîile de subsuori și urcat sus, sus, cum nu mai urcase niciodată! Copiii și-au desfăcut cingătorile, apoi le-au legat una de alta. Toți rîdeau și chiuiau, numai Ștefăniță stătea încruntat și tacut, ca un adevărat judecător al năvălitorelor.

— Așa! a spus el, în timp ce copiii ceilalți îl trăgeau pe Mitruț în sus.

Mitruț rîdea și bătea din palme.

L-au urcat pînă la jumătatea stejarului, și l-au lăsat în leagănul ușurel al vîntului. Deodată, cum rîdea el aşa și se legăna, s-a uitat de parte. A îngălbénit! Glasul i-a pierit în gît! Abia a izbutit să strige:

— Tătarii!... Vin tătarii!... Vin tătarii...

Și se uita cu groază cum vin tătarii cei adevărați, în galopul calilor, cu iataganele-n dinți, cu șomoioguri aprinse în vîrful sulițelor.

— Coborîți-mă repede... vin tătarii! a strigat el a doua oară, dar copiii au luat-o la fugă, spre sat, tipind:

Tătarii... vin tătarii!

Au prins să bată clopotele de furtună.

Oamenii apucau spre codru, ori însfăcau parii afumați la capăt, furcile, coasele și topoarele, gata de apărare.

Pretutindeni s-auzeau tipetele copiilor și ale femeilor:

— Tătarii!... vin tătarii!...

Și băteau mai tare clopotele.

III

Tătarii năvăleau într-o trîmbă lungă, și-n urma lor colburile urcau pînă-n înălțimi, amestecate cu fumurile satelor aprinse. Cum au ajuns sub stejarul din Borzești, hanul năvălitorelor l-a zărit între ramuri pe Mitruț, aproape mort de spaimă.

— Ce-i facem copilului din stejar? a întrebat un ataman. Trahem în el cu săgețile?

— Nul a răspuns hanul. Dacă trage careva în el vreo săgeată îl ucid...

— De ce? s-au mirat tătarii.

— Pentru că pe acest pui de moldovean vreau să-l ucid eu!

Fie rămășag că-l nimeresc drept în inimă, cu prima săgeată...

— Fie-ți milă... a răcnit Mitruț, cind hanul a întins arcul, dar n-a mai apucat să spună nimic, căci o săgeată l-a nimerit drept în inimă și l-a omorât.

Apoi trîmba a sărit pe cai, a pornit galop, dînd foc satelor, uciind și prăpădind tot, spre Suceava-n sus.

IV

În vremea asta, Bogdan-Voievod galopa spre munți, ținându-l pe Ștefăniță dinaintea lui. Se lăsase întunericul. Cărarea codrilor urca.

— Niciodată să nu uiți, fiul meu... îi spunea voievodul. Copilul din Borzești trebuie răzbunat!

— Niciodată n-am să uit, tată... a răspuns Ștefăniță. Pe Mitruț am să-l răzbun eu, cu mîna mea! Dacă trăiește hanul pînă cresc eu mare, îl spînzur de stejarul din Borzești...

Pîrjolul urca înapîntea, din Țara de Jos, spre cetatea de scaun a Sucevei. Ardeau pădurile, ardeau cîmpurile. Norodul legat în funii apuca drumurile robiei. Prin sate și cătunuri arse se vedea copii însipiti în parii gardurilor.

Astfel necădea Moldova acelor vremuri. Dar cu cît Bogdan-Voievod îmbătrînea, se ridica Ștefăniță, ca un stejar tînăr. Nu uita nici în somn moartea îngrozitoare a lui Mitruț. Cum și-a pus pe frunte coroana Moldovei, întîi a vrut să facă rînduială dinspre tătari. Nu le-a călcat pămînturile, ci a trimis oameni să-i întrebe: se li niștesc, sau nu? Căci prea s-a încruntat lumea de atîta singe și năvăliri! Îi sfătuia cu domoul, după firea moldovenească, să se lase de pradă, să se apuce de lucru, ca oamenii Moldovei, căci cu prada n-au să-jungă departe! Să afle hanul că țara are domn tînăr și vineaz și că va fi vai și amar de cei ce-i vor mai călca hotarele...

Hanul a primit cuvîntul lui Ștefan cel Mare cu mînie strănică. A scrișnit:

— Mă duc să-l învăț minte pe puiul acesta cutezător...

Prin pînă la zidurile Sucevei. Răzeșii Țării de Jos s-au strîns la Borzești, în preajma vadului mare al năvălirilor. A coborit și Ștefan, cu țara, de cum i s-a adus vestea de cumpănă.

Intr-o noapte cerul s-a făcut roșu cît țineau zările. Ardeau sătele și cîmpurile. Puținii pămînteni scăpați cu zile veneau îngroziți, rînduindu-se în oastea voievodului.

Bătălia cumplită s-a incins cît ai scăpăra din ochi. Valea s-a umplut de nechezăturile sailor, de bufniturile scuturilor. Luceau lăncile. Zbîrnîau săgețile. Ștefan cel Mare își deschide drum spre inima bătăliei, către han, izbind în dreapta și-n stînga cu buzdugul! Striga:

— Izbiți, feciori, pentru răzbunarea lui Mitruț... Unde-s răzeșii din Borzești? Izbiți, răzeșii!...

Deodată, a ajuns față-n față cu han-tătarul! Cu o lovitură de buzdugan i-a repezit paloșul din mînă! Îl putea ucide din a doua lovitură, dar l-a luat în pieptul calului și l-a cîrduit departe. În vremea asta oștile cotropitoare fugeau mîncind pămîntul.

Apoi, pe la asfințitul soarelui, moldovenii s-au așternut la ho-dină, pe coasta dealului.

— Acum să-l judecăm pe han-tătar!... a strigat Ștefan cel Mare, în fața cortului aşezat sub stejar. Ce moarte să-i dăm, răzeșii?

— Să-i scoatem ochii... au bubuit mii de glasuri.

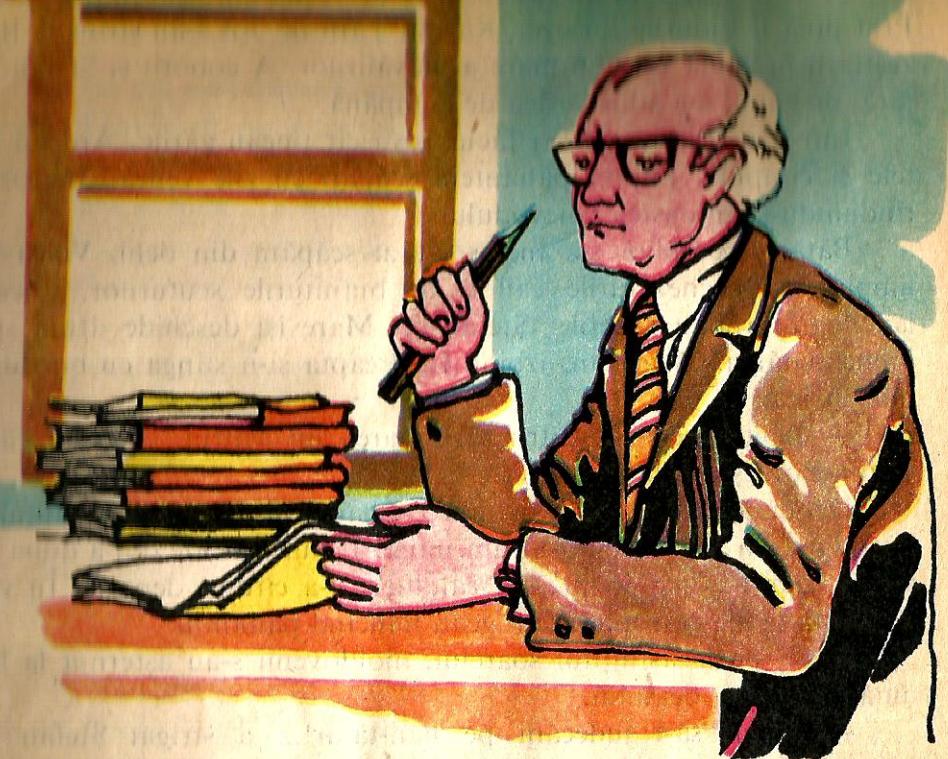
— Să-l trecem prin sabie... au bubuit altele.

— Nu! a răspuns Ștefan cel Mare și i s-au umezit ochii, amintindu-și întîmplarea năpraznică din copilarie. Nu, răzeșii, căci am cu acest lup al pustiei o socoteală... Han-tătare, ți-aduci aminte? Tu l-ai ucis pe Mitruț, între ramurile acestui stejar... Ridicați-l, feciori, în funie...

Apoi, după ce năvălitorul și-a primit pedeapsa, trei zile și trei nopți au stat oștile moldovene în petrecere.

Astfel se răzbuna Ștefan cel Mare asupra năvălitorilor, tăindu-le pofta de pîine străină!

Se caută o greșeală!

după Mircea Sântimbreanu

Pregătindu-se pentru începerea unui nou trimestru, bătrînul învățător făcea ordine în sertarul său. Erau acolo, teancuri-teancuri, tot felul de caiete: de compunere, de gramatică, de dictare...

În liniștea cancelariei, învățătorul le răsfoia pe îndelete, unul după altul, și arunca privirea pe cîte un titlu, recitea cîte o pagină, ba chiar și lucrări întregi. Erau multe caiete în care creionul roșu nu pășise niciodată și, răsfoindu-le, bătrînul învățător se bucura că de o zăpadă proaspăt căzută, neatinsă. Lucrările acestea nu conțineau nici o greșeală. Se aflau însă și cîteva zgîriate parcă la sînge de creionul roșu, și cînd dădea cu ochii de ele bătrînul învățător ofsa:

— Cînd s-or isprăvi toate aceste greșeli? Iată, o pagină întreagă fără nici un punct, fără nici o literă mare. Cuvintele curg șiroi, ca dintr-un robinet uitat deschis și se opresc, întimplător, de-abia într-o

băltoacă de cerealeă. În altui, literele sunt sărite la fiecare cuvînt, și îndurile par ca niște garduri cu șipele amuse... Stăpinul caietului de colo duce parcă o luptă neîstovită cu gramatica, iar frazele li îes înveșmintate anapoda, ca cineva imbrăcat cu palton, dar cu picioarele desculțe...

Și astfel, răsfoind caiet după caiet, bătrînul învățător simți de la o vreme că a obosit și, fără să-și dea seama, își ridică ochelarii pe frunte. Așa, fără ochelari, literele se micșorără dintr-o dată, paginile se albiră ca prin farmec, greșelile subliniate cu roșu pierîră fără urmă. Într-adevăr, nici o greșeală nu mai sîngera privirea bătrînului învățător — nici una! Uitînd că nu mai are ochelarii la ochi, acesta începu să cerceteze cu uimire un caiet după altul, dar totul părea alb, neatins, ca o zăpadă proaspăt căzută, și o bucurie fără seamăn îi învăluia inima. Fără să-și dea bine seama ce se întîmplase, bătrînul învățător se cufundă, aşadar, într-o dulce visare.

— Ce bine ar fi să fie așa! murmură el. Chiar de mîine, prima zi a trimestrului trei! Să nu mai fie nici o greșeală de scriere în nici un caiet... Dar cînd se va întîmpla aceasta? Cînd?

...Fără ochelari, prin ceața ce învăluie astfel caietele, bătrînului învățător i se păru deodată că a și ajuns în acea vreme fericită. I se părea că au trecut nu clipe, nu zile, nici luni, ci ani de cînd nu mai dăduse cu ochii de o greșeală și că peste toate caietele școlarilor, peste absolut toate, se așternuse de mult zăpada scrierii corecte. Se făcea că a ajuns în pragul pensionării...

Cîteva zile mai avea de mers la școală și, asemenea unui încercat vînător ce, pregătindu-se să-și atîrne pentru totdeauna pușca în cui, și-ar fi dorit să mai doboare măcar un iepure oarecare, pe care să-l păstreze împăiat, ar fi dorit și el ca, înainte de a înhide în sertar creionul roșu, să mai corecteze măcar o greșeală, una singură, oricare! Apoi să o depună la muzeu! Cu o etichetă: «Aceasta este ultima greșeală de scriere a școlarilor de pe intînsul țării. Visul atîtor generații de dascăli a fost împlinit!»

Și, deodată, bătrînul învățător avu o tresărire... Erau pe vremuri cîțiva elevi care făceau greșeli cu ghiotura.

Ionescu! Cît luptase bătrînul dascăl cu felul lui de a scrie! Grăbit, necugetat, împleticit... Oare să se fi îndreptat și el? Ar fi extraordinar!! Dacă nici Ionescu nu mai are greșeli, ei bine, asta însemnează că visul său de dascăl bătrîn s-a împlinit! Aceasta înseamnă...

De bucurie, nu-ști îsprăvi gîndul...

O să meargă la Ionescu și o să-l roage frumos să-i arate caietele, hotărî pe dată bătrînul învățător și, ridicîndu-se de la masă, se simțea vîoii și ușor ca un fulg.

Trecu pe la librărie, își cumpără un creion nou, roșu, apoi îl ascuți cu grija și se îndreptă tulburat spre casa lui Ionescu. Îl găsi seriind.

— Ionescule, nu te supăra... N-aș vrea să te jignesc. Dar nu cumva îți se mai întîmplă să scrii și acum vreo frază fără virgulă, sau fără punct?

— Nu, tovarășe învățător, de mult nu mai scriu aşa...

— Nu mai faci nici o greșală de scriere?

— Nu pricep. Repetați, vă rog. Ce este aceea «greșală de scriere»?

— Repet, Ionescule, dragă, și, iată, din memorie îți dau și un exemplu, ba chiar mai multe. De pildă: «frunzile cade», sau: «cel mai om înalt», sau să fi scris de exemplu: «Geta», în loc de «gheată» și «gaiță», în loc de «gheată», sau: «caiet de dictare a lui elevului Ionescu».

— Glumiți, tovarășe învățător. Nu văd cum ar putea să scrie în halul acesta vreun școlar. Greșelile de scriere nu vor mai apărea niciodată în caietele noastre. Așa cum nu apar, de pildă, elefanții în curtea școlii. Poate găsiți la alte școli! Eu zic să lipim anunțuri pe stâlpi, pe străzi, în vitrine... Imposibil să nu vină cineva din tot orașul cu o greșală. Vă ajut eu...

A doua zi, bătrînul învățător își cumpără o cutie cu creioane roșii, le ascuți cu grija și se puse pe așteptare. Zadarnic. Nimenei nu-i deschise ușa. Spre seară, ieși în oraș. Anunțurile scrise de Ionescu erau toate la locul lor.

Anunțul apăru și la gazetă zile în sir. Bătrînul învățător ascuțea noi cutii de creioane roșii și aștepta cu sufletul la gură. Apoi o bucurie fără margini îi cuprinse inima. Greșeala așteptată nu se iveau. Se pregătea tocmai să-și depună creionul la muzeu, cu o etichetă dedesupră: «Cu aceste unelte se vînau demult, demult, greșelile de scriere din neamul, demult dispărut al Ușurinței, Grabei și Neglijenței» — cînd sună telefonul. Era Ionescu.

— Tovarășe învățător, cred că am făcut rost de una... Da, în provincie... Notați adresa. Grăbiți-vă. Aveți deseară tren accelerat.

Bătrînul învățător luă avionul. Inima îi se bătea în piept, mai să se rupă, cînd apăsa pe sonerie la adresa indicată. Apăru un băiat.

— Dragul meu, izbueni bătrînul învățător, unde e greșeala? Unde?... Arată-mi-o! Mai am acest căpătel de creion roșu. Toate celealte le-am ros de emoție în avion... O corectez, și apoi o depun la muzeu! Iată, am pregătit și eticheta: «Aceasta este ultima greșală de scriere a școlarilor de pe întinsul țării. Visul»...

Băiatul îl întrerupse politicos, îl pofti în casă, apoi oferindu-i un scaun, a început încurcat:

— Îmi pare rău... Am vrut să vă ajut, dar... m-am înșelat.

— Cum aşa? N-ai nici o greșală?

— Ba da. Dar nu în caiet. Pe sugativă...

— Pe sugativă?!

— Da. Priviți-o! E din caietul frățiorului meu... M-am convins însă, după ce am telefonat, că pe sugative toate cuvintele par greșite. Dar numai pe sugative. Pentru că sunt de-a-ndoaselea, știți...

— Încolo, nici o greșală?

— Nici una! Doar pe sugative...

...În clipa aceea ochelarii de pe fruntea bătrînului învățător căzură la loc. Firește, de uimire. Și în aceeași clipă se trezi din vis în fața sertarului doldora de caiete. Caietul ce-l avea în față îi apăru sîngerat de creionul roșu. Bătrînul învățător citi:

«Caietul de dictare a lui elevului Ionescu pe trim. II» și izbuini.

— Ionescu, ziceai că nu ai nici o greșală. Așadar, Ionescule... Uite una!

Băiatul, care tocmai intrase în cancelarie, privi îndelung caietul, apoi răspunse aproape jignit:

— Da, dar e veche, tovarășe învățător. Observați? E făcută demult, demult... ehei, pe trimestrul II...

...Bătrînul învățător continuă să viseze și acum la vremea cînd greșelile de scriere din caietele școlarilor vor fi la fel de rare ca și elefanții în curtea școlii, iar creionul roșu va fi fost de mult depus la muzeu. Frumos vis! Ce ar fi să se prefacă în realitate? Chiar de mîine, din prima zi a trimestrului trei... Și, dacă vi se face și vouă dor de o greșală de scriere, priviți-vă sugativele... Acolo, și numai acolo, cuvintele și frazele scrise de-a-ndoaselea sunt la locul lor.

Mîndricel

de Petru Demetru Popescu

Așa îl numiseră tovarășii lui de luptă. Și așa și și rămăsese numele: Mîndricel. Chiar domnitorul Vlad Tepeș îl striga astfel în tocul luptei, pentru a-l trimite unde era mai greu. Toți îl strigau așa, pentru că numele lui adevarat nu era cunoscut de nimeni.

Orfan încă din pruncie, Mîndricel fusese crescut la curțile domnești, ca un copil de pripas ce era. Domnii Țării Românești se schimbaseră, dar el rămăsese la curte. Anii trecuseră astfel și, o dată cu ei, crescuse și Mîndricel. Acum devenise un flăcău în lege, voine și mîndru la privit, încât numele acesta de pripas i se potrivise de minune.

Cind se urcase pe tronul Țării Românești, Tepeș îl găsise la curte. Aflind despre viața umilă pe care o dusese băiatul, se posomorfi.

— Îl chemă la el și, prefăcându-se supărăt, îl zise:

— Ia ascultă voinece: nu crezi că-i păcat de tine să încezești aci, la curte?

— Munca mea e folositoare, Doamne. Eu cioplec săgeți pentru arcașii Măriei tale, făureșc paloșe pentru brațele voinicilor tăi, și pentru caii care fi poartă în luptă...

— Da, nu e rău ce faci! Dar toate astea le pot face și bătrinii. Voinicii ca tine trebuie să poarte arma. Și eu am nevoie de astfel de voinici.

— Vrei să mă iei la oaste, Măria ta? izbucni Mîndricel cu ochii sclipind de bucurie.

— Dar tu nu știi luptă!

— N-am spus că nu știu, Măria ta. Cioplec săgeți, dar pot să le și slobod; făureșc paloșe, dar știu să le și mînui; și știu să încalec și caii!

— Chiar așa, Mîndricel?

— Încearcă-mă, Măria ta!

Toți rămăseră uimiți când săgeata lui Mîndricel doborî pasarea în zbor, când nici unul din ostași nu-l putu doborî, când calul nărăvaș nu reuși să-l arunce din șa. Plin de bucurie, Tepeș îl întrebă:

— Unde ai învățat să lupti așa, Mîndricel?

— Aici, în Țara Românească, Măria ta!

— Și cine te-a învățat oare?

— Cădrii, și apele, și munții.

— Cum așa?

— Uite așa: codrii m-au învățat să țin spada în mînă cum își țin ei crengile; munții — să țin capul sus când ochesc cu arcul; de la ape am învățat să alerg în luptă fără șovăire; iar oamenii, supușii Măriei tale, m-au învățat să prețuiesc libertatea și să nu preget a-mi da viața pentru neatîrnarea acestui pămînt.

*

Într-o zi, pe Mîndricel l-au prins turci. Dar mulți dintre ei au căzut pentru totdeauna, înroșind cu sîngele lor pulberea. Voinicul a fost dus înaintea pașei de la Vidin. Aflind căi turei omorise voinicul pînă a fi prins, s-a cutremurat pașa. Și-a săltat barba către Mîndricel:

— Care ți-e ultima dorință înainte de moarte, ghiaure?

— Să mă slobozi ca să mă întorc acasă!

— Cum așa? Vrei să scapi teafăr după ce mi-ai uis zeci de luptători?

— Nu, pașă! Vreau numai să mor pe pămîntul meu. Voi trece Dunărea înțot și mă voi duce la domnul meu, cerindu-i să-mi ia viața. Altfel, mi-o voi lua singur: un ostaș nu trebuie să cadă niciodată prin.

— Și dacă minți?

— Un ostaș de-al lui vodă Tepeș nu minte, pașă!

În fața lui Tepeș, Mîndricel povestea totul. Apoi își scoase pumnul și și-l înfipse adînc în inimă. Căzu cu brațele desfăcute, încercând parcă să cuprindă tot pămîntul țării. Tepeș fi săruță obrajii și poruncii alor săi ca viteazul Mîndricel să fie îngropat cu mare cinste:

În inima codrului,

La poalele muntelui,

Sub albastrul cerului.

În murmurul apelor,

Cum i-e dat voinicului.

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

Miresme de codru coboară din munți
În șesuri cu holdele coapte;
Tin bolta pe umeri Carpații cărunți,
Și Dunărea spumegă-n noapte.

În zări șantierele noi se ivesc,
Semețe cetăți de lumină;
Și cîntec s-aude și zvon tineresc,
Și luna de ramuri s-anină...

Și-mi pare că văd pe la greamuri lucind
Luceferii Bistriței noastre...
Din zări fermecate la piept vă cuprind
O, vremuri de fapte măiestre!

Știu bine că-n farmecul serii tîrzii,
Prietenii din țara întreagă,
Simțiți ca și mine ce-nseamnă să fii
Om liber, în patria dragă.

Nu-i jertfă prea mare să cazi apărînd
Asemenea vremuri minune,
Căci nu are omul nimica mai sfînt
Decît libertatea, pe lume.

Goarna

de Iuliu Rațiu

Trec pionierii. Chiar dacă nu-i vezi, știi că ei sunt pentru că auzi goarnele. Glasurile lor prelungi, melodioase, cheamă și răspund. Vin de departe... din Istorie.

Odată, demult, la nord de fluviul acela mare căruia unii îl ziceau Danubius, un băiețel nu mai înalt decât un pui de brad se juca cu alții de o vîrstă cu el. Se jucau de-a luptă. El era în fruntea daciilor. În mâna stîngă ținea arcul și săgețile, iar în dreapta buciumul din coajă de vișin. Se prefăcuse mai întîi că se retrage, apoi sunase atacul... Tocmai intrase într-un luminiș, cînd simți că-i înconjurat. Dar de dușmani adevărați, cu pieptare de fier și coifuri în cap. Într-o clipă, aceștia i-au prins pe toți, le-au luat arcurile și săgețile și au început să rîdă. Apoi le-au dat drumul. Le-au lăsat acel cilindru lung săcăt din coajă care nici de băț nu era bun. Dar copiilor le-a fost de ajuns buciumul. Cu el au anunțat în munți și văi primejdia care se apropia...

Trec pionierii... Chiar dacă nu-i vezi, știi că ei sunt, pentru că auzi goarnele...

...Un copil nu mai înalt decât un pui de stejar stătea la marginea satului și își aștepta tatăl. Plecase la bătălie și acum aștepta să se întoarcă victorios. Trecuse pe acolo chiar și Peneș Curcanul.

— Ce-i cu tine, fecioraș? îl întrebă aceasta.
— Îl aștept pe tată... a luptat la Plevna. Îl cheamă Ștefan.
— Aha! Îl știi, Ștefan Furtună! El a sunat atacul. Mai rar vineți ca el... Așteaptă-l, trebuie să vină...

L-a mai așteptat încă șase zile. În a șaptea zi, în fața lui s-a oprit un bărbat cu multe decorații pe piept și i-a spus:

— Tu ești feciorul lui Ștefan?

— Eu.

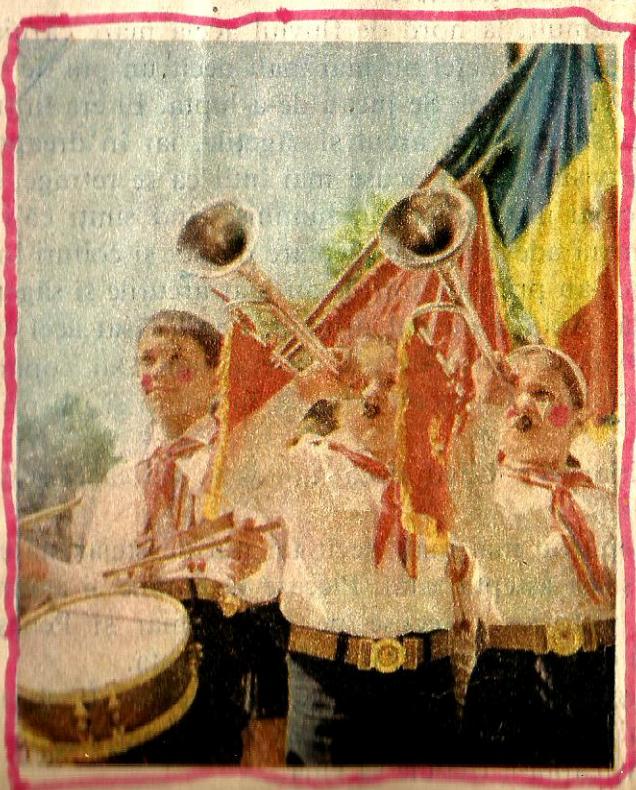
— Te-am recunoscut de cum te-am văzut. Dar ce faci aici?

— Îl aștepț pe tata.

— Aha! Uite, ți-a trimis goarna asta. Zicea să-o păstrezi ca pe lumina ochilor.

— Mulțumesc...

Trec pionierii. Chiar dacă nu-i vezi știi că sunt ei pentru că auzi goarnele. Cu glasul lor prelung, melodios, aduc din Istorie zvon de vitejie și victorie. Ele deschid drumul stegarilor; în cîntecul lor tricolorul patriei urcă mîndru și silfie deasupra catargului. Chemarea lor ne poartă dinspre ieri spre biruințele de azi.

Pentru pace

de Ion Brad

De ce sunt pentru pace eu?

Să-ți spun acuma nu mi-i greu:
Nu-i nici un sfert de veac de cînd,
Copil, plîngem pe acest pămînt
Sub toamna aspră ca un bici,
Purtînd în brațe frații mici.

Și uite astăzi cum se joacă,
La creșă-n leagănul curat,
Feriți de ploi și promoroacă,
Zglobii, copiii mici din sat.

Mă-ntrebi de ce sunt pentru pace?
Ti-o spun, să nu uiți niciodată:

Alei în jur ai se desface,
Ca în pădurea fermecată,
O țară cu priveliști noi,
Clădite zi de zi de noi.

Nu sunt palate de argint
Să-și cînte singure cîntarea,
Dar viața noastră, cloicotind,
Își cîntă cîntecul, ca marea,
Nu sunt copaci cu glasuri vii,
Dar auzim cîntind copii...

Ca pacea să-o simțim aproape,
Cu mii de tineri strajă stau,
În veci de veci să nu mai fie
Copii fără copilărie.

La cireșe

de Ion Creangă

Odată, vara, pe-aproape de Moși, mă furișez din casă și mă duce, ziua namiaza-mare, la moș Vasile, fratele tatei cel mai mare, să fur niște cireșe; căci numai la dînsul și încă la vro două locuri din sat era cîte un cireș văratic care se cocea de Duminica Mare. Și mă chitesc eu în mine cum s-o dau, ca să nu mă prindă. Intru mai întîi în casa omului și mă fac a cere pe Ion, să ne ducem la scăldat.

— Nu-i acasă Ion, zise mătușa Mărioara; s-a dus cu moșu-tău Vasile sub cetate, la Condreni, s-aducă niște sumani. [...]

— Apoi, dar, mai rămîi sănătoasă, mătușă Mărioară! Și-mi pare rău că nu-i văru Ion acasă, că tare-aș fi avut plăcere să ne scăldăm împreună...

Dar, în gîndul meu: știi că am nimerit-o? Bine că nu-i acasă; și de-n-ar veni degrabă și mai bine-ar fi... Și seurt și cuprinzător, săruț mîna mătușii, lufindu-mă, ziua bună, că un băiat de treabă, ieș din casă cu chip că mă duc la scăldat... și cînd colo, mă trezesc în cireșul femeiei, și încep a cărbăni la cireșe în sin crude, coapte, cum se găseau. Și cum eram îngrijit și mă sileam să fac ce-oi face mai degrabă, iaca mătușa Mărioara, c-o jordie în mînă, la tulpina cireșului. [...]

— Dar bine, ghiavole, aici ți-e scăldatul? zise ea cu ochii holbați la mine; coboără-te jos, tilharule, că te-oi învăță eu!

Dar cum să te cobori, căci jos era prăpădenie! Dacă vede ea și vede că nu mă dau, zvîrr! de vreo două-trei ori cu bulgări în mine, dar nu mă chitește. Apoi începe a se aburca pe cireș în sus, zicînd: „Stai, măi porcane, că te căptușește ea, Mărioara, acuș... Atunci eu mă dau iute pe-o creangă mai spre poale, și o dată fac: zug! în niște cînepă, care se întindea de la cireș înainte și era crudă și pînă la brîu de înaltă; și mătușa Mărioara, după mine; și eu fuga iepurește prin cînepă și ea pe urma mea, pînă la gardul din fundul grădinii, pe care neavînd vreme să-l sar, o cotigeam înapoi, iar prin cînepă, fugind tot iepurește și ea după mine pînă-n dreptul ocolului, pe unde mi-era mai greu de sărit, pe de laturi, iar gard, și... mătușa nu mă slăbea din fugă nici în ruptul capului! Cît pe ce să puie mîna pe mine! Și eu fuga, și ea fuga, și eu fuga, și ea fuga, pînă ce dăm cînepa toată palancă la pămînt; căci, să nu spun minciuni, erau vreo zece-douăsprezece prăjini de cînepă frumoasă și deasă cum îi peria, de care nu s-a ales nimica! Și după ce facem noi trebuieșoara asta, mătușa nu știu cum se încilcește prin cînepă ori se împiedică de ceva și cade jos. Eu atunci iute mă răsucesc într-un picior, fac vro două sărituri potrivite, mă azvîrl peste gard de parcă nici nu l-am atins și-mi pierd urma, ducîndu-mă acasă și fiind foarte cuminte în ziua aceea...

Dar mai îndeseară, iaca și moș Vasile, cu vornicul și paznicul, strigă pe tata la poartă, îi spun pricina și-l cheamă să fie de față, cînd s-a ispășit cînepa și cireșele — căci drept vorbind, și moș Vasile era un cărpănos și-un pui de zgârie-brînză, că și mătușa Mărioara. Vorba ceea: au tunat și i-au adunat. Însă degeaba mai clămpănesc eu din gură; cine ce are cu munca omului? Stricăciunea se făcuse, și vinovatul trebuie să plătească. Vorba ceea: nu plătește bogatul,

el vinovatul. Așa și tata, a dat gloabă pentru mine, și pace bună. Și după ce-a venit el rușinat de la ispașă, mi-a tras o chefăneală ca aceea, zicind:

— Na! satură-te de cireșe! de-amu să știi că ți-ai mincat lefteria de la mine, spinzuratule! Oare multe stricăciuni am să mai plătesc eu pe urma ta?

LECTURI LITERARE SUPLIMENTARE

Agârbiceanu, Ion	— Părinți vrednici	— vol. „Din munte și din cîmpii“ sau „Povestind copiilor“
	— Povestea privighetorii	
Alecsandri, Vasile	— Vasile Porojan*	— vol. „Din copilărie“ sau „Povestind copiilor“
	— Gerul	
Alexandrescu, Grigore	— La gura sobei	vol. „Legende și pasteri“
	— Boul și vițelul	
Almaș, Dumitru	— Vulpoiul predicator	
	— Arcașul Măriei sale	
Arghezi, Tudor	— Vinătoarea lui Dragoș	— vol. „Povestiri istorice“
	— Vesteala cea mare
(Povestea Republicii noastre)	
Andrițoiu, Alexandru	— vol. „Mărțișor“	— vol. „Cartea cu jucării“
(selectiv)
Banus, Maria	— Lupeni 1929*	
Beniuc, Mihai	— Prin orașul cu minuni	— vol. „File de cronică“
	— Partidul	
Blandiana, Ana	— Părinții	— vol. „Poezii patriotice“
(culegere)
	— Întâmplări din grădina mea	
Bolintineanu, Dimitrie	— Legende istorice*
(selectiv)	vol. „Călcăul vulnerabil“
Brad, Ion	— Cravata roșie	
Brătescu-Voinești,
I. Al.	— Puiul*	— vol. „Noi creștem o dată cu țara“(culegere)
	— Nicușor	
Camilar, Eusebiu	— Moartea lui Castor	{ vol. „Niculaiță
minciună“
Caragiale, I.L.	— Legende istorice	
Cassian, Nina	— Vizită	{ vol. „Pionerie, ani de
bucurie“
	— Florile patriei	
	— Pionieri în Delta	
	— Pionierul la traforaj	

Cușbuc, George	= vol. „Cîntec de vitejă” (selectiv)
Creangă, Ion	= Caprele Irinucăi
de Amicis, Edmondo	= Pupăza din tei
Dragoș, Elena	= Cuore, inimă de copil
Eminescu, Mihai	= Roșu, galben și albastru = vol. „Fapte frumoase, inimi voioase”
Gligor, Hașa	= Ce-ți doresc eu tăie, dulce Românie*
Hobana, Ion	= Basmul Făt-Frumos-din-Lacrimă
Hugo, Victor	= Legende strămoșești
István, Nagy	= Caleidoscop
Labiș, Nicolae	= Gavroche
Neagu, Fănuș	= Colette { din „Mizerabilii”
Nica, Gheorghe	= Ucenicul de probă*
Pancu-Iași, Octav	= Fulig
Pas, Ion	= În ajun de Anul Nou* — vol. „Roza vînturilor”
Păunescu, Adrian	= În ajun de Anul Nou* — vol. „Caii albi din orașul București”
Popescu, D.R.	= Eu sunt Toniță
Rădu, Iuliu	= Margherit
Sădoveanu, Mihail	= Urechiușa zburătă
Săntimbreanu, Mircea	= Făt-Frumos cind era mic
Săvici, Ioan	= vol. „Povestiri vechi și noi”
Sătănescu, Nichita	= vol. „Poezii de pînă azi”
Sovu, Gheorghe	= vol. „Repetabila povară”
Spîrcceanu, George	= vol. „Somnul pămîntului”
Suhare, Victor	{ vol. „Cu capul în nori”
Tandrețe	= vol. „Schițe vesele”
Rapsodii de primăvară*	= vol. „Păcală în satul lui”
Rapsodii de toamnă*	= vol. „Un pămînt numit România”
Pacea	= „Noi creștem o dată cu țara”
Patria	= vol. „Jarul din palmă”
	{ vol. „Dicționar cu poezii”

Jânea, George	= Cîntec pentru Tânăr
Utan, Tiberiu	= Ceahlăul*
	= Partidului
Vlahuță, Alexandru	= Trei legende române
	= Pe plută de la Dorna = din „România pitorească” la Piatra
	= Clțiva paraziți
	= Note

Ghicitori, proverbe, zicători

August, August, tu știi bine

Nu te-am cîntat în zadar

Săraci brazi încetinați*

{ „Noi creștem o dată cu țara” (culegere)

* Aceste lecturi se găsesc și în „Culegere de texte literare pentru cl. a III-a și a IV-a, vol. II, București, E.D.P., 1979.”

VOCABULAR

A
antracit = cărbune superior, negru-lucios

arbust = plantă lemnosă care se ramifică la rădăcină în formă de tufă

armie = armată, oaste

artillerie = unitate militară dotată cu tunuri

ataman (corect, hatman) = conducătorul oștirii

(a) afița = a înviora focul; a (se) întărîta

aval — în aval = mai aproape de vârsare

în comparație cu alt punct

azur, azuriu = culoare albastru-deschis

B
baracă = construcție de scinduri care servește ca magazie etc.

bălan, băldinel = blond, blondă

bezard = intunerile de nepătruns

binochi = instrument folosit pentru a vedea mai bine obiectele așezate la distanță

bucă = literă; alfabet; primele cu-

noștițe de scri și cîtu buchea cărui
= exact ca în carte
bundă = cojocel seurt fără mîncă
burghiu = unealtă de oțel care servește la
găurirea materialelor
burzuhuit = minios, supărăt; revoltat,
răsculat

(a) *calici* = a deveni foarte sărac
camarad = prieten, coleg
capră = unealtă de lemn cu patru picioare, încucișate două cîte două, pe
care se pun lemnele pentru a fi tăiate
cu ferastrăul
captivant = atrăgător
(a) *captura* = a lua pe cineva prizonier
carieră = profesiune, ocupație
căpitan = infanterist în vechea armată
română
clif (de vioară) = bucătică de lemn de
formă specială pe care se sprijină
coardele întinse ale unui instrument
muzical
capră = caporal

(a) *cărăbdă* = a căra
drăguș = zgîrcit
drun = așezare țărănească mai mică de
cît un sat
apeln = om rău, şiret

ceteasă = militar care execută o cere
itate
predacă = mic pridvor, încăpere deschisă
mărginită de stilpi
căldăneală = bătaie zdravănă, mu
stăre aspră
ihlimbar = rășină diferit colorată fol
osită la fabricarea unor obiecte de
artă

chită = a socoti, a pune la cale
pare = plantă cu flori albastre, tran
dafirii sau albe

clodă = 1. muncă neplătită a jăranului în
folosul stăpinului moșiei; 2. muncă
colectivă făcută de jărai pentru a se
ajuta unii pe alții

clacie = grămadă de fln
cobitor = care prevestește ceva rău
colac (de flintă) = imprejmuire de
piatră sau de lemn în jurul unei flintă

(a) *colcătă* = a fierbe în clopot, a cloca
cotton = colț, loc ascuns, neumbiat; as
cunzis

comisie = colectiv care funcționează
pe lîngă o instituție, avînd sarcina
de a face propunerî, de a lua hotăr
îri etc.

compact = numeros și des; îndesat, dens
companie = subunitate de infantrie
compozitor = persoană care compune
lucrări muzicale

conservator = școală superioară de mu
zică

(a se) *contopi* = a se uni strîns, a se im
preuna

cremene = piatră tare care are propri
etatea de a produce scînteie atunci cînd
e lovită cu amnarul

crystal = sticlă transparentă și de cali
tate

D

decisiv = hotăritor

(a) *dejuga* = a scoate boii din jug
depou = clădire în care se adăpostesc, se
întrețin și se repară trenuri sau tram
viale

desfătare = plăcere mare, incintare

dezastru = nenorocire mare, catastrofă

deznodămînt = sfîrșit, dezlegare
diamant = piatră prețioasă transparentă
cu luciri puternice

(mai) *dihăi* = mai grosav, mai ceva
dijmă = cantitate de produse agricole
predate de jărai proprietarilor cu
plată pentru suprafețele primite spre
a fi luerate

(a) *erou* = 1. persoană care se distinge prin
vitezie și curaj; 2. personaj principal
al unei întimplări

falce = veche măsură de un hecitar și ju
mătate

fantastic = ireal, creat de imaginație;
minunat, neobișnuit

flaut = instrument muzical de suflat

fochist = muncitor care îngrijește

focul la cazane

for = conducere, autoritate

freacătă = 1. foșnet, murmur; 2. agitație,
mișcare

furnal = cuptor înalt în formă de turn, la
uzinele metalurgice

gaz metan = gaz natural, care ieșe din
pămînt, folosit în industrie

geana (de ziua) = dungă de lumină, fișie
luminoasă

genial = care dovedește o putere crea
toare foarte mare

(a se) *gheboșa* = a se cocoșa, a se îndoii de
spate

ghiaur = poreclă dușmănoasă dată în tre
căut de către turci celor de altă religie

(eu) *ghiotura* = în număr, în cantitate
mare

gioabă = 1. val prăpădit; 2. bîr
3. amendă

gong = disc de metal care lovit cu un

clocanel special produce un sunet ca
de clopot
gravitate = importanță excepțională; se
riozitate
grumus = git, ceafă

(a) *ham* = curelele sau frânghiile cu care se
prinde calul la un vehicul

hat = fișie îngustă de pămînt nearat care
desparte două ogoare

hămesit = foarte flămînd

hieroglîfă = semn sau caracter din serie
rea vechilor egipteni

hrubă = bîrlog, adăpost

impiegat = funcționar la serviciul de
mișcare a trenurilor

impreziorant = care produce o impresie,
o emoție puternică

infernal = drăcesc; asurzitor

inimă = 1. *inimă de aur* = om bun; 2. a
lua *inimă* = a prinde curaj; 3. a î se
face *inima* cît un purice = a se descu
raja, a-i fi frică; 4. a crăpa *inima* de
necaz = a suferi o supărare mare;
5. a-și *lua inima în dinți* = a-și face
curaj

(a) *isca (sunete)* = a apărea sau a face să
apără

ispasăd = amendă plătită pentru o pa
gubă

impepojonat = gătit peste măsură și fără
gust; înzorzonat

(a) *imprezor* = a imprăștia ceva fără in
cetare în toate părțile

indesord = pe scară, pe inserate

(a) *infiera* = 1. a umple de groază; 2. a emoționa puternic
(a se) *infrîpa* = a (se) înjigheba; a lăsa naștere
(a) *ingâima* = a vorbi cu greutate, încureat
(a se) *inturna* = a se înapoi la
invâldyag = amestecătură de lueruri sau de flințe, înghesuală; încăierare

jej = scaun malit cu spetează și brațe
jivind = animal sălbatic, fiară
jordie = nuia lungă și subțire, vargă
judef = 1. judecată; 2. diviziune administrativ-teritorială a țării

lavijă = scindură fixată pe țărui, folosită ca bancă
mies = tigan care face parte dintr-o ceată numită *late*; om cu o înfățișare nelinigrată
luduț = instrument muzical cu coarde
lefterie = incredere, cinstă; a-si minca lefteria = a pierde increderea, reputația de om cinstit
legendă = povestire în care se explică apariția neobișnuită a unor plante, animale, lueruri

(eu) *lopata* = în cantitate mare, din belșug
uidrie = loc, groapă de unde se scoate lut

iacaz = dispozitiv la întretinerea a două linii de tren sau de tramvai, cu ajutorul căruia vehiculul este îndrumat pe una dintre linii
asiv = impunător, solid

mălesiru = Isusit, ingenios
mărinimie = bunătate, generozitate
megies = vecin
melancolie = care are o fire închisă tristă
meliță = unealtă de lemn cu care se zdrobește tulipina inului (cinepii) pentru a se alege fuiorul; a da cu meliță = a trâncăni, a flecări
memoriu = 1. expunere documentală asupra unei probleme; 2. cerere în care motivele sunt expuse pe larg

(a) *meni* = a destina, a hotărî
mesager = sol, reprezentant
meterez = întăritură militară formată dintr-un val de pămînt susținut de material lemnos

minteran = haină țărănească lungă până mai jos de brâu
misterios = tainic, despre care nu se știe nimic

mlajă = arbust înrudit cu răchita, cu rămuri subțiri și flexibile

(a) *mocni* = a arde înăbușit, fără flacără
mojic = om simplu, de rînd; persoană prost crescută

molcom = liniștit, domol
moloz = stârîmături provenite din dări măturile zidurilor

musai = neapărat, negreșit

NDRÖD

naiv = sincer, nepretăcut
napoléon = monedă franceză de aur care a circulat și la noi

năzuință = aspirație, străduință puternică și continuă

nevonic = neputincios, neajutorat

ONIE

ocard = vorbă care ceartă, rușinează pe cineva; faptă de ocard = faptă rușinoasă

ocnă = mină de sare; închisoare
odor = obiect de mare preț; flință iubită
odrăstă = copil, urmaș
(a) *odrăstă* = a se naște, a se ivi; a crește
ofrandă = jertfă adusă în vechime zeilor; dar oferit în semn de recunoștință
olig = căruia li lipsește un picior sau amindouă
operă = 1. lucrare originală de artă;
2. totalitatea lucrărilor unui artist;
3. compoziție muzicală pentru soliști, cor și orchestră

orgă = instrument muzical compus din tuburi sonore
oiova = uniform, fără formă

PARAGAL

(a) *palanecă* = a culca la pămînt, a debori

palos = sabie lată, cu două tăișuri
pătuț = construcție de lemn, ridicată pe stâpi, în care se păstrează știuleții de porumb

perchezie = cercetare asupra unei persoane bănuite de o vinovăție

(lu doi) *peri* = nici aşa, nici aşa, nehotărît

(a) *pîrjojă* = a da foc, a distrugе

pîșuv = chei, lipsit de vegetație

pîtîd = specie de plop; stratul exterior mai ușor decât apa al scoarței unor specii de stejar

pocinog = bucluc

poezdă = piesă muzicală pentru orchestră, bazată pe un text literar

pajar = arșiță, căldură mare, incendiu

pahir = pahar, cupă de metal prețios

prăjind = veche unitate de măsură pentru lungime sau suprafețe

pribegie = rătăciire din loc în loc; părăsire a locului natal

primitiv = din perioada străveche a societății umane; sălbatic, necioplit
(de) *pripas* = fără stăpin
protectil = corp solid aruncat de o armă de foc
(a) *protestă* = a se impotrivi față de ceea ce
purpurd = culoare roșie-închisă
puzderie = mulțime, număr mare de flințe sau de lucruri

RAC

radă = porțiune de apă lîngă țărmul mării, închisă în parte de diguri, servind la adăpostirea navelor într-un port

rafinat = fin, delicat

rampă = teren amenajat în stații pentru încărcarea și descărcarea vagoanelor

răspicat = lămurit, limpede; energie, hotărît

răzeș = țăran liber, care posedă o bucată de pămînt moștenită din tată-n fiu

rebegit = pătruns de frig, înghețat

reflex = lucire, sclipire

rezervist = soldat sau ofițer care a înăplinit serviciul militar (și nu mai face parte din cadrele active ale armatei)

rezonanță = răsunet

(a) *rostui* = a pune în ordine

SARALE

sacrificiu = renunțare de bunăvoie la ceea ce pentru binele cuiva sau a ceea ce

(a) *sâldșul* = a locui, a se adăposti

(a) *scrijela* = a zgîria

seamân (semen) = om, cel care e la fel cu elineva

<i>stobed</i> = liber	TURC	<i>resem</i> = sacou, surtue
<i>smicea</i> = rămușică		<i>livat</i> = Trăiască! La mulți ani!
<i>mirnd</i> = în poziție de drepti, nemîscat (de frieă, de respect)		<i>ilicea</i> = vale ingustă și puțin adâncă
<i>splendoare</i> = frumusețe fără seamă, măreție		<i>ifre</i> = plantă care crește pe ramurile unor copaci, cu frunzele totdeauna verzi
<i>solemn</i> = sărbătoresc; important, serios, grav		<i>vornic</i> = 1. boier însărcinat cu conducerea treburilor interne ale statului; 2. primar al unui sat în trecut
<i>solemnitate</i> = ceremonie publică pentru sărbătorirea unui eveniment		<i>vrajă</i> = transformare miraculoasă a lucrurilor; farmec, vrăjitorie
<i>spiferie</i> = farmacie		
<i>sterp</i> = neroditor		
<i>străvezel</i> = transparent, prin care se văd clar obiectele		
<i>strident</i> = țipător, supărător la auz sau la văz		
<i>structură</i> = mod de alcătuire interioară a unui obiect		
<i>subtil</i> = ager, fin; greu de distins la prima vedere		
<i>suită</i> = 1. grup, alai, care însoțește o persoană importantă; 2. lucrare muzicală alcătuită dintr-un grup de piese instrumentale cu caracter diferit		
<i>uleină</i> = sulfină, plantă cu flori plăcut mirositoare, galbene sau albe		
<i>uman</i> = haină țărănească lungă pînă la genunchi		
	HEA	ZOO
<i>tainic</i> = misterios, secret		
<i>talangă</i> = clopot care atrănește de gâtul anilor		
<i>talent</i> = capacitate deosebită într-o ramură de activitate		
<i>tăldăuire</i> = valuri mari, unduire		
<i>(a) tălmăci</i> = 1. a traduce un text dintr-o limbă în alta; 2. a explica, a lămurii		
<i>tesit</i> = cu colțurile rețezate sau rotunjite		
<i>tibișir</i> = cretă		
<i>ticisit</i> = plin (Inghesuit) peste măsură		
<i>tilincă</i> = instrument vechi de suflat făcut din lemn		
<i>tindă</i> = încăpere de intrare la casele jănești		
<i>tinguire</i> = plinset, suspin		
<i>(a) tînji</i> = a fi bolnăvicios; a se prăpădi		
<i>tîrg</i> = la spartul tîrgului = la sfîrșit de tot, tîrziu		
<i>tîrnă</i> = coș de nuiile		
<i>trîmbă</i> = vîrtej de apă, de praf; ceață, pîlc de oameni		
<i>(a) tuna</i> = a tunat și i-a adunat = se spune despre oamenii care se întovărășesc, fiindcă au aceleași defecte		
	CUPRINS	
	<i>Trimestru I</i>	<i>pag.</i>
	<i>Salut pionieresc de Victor</i>	
	<i>Tubure</i>	8
	<i>Buchetul de flori după Ana</i>	
	<i>Blandiana</i>	10
	<i>Eugul de Simion Mehedinți</i> ..	12
	<i>Dacă toate acestea fi-vor invăța de Nicolae Labiș</i>	15
	<i>Un nume cu care ne mindrim — George Enescu (lectură)</i>	17
	<i>Sărămoșii după Alexandru</i>	
	<i>Mihai și Vasile Parvan</i>	20
	<i>Îndușele după Eusebiu Cămilar</i> ..	21
	<i>Cheia de Mihail Sadoveanu (lectură — fragment)</i>	36
	<i>Prejul plinii de Grigore Beuran</i>	39
	<i>Piăvanii de I.C. Vissarion (lectură)</i>	

Datini de Anul Nou. Plugușorul. Soreova

	46	I Mai de Victor Eftimiu	91
		Prima lecție de Marin Preda	92
		Stejarul libertății de Victor Tuluțe	93
		Panciue de Mihail Sadoveanu (lectură)	98
		Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie de Mihai Eminescu	101
		Îndemn de Demostene Botez	102
		Omul de la fereastră după Octav Panu-Iași (lectură)	104
		Mulțumesc de N. Constantinescu	106

rimestru al II-lea

Tara de Nicolae Labis	48
Moș Ion Roată și vodă Cuza de Ion Creangă	50
Peste 50 de ani de Ion Luca Caragiale (lectură — fragment)	53
Giurgiu — Călugăreni — de Alexandru Vlahuță (lectură) ..	56
Camaradul meu Coretti de Edmondo de Amicis (lectură) ..	59
O temă grea după Mircea Sântimbreanu	62
Măriuca de Călin Gruiu	66
Pe lespedea eroilor de Eugen Jebeleanu	70
Concertul primăverii de George Coșbuc	71
Întîlnirea de Iuliu Rațiu	73
Racul, broasca și știuca de Alexandru Donici (fabulă)	76
Lașul, de Asztalos István (lectură)	78
Traian Vuia după Dinu Morelau și I.M. Stefan	82
Muzicuța de Ioan Grigorescu (lectură)	85

rimestru al III-lea

Cioecirlia de Mihail Sadoveanu	88
--------------------------------------	----

Lecturi suplimentare

Frunza de Emil Gârleanu	108
Clanța de Octav Panu-Iași	111
Stejarul din Borzești de Eusebiu Camilar	113
Se caută o greșală după Mircea Sântimbreanu	120
Mîndricel de Petru Demetru Popescu	124
Cînd ramuri s-apelează de Eugen Frunză	127
Goarna de Iuliu Rațiu	129
Pentru pace de Ion Brad	131
La cireșe de Ion Creangă	132
Lecturi literare suplimentare	133
Vocabular	137

Coli de tipar : 9

Bun de tipar : 25.06.1986

Com. nr. 60 229/32 166 A
Combinatul Poligrafic
„CASA SCINTEII“
București — R.S.R.

Citire

MANUAL PENTRU CLASA A IV- a

